

YI BALAJ STZIBLAL YI CYAJNAK CYEN STZ'IBAL TE'Y

Yi e' mam cyen Jesucristo

(Lc 3.23-38)

¹ I bin jalu' cyakil yi bi'aje'j yi na chintzan tan stz'ibe'n, ya'stzun chibi' yi e' mam cyen Jesucristo, yi cho'n itz'nak te chixonl k'ajtzun Luwiy yi xonl Abraham.

² Yi Abrahama'tz, ya'stzun taj Isaac.

Ma yi Isaaca'tz, ya'stzun taj Jacow.

Ma yi Jacowa'tz, ya'stzun chitaj Judá scyuch' e' mas stzicy tu titz'un.

³ Ma yi Judája'tz tu Tamar, e' taj xtxu' Fares tu yaj Zara.

Ma yi Faresa'tz, ya'stzun taj Esrom.

Ma yi Esroma'tz, ya'stzun taj Aram.

⁴ Ma yi Arama'tz, ya'stzun taj Aminadab.

Ma yi Aminadaba'tz, ya'stzun taj Naasón.

Ma yi Naasóna'tz, ya'stzun taj Salmón.

⁵ Ma Salmóna'tz tu Rahab, ya'stzun taj xtxu' Booz.

Ma yi Booz tu Ruta'tz, ya'stzun taj xtxu' Obed.

Ma yi Obeda'tz, ya'stzun taj Isaí.

⁶ Ma yi Isaía'tz, ya'stzun taj yi rey Luwiy.

Ma yi rey Luwiya'tz, tu yi txkelbe'n Urías, e' taj xtxu' Salomón.

⁷ Ma yi Salomóna'tz, ya'stzun taj Roboam.

Ma yi Roboama'tz, ya'stzun taj Abías.

Ma yi Abías, ya'stzun taj Asa.

⁸ Ma yi Asa-a'tz, ya'stzun taj Josafat.

Ma yi Josafata'tz, ya'stzun taj Joram.

Ma Joram, ya'stzun taj Uzías.

⁹ Uzías, ya'stzun taj Jotam.

Ma Jotam, ya'stzun taj Acáz.

Ma Acáz, ya'stzun taj Ezequías.

¹⁰ Ma yi Ezequías'a'tz, ya'stzun taj Manasés.

Ma yi Manasés, ya'stzun taj Amón.

Ma Amón, ya'stzun taj Josías.

¹¹ Ma Josías, ya'stzun taj Jeconías scyuch' e' titz'un.

Ya'stzun quitz'e'ntz yi chibene'n ticy'le'n yi e' aj Israel pres Babilonia.

¹² Ma yi tele'n tiemp yi chibenle'nix pres Babilonia, jal jun nitxajil Jeconías yi Salatiel ban bi'.

Ej nin yi Salatiela'tz, ya'stzun taj Zorobabel.

¹³ Ma yi Zorobabela'tz, ya'stzun taj Abiud.

Ma yi Abiuda'tz, ya'stzun taj Eliaquim.

Ma yi Eliaquima'tz, ya'stzun taj Azor.

¹⁴ Ma yi Azora'tz, ya'stzun taj Sadoc.

Ma yi Sadoca'tz, ya'stzun taj Aquim yi taj Eliud.

¹⁵ Ma yi Eliuda'tz, ya'stzun taj Eliazar.

Ma yi Eliazara'tz, ya'stzun taj Matán.

Ma yi Matána'tz, ya'stzun taj Jacow.

¹⁶ Ma yi Jacowa'tz, ya'stzun taj Xëp, yi chmil Mariy.

Nin yi jun Mariya'tz, ya'stzun xtxu' Jesús, yi Jesús'a'tz yi na a'lchij Cristo* tetz.

¹⁷ Yi jun c'olój bi'aja'tz, na tzan tan xchajle'n sketz yi cyajlaj cu'n wek wunak xe'tle'n tzaj te Abraham, jalen yi tule'n itz'ok Luwiy.

* **1:16** Yi yol Cristo nka Mesías na elepont “Jun yi nje' aceit twi”. I'tz jun techl yi ja bixe' tetz jun pale' nka jun Rey nka tetz jun elsanl stzi' Ryos. Yi jun Jesús'a'tz, bixba'nt i' tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk munla'tz. Si'leju' mas xtxolbil tul Glosario.

Ej nin cyajlajt wek wunak yi xe'tle'n tzaj te Luwiy, jalen yi chibene'n quicy'le'n yi e' aj Israel pres le ama'l Babilonia.

Ej nin yi chibene'n pres yi e' aj Israel jalen Babilonia, ja chijal cyajlajt wek wunak jalen yi tule'n itz'ok Cristo.

*Yi titz'e'n Jesucristo
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Itzun bantz yi titz'e'n Jesucristo. Yi Mariy, nskén bixe' chitrat tu X̄ep. Jalt cuntú' tan cyok'bel quib. Poro te yi ntaxk cyok'bej quib, nin oc lac'puj jun ni' te'j tan porer yi Espíritu Sant.

¹⁹ Ma yi X̄ep, chumbalaj nin i' x̄chiwutz wunak nin swutz Ryos, nin yi tilol i' yi nskén oc lac'puj jun ni' te Mariy, quinin oc tan telse'n xtx'ix. Ma na numun cu'n klo' cyaje'n cyen tilol tan qui quibital wunak.

²⁰ Te yi na tzan i' tan xtxumle'n yi jun ajtza'kla'tz nintzun x̄chaj tib jun ángel le wutzicy'. Itzun taltz tetz: “X̄ep, aḡ jun xonl k'ajtzun Luwiy, qui bin tzacabej ac'u'l tan toque'n Mariy tetz awuxkel, na yi ni' yi mo'c lac'puj te'j, tetz yi Espíritu Sant. ²¹ Yil tz'ul itz'ok yi jun ni'a'tz, ba'n tz'oc yi bi' awa'n tetz Jesús. Ya'stzun bi' sbne'-tz, na tan i' x̄chicolpok yi e' tetz tanum tk'ab yi quil,” stzun yi ángel bantz tetz X̄ep.

²² Tan cyakil yi xtxolbila'se'j ja el cu'n te'j yi alijt cyen tan Kataj Ryos tetz jun scyeri e' elsanl stzi' i' tentz. Nin je xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n:

²³ “Jun xun yi ntaxk cunin til wutz jun yaj, steke' pwokil jun ni'. Yi jun ni'a'tz xicy sbne'. Ej

nin sbi'ajk Emanuel” (yi na elepont: “Ryos skaxo'l”).

²⁴ Yi tele'n watl Xep, nin ban tane'n yi ca'wl yi cyaj tlol yi ángel le wutzicy'. Qui't tzun cyaj tilol i' yi Mariytz. ²⁵ Poro quinín nchiwitbej quib jalen cu'n yi tule'n itz'ok yi bajx tal Mariy. Nintzun oc bi' yi ni' ta'n tetz Jesús.

2

Yi cyopone'n yi e' nachol tan xajse'n Jesús

¹ Itzun bantz, yi at tzaj Herodes tan cawu'n tibaj cyakil yi ama'l Judea, cho'n tzun titz'e'n Jesús le tnum Belén cwent Judea. Cyopone'n tzun cobox yaj aj tele'n tzi'n le tnum Jerusalén. E' cu'n nachol.* ² Nin e' octz tan jakle'n tkanil yi na' mitz'e't yi chireyil yi e' judiy.

—¿Na' nmitz'e't yi chireyilu' yi e'u' judiy? Na te yi ato' lilen, ja kil jun tx'uml tcya'j yi ja xchaj sketz yi ja itz'ij yi chireyilu'. Cha'stzun te nkasaj tan kac'u'lal i', —che'ch e' nachola'tz bantz.

³ Yi tbital rey Herodes chitziblal yi e' nachol ninin el yabtz te chiyol. Ncha'tz cyakil yi e' wunak yi najlche'-tz Jerusalén, ninin e' el yabtz te'j. ⁴ Cawune'n tzun yi rey Herodes tan chichakle'n cyakil yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ma yi cyopone'n nintzun jaktz scyetz:

—¿Mbi bi' yi jun luwar kale tz'u'e't itz'ok yi Cristo?

⁵ Itzun cyaltz:

* **2:1** Nachol: Jun tz'aknak cu'n tu tajtza'kl. Na el xtxum tetz yi mbi na “xchaj yi e'chk tx'uml. Dn 2.2.

—Le tnum Belén cwent Judea, na ya'stzun tz'iba'nt cyen tan jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je tzun cyajnak stz'ibale'j:

⁶ 'Yi tnum Belén yi at cwent Judá, nk'e'tz yi qui'ck mas k'ej xchiwutzak yi e' mas tnum cwent Judá.

Na cho'n stz'itz'ok jun ajcaw le ama'la'tz.

Nin xconk i' tetz jun q'uil chibe' yi e' intanum yi e' aj Israel.'

Ya'stzun yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz, —che'ch tzun.

⁷ Itzun yi cyaje'n cyakil yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, nintzun ben mantar Herodes tan chichakle'n yi e' nachol. Xchuc cuntu' i' tan jakle'n scyetz yi mbi tajlal xawil quilol yi jun tx'umla'tz.

⁸ Yi tbtal i' yi xtxolbil yi cyal yi e' nachol, nintzun e' ben xchakoltz jalen Belén. Itzun taltz scyetz:

—Chibenku' Belén tan jakle'n tkanil yi jun ni'a'tz. Ej nin yil jal cya'nu', ba'n chu'lu' tan ta'lche'n swetz yi na' atite't. Na ncha'tz in, na waj chimben tan c'u'laje'n i', —stzun Herodes bantz scyetz.

⁹⁻¹⁰ Yi quibital yi yol yi rey, nintzun e' bentz. I cunin na chelu'ltz ju' ca'l yi bene'n quilol junt tir yi tx'uml yi nskén cyen quil jalen lilen tzi'n. Wi'nin chitzatzine'n yi quilolt junt tir. Cwe'n tzun bajxoktz xchiwutz tan xchajle'n scyetz na' atite't yi ni'. Yi topone'ntz kale atit yi ni', nintzun taque' cu'ntz.

¹¹ Itzun yi cyoque'n xe ca'l nintzun quil yi ni' tu Mariy, yi xtxu'. Chicwe'n tzun mejloktz tan c'u'laje'n yi ni'. Ej nin je' chijakol yi e'chk chicu'lbil

tan jese'n tzaj e'chk or tu insens tu mirra tan toye'n tetz yi ni'.

¹² Nin te yi ate'-tz, nin xchaj Ryos scyetz tul jun wutzicy' yi ba'n tcu'n qui't chipakxij kale atit Herodes. Cha'stzun te apart be' quicy'ajtz tan cyopone'n le cyetz chitanum.

Yi chibene'n Xep tan ew ib jalen Egipto

¹³ Itzun bantz yi nsken cha'j yi e' nachol, nin xchaj tib jun ángel le wutzicy' Xep. Itzun taltz:

—Xep, elk awatl, cy'ajnin yi ni' tu xtxu', ej nin ba'n cxe'lwok ojk tzone'j. Ba'n cxbenwok jalen Egipto. Yil cxoponwok, ncwenwok tu'-tz jalen cu'n lwal junt tir tzatz. Kalena's tzun cxa'jwok tzajtz. Na tz'ocopon Herodes tan joyle'n yi ni' tan biyle'n cu'n, —stzun yi ángel bantz tetz Xep.

¹⁴ Tele'n tzun watl Xeptz. Nin wek tibtz tan bene'n tcy'al yi ni' tu yi xtxu'. Ite'n nin ak'bala'tz e' eltz tan cyopone'n Egipto. ¹⁵ Ya'stzun e' a'te't-tz, jalen cu'n quime'n Herodes. Bajij yi xtxolbila'tz tan tele'n cu'n te'j, yi xtxolbil yi alijt cyen tan Kataj tetz jun scyeri elsanl stzi' i' tentz. Je na tale'j: “Ja opon inmantar jalen Egipto tan xchakle'n tzaj inCy'ajl.”†

Yi tele'n ort tan Herodes tan chibiyle'n cu'n e' ni'

¹⁶ Yi tele'n xtxum Herodes tetz yi nsken xubsij i' cyak'un e' nachol, saje'n tzun jun chin chi'ch c'u'lal tetz. Ej nintzun el jun ort ta'n tan chibiyle'n cu'n cyakil yi e' ni' yi najlche' le tnum Belén, tuml yi e' yi najlche' solte'j tnum. El yi orta'tz ta'n tan chibiyle'n cu'n cyakil yi e' nitxa' tetz cob yob le

† 2:15 Os 11.1.

cu'nak tzaj. Na nin nachon i' te yi tajlal yob yi alijt cyak'un e' nachol tetz. ¹⁷ Yi wi't baje'n yi xtxolbile'j, ja el cu'n te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen tan Jeremías, jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je xtxolbile'j yi tz'iba'nt cyen ta'n:

¹⁸ “Na bajij o'kl jalen Ramá. Wi'nin o'kl nin wi'nin chuna'n na bajij. Wi'nin tok'e'n Raquel. Na ok' squibaj yi e' xonl yi ja chiquim. Qui't na moxe' tan paj bis scye'j e' xonl yi nchiquim.”†

¹⁹ Itzun bantz yi ntaxk che'l tzaj Āep Egipto, nin yi nsken wi't quim Herodes, nin xchaj tib jun ángel le wutzicy' Āep. Itzun taltz tetz:

²⁰ “I bin jalu' Āep, elk awatl. Cy'ajnin yi ni' tu yi xtxu'. Pakxenwok junt tir le ama'l cwent Israel. Na cyakil yi e' yi e' oc klo' tan biyle'n yi ni', ja wi't chiquim cye'tz.”

²¹ Ele'n nin ban watl Āeptz, nin ben tcy'al yi ni' tu xtxu' jalen le ama'l cwent Israel. ²² Poro yi tbital Āep yi Arquelao at cyen tan cawu'n tetz xel yi k'ajtzun taj, xobe'n nin bantz tan tpone'n junt tir Judea. Cha'stzun te yi cho'n bene'n i'-tz tul junt ama'l cwent Galilea, na ya'stzun a'lchij tetz tc'u'l junt wutzicy'.

²³ Yi cyopone'n Galilea, cho'n tzun chinajewe'ntz le jun tnum yi na bi'aj Nazaret. Yi wi't cyopone'n tan najewe'n le jun tnuma'tz, ya'stzun tele'n cu'ntz te'j yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un e' elsanl stzi' Ryos yi at tocbil bi' tetz Jesús aj Nazaret.

† **2:18** Jer 31.15.

3

*Yi toque'n Wa'n Bautist tan txoli'n
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Itzun bantz yi tele'n tiemp, cho'n tzun topone'n Wa'n Bautist tan txoli'n le jun ama'l tz'inunin tu' cwent Judea. ² Nin je yi yol i'e'j: "Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu', na txant tan tule'n Ryos tan cawu'n."

³ Yi jun Wa'na'tz, ya'stzun yi juna'tz yi cyajnak stz'ibal Isaías, jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je yi xtxolbil yi cyajnak stz'ibal Isaías:

"Sjilonk jun tul jun ama'l tz'inunin tu', nin chin wi' nin sbne' tan yol, nin je stale'e'j: 'Chinuq'ue'u' cyajtza'klu' chi na oc nuc'le'n jun balaj be' yi at tulbil jun yi at k'e'j. Cyejnak nin tu' cyuleju' cyajtza'klu',' "

stzun Isaías ban cyen.

⁴ Yi be'ch tetz Wa'n, xi'il camey tu' nin tz'u'm tu' icy'nak xe c'u'l tetz sinch. Ej nin sac' tu' na baj ta'n tetz wa' tu cabil wunak txuc. ⁵ Cyakil yi e' aj Jerusalén, scyuch' yi e' yi najlche' le luwar cwent Judea, nin scyuch' yi e' wunak yi najlche' tzi a' Jordán, cyakil cu'n e' wunaka'tz e' opon len tan tbite'n yi yol Wa'n. ⁶ Yi baje'n chitxolil quil, nintzun je' a'-tz xchiwi' tan Wa'n tzi a' Jordán.

⁷ Poro yi tilol Wa'n yi wi'nin cyopone'n yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey tan jakle'n ko at rmeril tan je'n a' xchiwi', itzun ben tloitz scyetz: "¿Nxac na cyaju' tan je'n a' xchiwi'u'? Na i cun cyuch'u' lubaj. Ixkaj ja tzunk che'lu' liwr tk'ab yi jun q'uixc'uj yi na xon tzaj tan chicawse'nu'. ⁸ Chitx'ixpe'nu' cyajtza'klu'. Ba'n tcu'n nink chibanu' yi e'chk takle'n balaj tan lajluchaxe'n yi

ja wi't chitx'ixpuju' cyajtza'klu'. ⁹ Quil cho'cu' tan xtxumle'n yi jak wi't chiclaxu' tan tu' yi e'u' xonl Abraham. Na ba'n cho'c alchok jilwutz wunak tka'b Ryos, na xcyek i' tan wenkse'n yi c'ube'j tan toque'n tetz me'l cy'ajl i' ko na taj. ¹⁰ Or bin quilu', na at tulbil chicawsu' na ni'cu'n quitane'nu' chi tane'n jun wi' tze' yi qui na wutzin. Nin list atit cxbil tan chitamle'n cy'enu' bantz chibene'nu' jo'li'n tk'ak'. ¹¹ Ma yi in wetz, yi na je' a' wa'n xchiwi' wunak i'tz tan xchajle'n yi ja wi't chitx'ixpuj yi cyajtza'kl. Poro at jun yi at tulbil yi stk'e' yi Espíritu Sant scyetz yi e' yi na chitx'ixpuj cyajtza'kl. Nin yil tak' chicaws yi e' yi qui na chixom te'j. Yi juna'tz yi tz'ul, at mas tetz k'ej tzinwutz wetz. Na siquier atk mu'x wetz ink'ej tan pujle'n wutz yi xajab yi juna'tz yi at tulbil, na qui'c eka'n wa'n. ¹² Yil tz'ul i', cy'a'n ca'wl ta'n. Tz'ul i' tan katxa'le'n chi na ban jun yaj yi na xcon pale't ta'n tan xupe'n tul triw. Yi triw scolxok, poro yi tz'is mben te'tz tul jun k'ak' yi quinín bajsbe'n tetz.”

*Yi je'n a' twi' Jesús
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)*

¹³ Itzun bantz, cho'n saje'n Jesús le ama'l Galilea. Nin opontz tzi a' Jordán, kale atit Wa'n tan je'se'n a' chiwi' wunak. Na yi tajbil Jesús i'tz tan toque'n Wa'n tan je'se'n a' twi'. ¹⁴ Yi toque'n tlol Jesús tetz Wa'n bajx tir, quinín cujij Wa'n tan je'n a' twi'. Itzun taltz tetz Jesús:

—¿Mbitzuntz yi na tzanu' tan jakle'n pawor swetz tan je'se'n a' twi'u'? In klo' wetz na chintzan tan jakle'n pawor teru', —stzun Wa'n bantz tetz.

15 —Bintzi na awal tzaj, poro banaj yi wetz yi na el walma' te'j. Na tajwe'n tan kabnol tane'n cyakil yi tajbil Ryos, —stzun Jesús bantz tetz.

Yi t'ital Wa'n yi yol Jesús, nintzun je' a'-tz ta'n twi'. 16 Na je' tzaj cunin xe a' yi je'n jakxuj yi tcyaj'. Nin ben tilol Jesús yi Espíritu Sant yi cwe'n mule'n twi' i'. Cho'n cunin ban chi na ban jun plomx̄ yi na cu'ul. 17 Nin ben quibital jun yoltz tcyaj' yi na tal:

“Yi june'j ya'stzun yi jun tal x̄utuj inCy'ajl yi wi'nin ok'le'n wutz wak'un.”

4

Yi toque'n pile'n Jesús (Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Yi baje'n yi e'chk takle'ne'j, nintzun ben ticy'le'n Jesús tan yi Espíritu Sant tul jun ama'l yi tz'inunin tu'. Ja ben ticy'le'n tan tak'le'n ama'l tetz Bayba'n tan pile'n yi kol sjuch til nka qui'. 2 Ca'wnak k'ej nin ca'wnak ak'bal, qui'c nin jun piñ waj baj ta'n. Le ca'wnak k'ej saje'n tzun jun chin we'jtz te'j. Yi wi't tilol Bayba'n, nintzun octz tan pile'n Jesús. Itzun taltz tetz:

3 —Yi ko āx nin Cy'ajl Ryos, tx'ixpe'n bin yi c'ube'j tetz pam, —stzun Bayba'n tetz.

4 —Tz'iba'nt cyen: ‘Quil jal stz'ajbil jun yaj ntin tan waj, ma na kol sban tane'n cyakil yi tajbil Ryos,’ —stzun Jesús tetz.

5 Ej cho'n tzun bene'n tcy'al Bayba'n yi Jesús jalen le tnum Jerusalén, yi tnum yi wi'nin xanil. Yi cyopone'n, nintzun ben moxol Bayba'n yi Jesús tibaj yi culunil yi templo. 6 Itzun taltz:

—Yi ko āx nin Cy'ajl Ryos, c'oxnin awib jalen wuxtx'otx'. Na tz'iba'nt cyen:

‘Yi chu'l xchakol Ryos yi tetz ángel tan acolche'n. List quitane'n tan atxoble'n bantz qui alo'one'n te c'ub,' —stzun Bayba'n tetz Jesús.

⁷ Stza'wel tzun Jesús:

—Bintzi, poro ncha'tz alijt cyen tan Ryos yi qui'c cu tan toque'n jun tan pile'n i', —stzun Jesús tetz Bayba'n.

⁸ Bene'n tzun tcy'al Bayba'n Jesús wi jun chin wutz yi chin wutz tkan nin. Yi chije'n pone'n, nin ben xchajol cyakil yi e'chk lmak tnum bene'n tzi'n wi munt, tu e'chk balaj takle'n yi at. Yi wi't xchajol cyakil yi ama'la'tz, itzun taltz tetz:

⁹ —Swak'e' cyakil yi e'chk ama'le'j tzatz kol xmeje' tzinwutz tan inlok'e'n.

¹⁰ —Cale'n swe'j, na tz'iba'nt cyen le tu'j Kataj: ‘Lok'aj yi awajcaw yi aRyosil, ntin banaj amunl swutz i'.’

¹¹ Tele'n tzun jatxol tib Bayba'ntz te Jesús. Cyopone'n tzun yi e' ángel tan xch'eye'n.

*Yi xe'te'n Jesús tan chichusle'n wunak
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)*

¹² Itzun bantz, yi tbital Jesús yi nsken oc Wa'n xetze', nintzun bentz le ama'l Galilea. ¹³ Quinin cyaj cyen i' le tnum Nazaret, ma na cho'n najewe'n i' le tnum Capernaum. I'tz jun tnum yi cho'n at tzi jun chin lagun yi at tul yi luwar cwent Zabulón tu Neftalí. ¹⁴ Yi tpone'n i' tul yi ama'la'tz, ya'stzun tele'n cu'n te'j yi yol yi tz'iba'nt cyen tan Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz. Je yi cyajnak cyen stz'ibale'j:

¹⁵ “Yi sbajok le ama'l cwent Zabulón tu Neftalí, at e' wunak yi nk'e'tz e' judiy yi cho'n najlche'

tul e'chk ama'la'tz cwent Galilea. Cho'n najlche' xljak yi be' yi na icy' tzi mar, swutze'l tzaj yi a' Jordán.

16 Yi e' wunaka'tz ate' tul tz'o'tz wutzil, poro squile' wutz yi jun yi tz'ul. Xcyek i' tan xite'n yi tz'o'tz wutzil. Yi e' wunaka'tz yi quimich tlen tu' ate't tk'ab ilc'ol, sjalok cyajtza'kl tan yi juna'tz yi chitxebil tane'n.”*

17 Yi tpone'n Jesús Galilea, ya'stzun xe'te'n i' tan txole'n. Je yi yol i'e'j. “Chitx'ixpe'nu' cya-jtza'klu', na txant tan tule'n yi ajcaw yi at tcya'j, tan cawu'ne'n tzone'j wuxtx'otx'.”

*Yi chisaje'n xchakol Jesús yi cyaj aj cayinl
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)*

18 Itzun bantz te yi na chixon Jesús tzi a' Galilea, nin e' ben tilol cob yaj yi quitz'un quitzicy quib. I'tz Simón Lu' tu yi titz'un yi na bi'aj Lex̄. Cho'n na chitzan tan jo'le'n chileb wi a', na e' aj cayinl. Itzun tal Jesús scyetz:

19 —Xomen tzajwok swe'j. Tzinchaje' tzitetz yi xe'n na ban tan chicambaje'n wunak, —stzun Jesús scyetz.

20 Cyaje'n cyen tzun quilol chileb, nin e' xomnintz te Jesús.

21 Jun tkujix nin quicy'le'ntz yi bene'n tilol Jesús cobt yaj yi quitz'un quitzicy quib nintz. E' Jacow tu Wa'n, yi cy'ajl Zebedeo. Cho'n ate' tu chitaj tul jun barc. Na chitzan tan laq'ue'n chileb. Che' saje'n tzun xchakol Jesús. 22 Lajke'l nin tzun cyele'n tzajtztul barc, nin e' xomnintz te Jesús. Ma chitaj cyaj cyen tu' quiloltz tul yi barc.

* **4:16** Is 9.1-2.

*Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wi'nin wunak
(Lc 6.17-19)*

²³ Bene'n tzun Jesús lakak ama'l cwent Galilea. Nintzun octz tan chichusle'n yi e' wunak lakak sinagoga kale na chichamwit quib wunak tan tbite'n yol Kataj. Yi chusu'n yi oc i' tan xtxole'n i'tz yi balaj stziblal yi at tulbil Ryos tan cawu'n. Ncha'tz oc i' tan tulse'n yos scyuch' yi e' yabi'x̄. ²⁴ Bene'n nin ban lo'on yi stziblal Jesús lakak e'chk ama'l cwent Siria. Cha'stzun te e' opon ticy'le'n wi'nin yabi'x̄ te'j. Bichk cuntunin jilwutz yabilil yi na chicy'an. At e' yi at yi espíritu cwent Bayba'n le chiwankil. Ej nin at e' yi xya'y wi'il na chicy'an. Ej nin at e' yi ye'yuj chiwankil, poro ul len cu'n yos scyuch' tan Jesús. ²⁵ Wi'nin aj Galilea e' xomnintz te'j. Ncha'tz at e' aj Decápolis e' xomnintz. At e' aj Jerusalén nin at e' yi cho'n chisaje'n lakak e'chk ama'l cwent Judea, scyuch' yi e' wunak yi cho'n najlche' jalaj cy'en yi a' Jordán.

5

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wunak wi jun ju'wtz

¹ Itzun bantz yi tilol Jesús yi jun c'olój wunak yi xomche' nin te'j, nintzun c'ole'e'ntz wi jun tal ju'wtz. Ma yi e' x̄chusbe'tz, nin e' baj cu'n c'olchoktz xljaj i'. ² Toque'n tzun Jesús tan chichusle'n. Nin je tal scyetze'j:

³ “Ba'n cyeri e' yi na chinachon te quil, na ate' nin cyera'tz tk'ab Ryos.

⁴ “Ba'n cyeri e' yi na chibisun, na chimaysok cyera'tz tan Ryos.

⁵ “Ba'n cyeri e' yi na cyocsaj quib juy tu cya-jtza'kl, na xchicambok cyera'tz te yi ac'aj ama'l yi suki'nt tan Kataj.

⁶ “Ba'n cyeri e' yi nter nin na el cyalma' tan cyoque'n tetz balaj, na tz'ocopon Ryos tan tak'le'n cyajbil.

⁷ “Ba'n cyeri e' yi na el chik'ajab scye'j wunak, na Ryos tz'elpon k'ajab scye'j cyetz.

⁸ “Ba'n cyeri e' yi skoj cu'n te cyalma', na squile' cyera'tz wutz Ryos.

⁹ “Ba'n cyeri e' yi na chixit cu'n yi e'chk oyintzi', na stale' Ryos scyetz: ‘Axwok inme'l incy'ajl.’

¹⁰ “Ba'n cyeri e' yi na chitzan tan muc'le'n q'uixc'uj tan yi e'chk takle'n balaj yi na chiban, na ate' nin cyera'tz tk'ab Ryos.

¹¹ “Ba'n cyeru' yi na cho'c wunak tan chijisle'nu' nin tan chibuchle'nu', tan tu' yi na chixomu' swe'j. Ba'n cyeru' yi na cho'c wunak tan xtxumle'n e'chk yol yi nk'era'tz bintzi scye'ju'. ¹² Chitzatzinku' yil bajij yi e'chk takle'na'se'j scye'ju', na yil choponu' jalen tzi'n tcya'j, xchicamboku' te jun balaj oy. Quil che'l yabu' te yi e'chk q'uixc'uj yi na chitzan cyeru' tan tijle'n, na ite'n nin q'uixc'uja'tz yi icy'nakpon cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

*Yi atz'um elsawutzil tetz jun creyent
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ “Yi ko ya'tz quitane'nu', ni'cu'n tzun quitane'nu' xchixo'l wunak chi tane'n atz'um. Poro elnakt chitxumu' te yi atz'um, yi ko elnakt yi pitz'pal qui'ct xac. Na el jo'li'n tbe', nin ba'n chixon wunak tibaj.

14 “Ncha'tz ni'cu'n quitane'nu' xchixo'l wunak chi tane'n jun k'ak' yi na txekun. Nin qui'c rmeril tan tawal tib jun tnum yi ko cho'n at wi ju'wtz, na lajluch cu'n. 15 Ncha'tz yi na oc k'a'kl jun cantil, quil sc'ul yi nink je' jokba'n jun cajon tibaj, ma na cho'n na je' ch'imba'n tcya'j tan xtxeke'n xe ca'l. 16 Ni'cu'n tzun quitane'n cyeru', tajwe'n tan lajluchaxe'n chibalajilu' xchiwutz wunak tan cyak'ol wunak k'ej Kataj yi at tcya'j.

Yi toque'n Jesús tan xtx'olche'n xo'lyi Ley Moisés

17 “I bin jalu', quil cho'cu' tan xtxumle'n yi jajk nu'l tan xite'n yi ley yi ak'ij cyen tan Moisés, mpe ik yi chichusu'n yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Nk'era'tz inmuml tan xite'n. Ma yi wetz inmuml i'tz tan tele'n cu'n te'j cyakil yi tz'iba'nt cyen. 18 Jun cu'n yol swale' cyen scyeru', yi ntaxk sotz yi tcya'j tu wuxtx'otx', qui'c rmeril tan stzajse'n jun tal yol te yi ca'wl yi tz'iba'nt cyen. Na yi e'chk ca'wla'tz ilenin xconk jalen cu'n yil tz'ul yi wi'tzibil k'ejlal. 19 Jun cu'n yol na walnin scyeru', alchok scyetz yil tz'oc tan telse'n k'ej jun tal ca'wl Kataj, ej nin kol tz'oc tan chisuble'n wunak tan chixome'n te yi tetz xchusu'n, quil jal k'ej yi juna'tz yil tz'opon tzi'n tcya'j. Poro alchok scyetz yi na tzan tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wla'tz, sjalok k'ej i'. Ej nin ko na oc tan xchusle'n junt quib yi na tal yi mero ley, sjalok k'ej yil tz'opon jalen tzi'n tcya'j. 20 Poro yi wetz inchusu'n yi na chintzan tan xtxole'n i'tz yi je'j: Quil choponu' jalen tzi'n tcya'j yi ko quil jal junt ajtza'kl cyanu' yi ba'n tcu'n swutz cyajtza'kl yi e' parisey, scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés.

21 “Bitant cya'nu' yi yol yi alijt cyen scyetz yi e' kamam kate': ‘Quil cxbiyolnakin, na alchok scyetz yil sbiy cu'n junt tuch', banijt tetz cawsa'tz.’

22 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok scyetz yil chi'ch quen c'u'l te junt wunak, tz'ak'lok tetz cawsa'tz. Ej nin alchok scyetz yil tz'oc tan xbajtzi'i'n te junt, tajwe'n tan cyoque'n yi e' wi' banl wi' tan tak'le'n yi caws. Ej nin pyor ko at jun yi tz'a'lon yi qui'c xac junt wunak, na xiban te'tz tan tpone'n tq'uixc'uj tc'u'l jun chin wutzile'n k'ak'.

23 “Cha'stzun te kol choponu' wutz ca'l Ryos tan tak'le'n jun oy nka tan nachle'n i', nin kol tz'ul tx'akx chic'u'lu' yi na chi'ch chic'u'lu' te junt, 24 ba'n tcu'n tx'akek cyen tu' chimunlu'. Bajx chibenk tzaju' tan stzajse'n yi oyintzi' yi at chixo'lu'. Kalena's tzun chipakx tzaju'-tz tan wi'tze'n chimunlu' swutz Ryos.

25 “Ej nin ncha'tz, ko at jun yil chibensanu' swutz jun juez, ba'n tcu'n yil chibansaj quibu' te yi ntaxk choponu' swutz yi juez. Na yi ko quil cyocsaj quibu' juy, chocoponu' swutz yi juez, ej nin yi juez chijatxonk ninu' tk'ab polisiy tan cyoque'nu' xetze'. 26 Jun cu'n yol swale' nin scyeru', qui'c rmeril tan cyele'nu' liwr jalen cu'n yil chichojo quenu' cyakil chimultu'.

Yi xe'yi jopol wutzaji'n

27 “Ncha'tz bitant cya'nu' yi cyajnak alijt tentz: ‘Quil cxjopon wutzaj.’ 28 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok scyetz yil xmaynin jun xna'n nin tz'el nin talma' te'j, jopol wutzaj i'.

29 “Cha'stzun te ko na chijuchu' quilu' tan chiwutzu', ba'nt cu'n yil tz'el yi jalaj chiwutzu', na mas ba'nt cu'n yil choponu' tcya'j tu jalaj chiwutzu', swutz yil chibenu' tq'uixc'uj tu cabil chiwutzu'. 30 Ej nin ko na chijuchu' quilu' tan chik'abu', ba'nt cu'n yil tz'el yi jalaj chik'abu'a'tz, na mas ba'nt cu'n yil choponu' tcya'j tu jalaj chik'abu', swutz yil chibenu' tq'uixc'uj tu cabil chik'abu'.*

Qui'c cu paxe'n

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 “Ncha'tz bita'nt cya'nu': ‘Alchok scyetz yi na taj spax cyen yi txkel, at rmeril tan paxe'n, ntin na taj yil je' jun u'j tetz paxe'n.’ 32 Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Alchok scyetz yi na pax cyen yi txkel, na tzan tan pitle'n nin yi txkel tul il. Ncha'tz alchok scyetz yil tz'oc te jun xna'na'tz yi ja cyaj paxe'n, jopol wutzaj i'. Qui'c cu tan paxe'n, ntin yi kol lajluchax yi aj yajinl yi xna'n.

Tajwe'n tan kalol yi bintzi

33 “Ncha'tz, at jun xtxolbil alijt cyen scyetz e' kamam kate' yi na tal: ‘Tajwe'n cu'n tan awele'n cu'n te'j yi ko na xcon bi' Ryos awa'n tetz stiwil ayol.’† 34 Poro yi wetz inchusu'n i'tz: Tajwe'n tan cyele'n cu'nu' te chiyolu'. Quil cyak' quenu' yi tcya'j tetz stiwil chiyolu', na ya'stzun kale najle't Ryos.

* **5:30** Yi na elepont yi cob elsawutzil i'tz yi ko na kajuch kil tan kawutz tajwe'n tan katamol yi jun ajtza'kla'tz, na chin xo'wbil nin yi kacaws yi tx'aklij yi ko quil kacajscyen. † **5:33** Lv 19.12. Le wutz cyajtza'kl yi e' judiy yi ko xcon alchok bi'ajil yi nk'e'tz tetz Ryos, qui'c quil te'j yi ko quil che'l cu'n te'j.

³⁵ Ncha'tz quil cyak' quenu' yi e'chk luwar tetz stiwil yi chiyolu', na tetz cu'n Ryos tircu'n. Ncha'tz quil cyak' quenu' Jerusalén tetz stiwil chiyolu', na ya'stzun tanum yi wi'tz Kajcawil. ³⁶ Ncha'tz quil cyalu', ko quil ne'l cu'n te inyol, quil skojan cu'n inwi', na ntin Ryos na til yi mbi sbajok scye'ju' ek ca'p. ³⁷ Cha'stzun te, ba'n tcu'n cyalu' yi mero bintzi. Na ko qui', e' cu'nu' la'j, nin cho'n na saj yi jun ajtza'kla'tz te Bayba'n.

Quil kaban kajbil te kacontr
(Lc 6.29-30)

³⁸ “Ncha'tz bita'nt cya'nu' yi yol yi alijt cyen yi na tal: ‘Alchok scyetz yil scolpe'l tzaj wutz jun wunak, tz'elpon nin tetz wutza'tz. Ej nin ncha'tz, alchok scyetz yil tz'elsan te' jun wunak, tz'elpon nin tetz te'-tz.’ ³⁹ Poro yi wetz inchusu'n yi swale' cyen scyeru' i'tz: Kol tz'oc jun yaj yi cachi' tajtza'kl tan chibiyle'nu', quil chiban cu'n quibu' swutz tan oy-intzi'. Nin kol tz'oc tze'k'l jun k'ab xak chitzi'u', ba'n tcu'n cyak' ninu' yi jalajt. ⁴⁰ Ncha'tz ko at jun yaj yi na jumin tan xochle'nu' swutz alcal tan majle'n cmi'xu', ba'n tak' ninu' tuml yi cxe'yu'. ⁴¹ Ncha'tz ko at jun yaj yil sc'uch jun pawor scyeru' tan ticy'le'n nin jun ujlub yi tektz, ba'n chich'eyninu' cob ujlub. ⁴² Ko al scyetz jun na ul tan jakle'n jun pawor scyeru', nk'e'tz yi ntink chiwutzu' tan xmaye'n nin, ma na cyak'ninu' yi tajwe'n tetz.

Tajwe'n kachaj lok' ib scyetz kacontr
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ “Ncha'tz bita'nt cya'nu' yi yol yi alijt cyen yi na tal: ‘Pek'enwok scye'j e' itamiw, nin chi'chok ic'u'l scye'j e' icontr.’ ⁴⁴ Poro yi wetz inchusu'n yi swale'

cyen scyeru' i'tz: Chichaje'u' yi lok' ib scyetz yi e' chicontru'. Chijake'u' chibanl yi e' yi na chitzan tan jakle'n chicawsu'. Chibne'u' jun ba'n scyetz yi e' yi na chi'ch chic'u'l scye'ju'. Chinache'u' Kataj squibaj yi e' yi na chitzan tan chibuchle'nu'. ⁴⁵ Ko ya'tz chibanu', chocpon tzunu'-tz tetz mero me'l cy'ajl Kataj yi cho'n najlij tcya'j, na tan Kataj Ryos na je'ule't k'e'j squibaj balaj wunak nin squibaj mal wunak. Ej nin ncha'tz na tak' i' yi abal squibaj yi e' balaj nin squibaj yi e' mal nak. ⁴⁶ Quil chicambaju' yi tcya'j ko ntin na chipek'u' scye'j yi e' yi ba'n na chipek' scye'ju', na ya'stzun cyajtza'kl yi e' mal wunak. ⁴⁷ Cachi' na chibanu' ko ntin na chik'ajlanu' scyetz yi e' cyamiwu', na ite'n i'a's na chiban yi e' yi qui'c na cyocsaj. ⁴⁸ Tajwe'n tan cyoque'nu' tetz jun balaj wunak chi tane'n yi balajil Kataj yi cho'n najlij tcya'j. Chin tz'aknak cu'n i'.

6

Quil kaban kamunl ntin tan jale'n kak'ej

¹ “Quil chibanu' e'chk takle'n balaj tu e'chk pawor ntin tan jale'n chik'eju' x'chiwutz wunak. Ko ya'tz chibanu', quil chicambaju' chik'eju' swutz Kataj yi cho'n najlij tcya'j.

² “Cha'stzun te yil cho'cu' tan banle'n jun pawor tetz jun meba', quil che'lu' tan yolche'n yi pawor yi na chibanu', na yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj, wi'nin na chisle'quin yi na chiban jun ba'n. Na chisle'quin tan yolche'n tc'a'yl nin lakak e'chk sinagoga kale na chichamwit quib tan na'wse'n Ryos. Na chiban yi e'chk pawor ntin tan jale'n balaj yolbil cyetz. Poro jun cu'n yol swale'

nin scyeru', quil tak' Kataj Ryos jun balaj oy scyetz, na ja wi't cyak' wunak chik'ej. ³ Ma yi e' cyeru' yil chibanu' jun pawor tetz jun yi at tajwe'n tetz, quil che'lu' tan yolche'n. Ba'n tcu'n yi cya'l jun lbitan tetz. ⁴ Qui'c na ban yi ko cya'l na el xtxum tetz yi oy yi na cyak'u', na ilenin na til Kataj. Ej nin i' tz'ak'on oy scyeru'.

Yi toque'n Jesús tan chichusle'n wunak tan nachle'n Kataj

(Lc 11.2-4)

⁵ “Ncha'tz, yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, quil chibanu' chi na chiban yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj Ryos. Na yi e' cyetz ntin na chipek' tan nachle'n Kataj lakak e'chk xchicy be', nin lakak e'chk sinagoga. Na yi cyetz cyajbil i'tz tan xchajle'n chibalajil xchiwutz wunak. Tan yi xtx-olbile'j, ja wi't jal cyetz chik'ej xchiwutz wunak, nin qui't jal chik'ej swutz Kataj. ⁶ Poro yi e' cyeru' yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, ba'n tcu'n yil chibenu' chichucu' xe chica'lu'. Chijope'l tzaju' yi chipuertu'. Ba'n chinachu' Kataj chichuc cun-tuwu', na at nin Kataj scye'ju', nin na til i' cyakil yi na icy' chic'u'lu', nin stk'e' i' banl squibu'.

⁷ “I bin jalu', yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, quil chibanu' chi na chiban yi e' mas wunak yi coboxe'n yol chitx'ano'n quib tan yolche'n. Na le wutz cyetz cyajtza'kl yi ko na chibent cyentu' tan yol mas na tbit Ryos, poro qui'. ⁸ Qui bin chiban cyeru'-tz chi na chiban yi e'a's, na na til Kataj yi mbi tajwe'n sketz. Ilijt ta'n yi ntaxk ko'c tan jakle'n tetz. ⁹ Cha'stzun te, yil cho'cu' tan nachle'n Kataj, cho'n cyuleju'e'j:

‘Kataj yi atu' tcya'j, wi'nin xanil yi bi'u' Ta'.

¹⁰ Sajku' tzone'j wuxtx'otx' tan cawu'n skibaj.

Cawunku' tzone'j wuxtx'otx', chi na cawunu' tzi'n tcya'j.

¹¹ Tak' tzaju' kawa' tetz jalu'.

¹² Cuye'u' kapaj, chi na kacuy ketz chipaj yi e' mas wunak.

¹³ Quil ko' stzakpninu' le il, ma na make'u' kawutz tan qui kabene'n tul.

Na ilu' ajcaw tibaj cyakil.

Nin chin cham nin ilu'.

Nin at teru' k'ēju' ben k'ej ben sak. Amén.'

¹⁴ “Na kol chicuyu' paj junt yaj, ncha'tz Kataj yi at tcya'j scuye' cyeru' chipaju'.” ¹⁵ Poro yi ko quil chicuyu' paj junt, ncha'tz Kataj, quil scuy cyeru' chipaju'.

Āe'n lkaban tan muc'le'n wej

¹⁶ “Je junt xtxolbile'j: Ko na cyaju' chimuc'u' we'j tan tak'le'n chik'ajsbilu' swutz Ryos, quil chichaju' yi ko na chimuc'u' we'j. Na yi e' yi chiwutz tu', chiplaj tu' na cyocsaj, na chichaj xchiwutz wunak yi na chimuc' we'j. Na chiban yi xtxolbila'tz tan chichajol xchiwutz wunak yi chumbalaj nin qui-tane'n tan tu' yi na chimuc' we'j. Jun cu'n yol na walnin scyeru', quil tak' Kataj banl squibaj yi jun jilwutz wunaka'tz, na ja wi't cyak' wunak chik'ej. ¹⁷ Ma e' cyeru', ko na cyaju' chimuc'u' we'j tan cyak'olu' chik'ajsbilu' swutz Ryos, chitx'aje'u' chiwutzu' nin chixebe'u' chiwi'u' ¹⁸ tan qui tele'n chitxum yi e' wunak yi na chitzanu' tan muc'le'n we'j. Poro yi Kataj yi at nintz scye'ju', tz'elepon

xtxum tetz yi na chitzanu' tan muc'le'n we'j tan tak'le'n chik'ajsbilu' swutz, nin stk'e' tzun i' yi banl squibu'.

Qui'c rmeril tan k'ukewe'n kac'u'l te Ryos yi ko cho'n ajlij kac'u'l te kamebi'l

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Quil chjoyu' puntil tan colche'n chimebi'lu' tzone'j wuxtx'otx', na slo'onk tera'tz tan poc' nin stzajk tera'tz. Nin qui'c ltak' kol jal jun c'olaj chimebi'lu' tzone'j, na chocpon alk'om tan talk'e'n len. ²⁰ Ma na ba'n tcu'n yi nink chjoyu' puntil tan colche'n chimebi'lu' tcya'j, na qui'c taj quen poc' tetz tera'tz. Ej nin quil tz'el c'u'l tera'tz. Ncha'tz alk'om, qui'c lcyaj quen tetz. ²¹ Na kale atit yi mebi'l jun yaj, ya'tz nin ajle't yi c'u'l.

²² “Nin je jun elsawutzile'j: Tan kawutz na kaxmayine't. Nin yi ko ba'n kawutz, clar cunin e'chk takle'n skawutz. ²³ Poro yi ko maymuj kawutz, ni'cu'n tzuntz chi tane'n yi ato'k tul tz'o'tz. Ncha'tz tane'n jun yaj. Yi ko jopij wutz tajtza'kl, at tzun yajtz tul jun chin tz'o'tz wutzil.*

²⁴ “Na qui'c rmeril tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos yi ko jalt nin chimebi'lu' na chitxumu'. Na je jun elsawutzile'j: Qui'c rmeril tan stza'wel jun yaj cob patrón. Na ilenin spek'ok mas te'j jun swutz junt. X'chaje' yi c'ulutxumil tetz jun, ma yi junt tz'elepon k'ej ta'n. Cha'stzun te qui'c rmeril tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos yi ko cho'n ajlij chic'u'lu' te chimebi'lu'.

* **6:23** Na elepont ko jalt nin kamebi'l na kajoy jopij tzun wutz kajtza'kl.

Elsawutzil tetz buch tu ch'u'l
(Lc 12.22-31)

²⁵ “Cha'stzun te na wal nin scyeru': Quil sotz chic'u'lu' te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx'. Quil cyalu': ¿Ǻe'n kawan nin Ǻe'n kuc'a'? Nin quil cyalu': ¿Ǻe'n kawekx? ¿Nxac na sotz chic'u'lu' tan yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx'? ¿Nk'e'tz pe' mas tajwe'n kutz'ajbil swutz e'chk takle'na'tz? ²⁶ Qui'c na tak' yi sotzaj c'u'lal. Na quil cu'nu' yi e' ch'u'l. Qui na cyawaj co'n, nin qui na je' cosech cya'n. Qui'c cyetz chic'ojaj, poro na chiwan tan Ryos. ¿Nk'e'tz ptzun mas tcu'n cyeru' chik'eju' Ǻchiwutz e' ch'u'l? ²⁷ Qui'c na tak' yi sotzaj c'u'lal, na qui'c rmeril tan bene'n Ǻkon tiemp jun yaj tan sotzaj c'u'lal.

²⁸ “Quil sotz chic'u'lu' tan be'ch cyeru'. Ba'n tcu'n yi nink cho'ku' tan xtxumle'n yi e'chk buch. Qui na chak'uj nin qui na chichemon, poro chumbalaj nin na chiyub. ²⁹ Mas na chiyub cyera'tz swutz yi be'ch tetz yi k'ajtzun rey Salomón yi chin yube'n nin. ³⁰ Yi ko ya'tz quitane'n yi e'chk buch tan Ryos, ¿qui ptzun tz'oc il i' scye'j cyeru'? Yi buch june'n tkuj na tak' yi yubel, ej nin jalcu'n na skej nin na oc wi k'ak'. Poro yi o' ketz, yi o' wunak, at mas ketz kak'ej tan Ryos. ¿Nxac tzun qui na k'uke' chic'u'lu' te'j? ³¹ Cha'stzun te quil cyalu': ‘¿Ǻe'n kuc'a'? ¿Ǻe'n kawan? Nin ¿Ǻe'n kawekx?’ ³² Qui't tzunk chiban cyeru' yi txolbila'se'j, na ya'tz na chiban cyakil yi e' mas wunak tzone'j wuxtx'otx'. Ntin chiwa' na chijoy. Poro yi e' cyeru', at jun ilol cyeru', yi Kataj, yi at tzi'n tcya'j. Nin na til cyakil yi tajwe'n scyeru'. ³³ Cha'stzun te, bajx cho'ku' c'ulutxum jak' ca'wl Ryos, nin chibne'u' tane'n yi

tetz tajbil. Tz'ak'lok tzun cyakil yi tajwe'n scyeru'.†
 34 Qui bin sotz chic'u'lu' te yi mbi na xon tzaj ek ca'p. Qui'c na tak' sketz kol ko'c tan bis te yi mbi sbajok ske'j ek ca'p, na at e'chk il yi at skawutz cyakil k'e'j, kajoye' bin puntil tan xite'n cu'n yi e'chk ila'tz, —stzun Jesús ban scyetz.

7

Quil kama'laj yi paltil junt wunak

(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ “Quil cyalu' yi qui'c xac junt. Qui tzun ljal cyeru' chipaltilu'-tz swutz Ryos. ² Kol cyalu' yi at paltil junt yaj, ncha'tz Ryos, stale' yi ni'cu'n chipaltilu' tuch'. Quib na chitzanu' tan ma'le'n yi paltil jun yaj, ite'n nin ma'lbila'tz xconk tan ma'le'n yi cyeru' chipaltilu'. ³ ¿Xe'n na jal jun tal ni' tz'is cya'nu' le wutz cyuch'u', poro qui na chinachonu' te'j yi jun chin k'e'aj tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'? ⁴ Nxac na cyalu' tetz jun cya-jwutzu': ‘Kucy'aje'l tzaj yi jun tal ni' tz'is yi at le awutz,’ che'chu' tetz, nin qui na chinachonu' te yi jujun chin wutzile'n tz'is yi at le cyeru' chiwutzu'. ⁵ Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu', na ntin na cyocsaj quibu' balaj. Ba'n tcu'n klo' yi bajx quicy'aje'l tzaju' yi jun chin wutzile'n tz'is yi at te cyeru' chiwutzu'. Na ko bajx tz'el yi cyeru' cya'nu', ba'n tzun lcho'cu' tan telse'n yi jun tal ni' tz'is yi at te wutz cyuch'u'.

⁶ “Quil cyak'u' yi chi'baj yi xansa'nt scyetz e' tx'i'. Na ntin cuntu' ba'n lkak'nin scyetz nin e' te'n lcho'c tan kachi'le'n. Ej nin ncha'tz, ni'cu'n yi nink kak'

† 6:33 Salmos 37.25.

cu'n balaj uwaj xchikul boch, na ntin chocopon tan yak'pe'n yi balaj uwaja'tz.

Chic'uche'u' tetz Ryos, tz'ak'lok tzuntz scyeru'
(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷ “Ma yi e' cyeru' chic'uche'wu' yi cyajbilu' tetz Ryos, tz'ak'lok tzuntz scyeru'. Elk cyalma'u' tan joyle'n Kataj, sjalok tzuntz cya'nu'. Kol chic'onl cyenu' puertil tcya'j, jakxok tzuntz xchiwutzu'. ⁸ Na cyakil yi e' yi na chijak jun takle'n tetz Ryos, tz'ak'lok scyetz. Nin ko na el cyalma' tan joyle'n yi banl Kataj, sjalok cya'n. Ej nin cyakil yi e' yil chic'onl cyen yi puertil tcya'j, sjakxok xchiwutz.

⁹ “Na yi kol tz'oc jun nitxa' tan jakle'n quen pam tetz taj, quil sc'ul yi nink tak' yaj jun c'ub tetz. Ncha'tz, kol tz'oc jun nitxa' tan jakle'n jun piñ cay tetz taj, ¹⁰ quil sc'ul yi nink ltak'nin xchibel lubaj tetz. ¹¹ Yi e' cyeru', chin cachi' nin cyajtza'klu', poro na cyoyu' balaj takle'n scyetz chinitxajilu'. Pyor tzun Kataj yi at tcya'j, stk'e' i' yi e'chk takle'n balaj scyetz yi e' yi na jakon tetz.

¹² “Yi e' cyeru', na chitzatzinu' yi na bajij jun ba'n scyeru'. Ncha'tz tzun e' cyeru'-tz, chibne'u' bin pawor scyetz wunak, na ya'stzun na elepont yi chusu'n yi at cyen tul yi ley Moisés tu chichusu'n yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

Yi puert yi juy wutz i'tz banle'n tane'n yi xchusu'n Cristo
(Lc 13.24-30; Jn 8.31)

¹³ “Chibne'u' bin puers tan cyoque'nu' tc'u'l yi puert yi juy wutz, na nim wutz yi puert, nin nim wutz yi be' yi na chibensan wunak tq'uixc'uj, nin wi'nin e' yi na chixon tul jun be'a'tz. ¹⁴ Poro yi be'

yi na opon kale atit yi itz'ajbil, juy wutz. Quijat cuntu' e' yi na chijalsan, na latz'luj yi puert.

*Tanyi e'chk takle'n yi na ban jun yaj na lajluchax
yi x̄e'n tane'n i'*

(Lc 6.43-44)

¹⁵ “Ncha'tz or quilu' yi e' aj txolinl yi ntin na chitzan tan chisuble'n wunak. I cun chumbalaj nin e' poro yi ajtza'kl yi cy'a'n cya'n, chin juntlen nin. I cunin cyuch' yi xo'j. ¹⁶ Tz'elepon chitxumu' scyetz tan tu' yi e'chk takle'n yi na chiban. Na qui na jal jun balaj lo'baj te jun wi' pajl. Ncha'tz, qui na jal balaj lo'baj ka'n te jun wi' sars. ¹⁷ Jun wi' tze' yi balaj, balaj nin wutz na tak'. Ncha'tz jun wi' tze' yi ploj, ploj nin wutz na tak'. ¹⁸ Qui'c rmeril yi nink jal ploj lo'baj ka'n te jun balaj tze', nin qui'c rmeril yi nink jal balaj lo'baj ka'n te jun wi' tze' yi ploj. ¹⁹ Jun wi' tze' yi ploj yi lo'bajil, jepon tamij nin tz'ocpon tera'tz tk'ak'. ²⁰ Ncha'tz yi e' aj txolinl yi na chitzan tan suble'n wunak, tz'elepon katxum scyetz tan yi e'chk takle'n cachi' yi na chiban.

*Nk'e'tz cyakil wunak x̄cha'tok te yi tiemp yil
cawun Ryos*

(Lc 13.25-27)

²¹ “Nk'e'tz cyakil wunak x̄cha'tok te yi tiemp yil cawun Ryos, mpe najk cyal: ‘Ilu' Wajcaw,’ swetz. Ma na ntin yi e' yi na chiban tane'n yi tajbil Intaj, ya'stzun yi e' yi x̄cha'tok tul yi jun balaj tiempa'tz. ²² Yil tz'ul tzaj yi tiemp yil tz'oc Intaj tan cawu'n, wi'nin wunak yi scyale' swetz: ‘I bin jalu' ta', yi o' ketz ja katxol yi stziblalu' nin ja xcon yi bi'u' ka'n tan cyelse'n len yi e'chk espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Ncha'tz ja bnix e'chk milawr

ka'n tan bi'u,' che'ch sbne'. ²³ Poro yi in wetz, swale' scyetz: 'Qui wajske'n iwutz. Quitele'nk swe'j, na yi axwok itetz, axwok juchul il,' chinch sbne'-tz scyetz.

*Yi cob jilwutz ajtza'kl
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)*

²⁴ "Cyakil yi e' yi na quibit yi inchusu'n, nin yi na chitzan tan banle'n tane'n, cho'n tzun tane'n cyajtza'kl chi tajtza'kl jun yaj yi je' bnol yi ca'l tib jun quiw luwar. ²⁵ Nin saj jun chin cyek'ek' abal. Nin elu'l jun chin wutzile'n tzanla' te ca'l, poro quinin el yi ca'l ta'n a', na chin quiw nin yi luwar kale je't bnol yaj yi ca'l. ²⁶ Poro cyakil yi e' yi na quibit yi inchusu'n, nin qui na cho'c tan banle'n tane'n, ni'cu'n e' chi tane'n jun yaj yi qui'c tajtza'kl. Cho'n je'n bnol yaj yi ca'l wi puklaj. ²⁷ Nin saj jun chin cyek'ek' abal, nin elu'l jun wutzile'n tzanla' te ca'l, nin cu' woc' yi ca'l. Chin xo'wbil nin ban yi cwe'n woc'."

²⁸ Yi baje'n yolol Jesús yi txolbile'j, wi'nin cyele'n yab wunak te'j, na chumbalaj nin yi xchusu'n i'. ²⁹ Na yi toque'n i' tan chusu'n, ja lajluchax yi at tetz k'ej. Nk'e'tz cho'n ban i' tan chichusle'n chi na chiban yi e' tx'olol xo'l ley Moisés.

8

*Yi tule'n yos tu jun yaj yi at lepra tetz
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)*

¹ Itzun bantz yi pakxe'n tzaj Jesús wi ju'wtz, nin e' xomnin wi'nin wunak te'j.

² Tpone'n tzun jun yaj te'j i' yi at jun yabil te'j yi chìn xo'wbil nin yi na bi'aj lepra. Cwe'n tzun mejloktz swutz Jesús, nin taltz tetz:

—Ta', ¿cu pe' tanu' yil tz'ul yos tanu' swuch'?

³ Bene'n tzun Jesús tan macle'n cyen wankil yaj, nintzun taltz:

—Na, na waj tz'ul yos tzawuch'.

I cunin saje'n tlol Jesús yi yole'j, yi tule'n yos tu yabi'ž.

⁴ —I bin jalu' yaj, cya'l tzawalnint yi mbi mbajij tzawe'j. Ntina'tz tu'-tz, cun chaj awib tetz pale' nin cy'ajnin yi oy yi alijt cyen tan Moisés, bantz lajluchaxe'n žchiwutz wunak yi ja ul yos tzawuch', —stzun Jesús bantz.

*Yi tule'n yos tu yi mos capitán
(Lc 7.1-10)*

⁵ Itzun bantz: At tzun jun capitán, aj Roma. List tzun i'-tz tan c'ulche'n Jesús yi tocompone'n le tnum Capernaum. Nintzun taltz tetz Jesús:

⁶ —Ta', bane'u' jun pawor swetz. At jun inmos xe inca'l. Wi'nin il at cu'nt, na žnukl cuntu' wankil tan yabil.

⁷ —Cu, ba'n bin chimben tan tulse'n yos tuch', —stzun Jesús tetz.

⁸ —Ba'n tcu'n quil benu' Ta', na qui'c noc wetz ink'ej yi nink ben tzaju' xe inca'l. Ntin cawunk nin tuwu', tz'ul tzun yos tu inmos. Na na wocsaj yi at ca'wl tk'abu'. ⁹ Na ncha'tz in, atin jak' ca'wl junt. Nin ncha'tz in, at ca'wl tink'ab, na ate' sanlar jak' inca'wl. Kol walnin: “Quilo'kwok tzone'j,” jalcu'n na chiben. Ej nin ko na walnin tetz junt: “Catzam tzone'j,” jalcu'n na ul. Ncha'tz yi na walnin jun

mantar tetz inmos, na bnix ta'n. Cha'stzun te, cawunk nin tuwu', tz'ul tzun yos tu inmos, —stzun yaj ban nintz tetz Jesús.

¹⁰ Yi t'ital Jesús yi xtxolbile'j, wi'nin tele'n yab te'j, nin ben tloltz scyetz yi e' yi xomche' te'j:

—Jun cu'n yol na walnin scyeru', qui'c nin jun ketz katanum aj Israel yi k'uklij c'u'l swe'j chi tane'n yi yaje'j. ¹¹ Ma jalu', chinach cu'nu' yi xtxolbile'j yi swale' cyen scyeru'. At wi'nin awer nak tele'n tzi'n nin toque'n tzi'n yi xchincyocsaje'. Nin yil tz'oc Ryos tan cawu'n tzantzaj, xchiwank yi e'a's tu k'ajtzun Abraham, tu k'ajtzun Isaac nin k'ajtzun Jacow, scyuch' e' mas me'l cy'ajl Ryos. ¹² Poro yi e' yi ja klo' cho'c tetz tajlal, chelepon laju'n jalen tzi'n tul tz'o'tz. Xchok'ok nin skitx'nek xecye' tan chi'ch c'u'lal tu yi bis yi ate' cu'nt, —stzun Jesús bantz scyetz wunak.

¹³ Yi baje'n yolol yi yole'j, nin ben tloltz tetz capitán:

—Ajku' xe ca'lu'. Nin yi xtxolbil yi ja k'uke' c'u'lu' te'j tan bnixe'n, sbnixok, —stzun Jesús bantz tetz capitán.

Ite'n nin tkuja's ul yos tu yi mos yi capitán.

Yi tule'n yos tu xna'n, yi ji' Lu'

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Itzun bantz, cho'n tzun tpone'n Jesús xe ca'l Lu'. Yi tpone'n, ja til jun xna'n yi yabi'x tan k'a'kl. I'tz yi ji' Lu'. ¹⁵ Ntin tu' mac Jesús yi k'ab yabi'x, ninin ul yos tuch'. Je'n tzun txiclok, nin octz tan c'a'che'n Jesús scyuch' yi e' yi xomche' te'j.

Yi tule'n yos scyuch' jun c'olój wunak

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 Ma yi toque'n tal yupcan, nin e' opon wi'nin wunak te Jesús. Cy'a'n len yabi'x cya'n. At e' yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil. Poro tan jun tal yol yi ben tloł Jesús te jujun, xcy'e' tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'na'tz. Ncha'tz, ul yos ta'n scyuch' cyakil yi e' mas yabi'x. 17 Tan tu' yi ban i' yi e'chk milawra'tz, ja el cu'n te'j yi tz'iba'n cyen tak'un Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz. Na je yol i'e'j: "I' ntijon kaq'uixbel, nin i' mic'y'an len kayoblil."

*Cobox yi at cyajbil tan chixome'n te Jesús
(Lc 9.57-62)*

18 Yi tilol Jesús yi wi'nin wunak ate' te'j, nintzun cawun nintz scyetz e' xchusbe'tz:

—Or itetz, quin. Kicy'oken jalaj icy'en a', —stzun Jesús bantz scyetz.

19 Yi quicy'e'n pone'n jalaj icy'en, nin opon xkansal tib jun scyeri e' tx'olol xo'l ley Moisés xljaj Jesús tan yol tetz:

—Ta', na' nin lbene'tu', tunin chinxomnintz, —chij.

20 Saje'n tzun stza'wel Jesús:

—Ba'n, poro yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, * siquier nink mu'x tal ama'l at tan wujewe'n. Pyor wu-tane'n xchiwutz yi e' txuc, na at len chijulil kale na chiwite't. Ncha'tz yi e' ch'u'l, at len chisoc. Poro yi in wetz, qui'c.

21 Toque'n tzun xkansal tib jun scyeri e' xchusbe'tz Jesús te'j tan yol tetz, nintzun taltz:

—Ta', na waj chinxom te'ju', poro jalen cu'n tzinmuk cyen intaj.

* 8:20 Dn 7.13.

22 —Yaj, ba'n tzawak' ama'l scyetz yi e' yi quim-nak quitane'n tk'ab yi quil tan mukle'n ataj. Ma yi aǎ awetz, xomen tzaj swe'j jalcu'n.

*Yi tanewe'n yi cyek'ek' tu pak'bil mar tan Jesús
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)*

23 Itzun bantz, cho'n tzun toque'n Jesús scyuch' yi e' ǎchusbe'tz tul jun barc. 24 Nin te yi na chixon wi a', ja xe'tij jun chin wutzile'n cyek'ek'. Nin yi pak'bil mar ja oc tc'u'l yi barc. Ma Jesús na wit.

25 Cyoque'n tzun yi e' ǎchusbe'tz tan c'ase'n.

—¡Ta', ko' cole'u'! ¡Txant tan kabene'n xe a'! —che'ch.

26 —¿Nxac na cxobwok? Qui'c mas k'uklij ic'u'l te Ryos, —stzun Jesús bantz scyetz.

Je'n tzun txiclok Jesús, nin octz tan makle'n yi cyek'ek' tu tojkbil mar. Tanewe'n nin ban tetz cyek'ek'tz tu yi tojkbil mar. 27 Wi'nin tzun cyele'n yabtz te yi mbi cu'n bajij.

—¿Mbi eka'n tan yaje'j? Na nicy't nin cyek'ek' tu mar na quibit yi ca'wl i', —che'ch tzun bantz squibil quib.

*Yi e' aj Gadara yi at espíritu cwent Bayba'n chi-wankil
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)*

28 Yi ticy'e'n pone'n Jesús jalaj icy'en a', kale najlche't yi e' aj Gadara nintzun e' ul cob yaj tan c'ulche'n. Cho'n chisaje'n jak' e'chk picy kale na chimukxe't e' alma'. Yi cob yaja'tz, at len espíritu cwent Bayba'n chiwankil. Chin xo'wbil nin e'. Cha'stzun te wi'nin chixobe'n yi e' wunak scyetz, nin qui na chinimsaj chic'u'l tan quicy'e'n le ama'la'tz, kale najlche't yi cob yaja'tz. 29 Ma

yi cyule'n swutz Jesús wi'nin chiǵch'ine'n, nin je cyale'j:

—Jesús, ilu' Cy'ajl Ryos, ¿mbi na taju' sketz? ¿Ja pe' ulu' tzone'j tan kaxuxe'n len yi ntaxk opon k'ejlal?

³⁰ Ate' tzun jun c'olój boch tan wa'a'n joylaj len mu'ǵ. ³¹ Cyoque'n tzun yi e' espíritu cwent Bayba'n tan cu'swutzil tetz Jesús:

—Ta', kol ko' lajlenu' tzone'j, nink tak'u' ama'l sketz tan koque'n chiwankil yi e' boch yi ate' tzone'j.

³² —Quibene'nk bin, —stzun Jesús scyetz.

Cyele'n tzaj tzuntz ǵchiwankil yi e' yaj, nin e' octz ǵchiwankil yi e' boch. Ma yi cyocompone'n le chiwankil nin e' el ojkuj. Cho'n tzun tele'n chitrimpul quibtz wutz kotx'. Cyopone'n tzun txuk'pujtz xe a'. Sotzel chiwutz bantz.

³³ Ma yi e' pstor cyetz boch, ele'n nin ojk e' ban cyera'tz. Cho'n cyopone'n tnum, nin e' octz tan txole'n scyetz cyakil wunak yi mbi cunin bajij scye'j cob yaj yi at espíritu cwent Bayba'n chiwankil.

³⁴ Yi quibital yi e' wunak yi stziblal, wi'nin tzun e' e' sajtz tan tilwe'n Jesús.

Ma yi chic'ulul quib, cyoque'n tzun yi e' wunaka'tz tan laje'n len Jesús tan tele'n le cyetz chitanum.

9

Yi tule'n yos tu jun ǵnukl cuntu' wankil

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Toque'n tzun Jesús tc'u'l jun barc, nin icy'tz jalaj icy'en a' tan tpone'n le tetz tanum. ² Itzun

bantz yi at i' le tetz tanum, nin opon ticy'le'n jun yaj swutz. Yi jun yaja'tz, x̄nukl cuntu' wankil tan yabil. Cha'stzun te palij tpone'n swutz Jesús. Yi tilol Jesús yi k'uklij chic'u'l yi e' yi palol tetz, nintzun taltz tetz yi yabi'x̄:

—Witz'un, qui't c̄xbisun, na ja wi't cuylij apaj, —stzun Jesús tetz.

³ Ate' tzun cobox tx'olol xo'l ley Moisés, nin ben quibital yol Jesús, nin e' baj octz tan xtxumle'n chic'u'l cuntu': "Yi yaje'j na tzan tan telse'n k'e'j Ryos," che'ch. ⁴ Poro yi Jesús, nin el xtxum te cyajtza'kl, nin ben tlol scyetz:

—¿Nxac na chitzanu' tan xtxumle'n yi jun ajtza'kla'tz? Cachi' na chibanu'. ⁵ Na yi nink walnin tetz jun yabi'x̄: 'Ja cuylij apaj,' nka nink walnin: 'Txiclije'n, xon,' ni'cu'n q'uixbel cabil xtxolbil, na cya'l nin jun nink xcy'e' tan banle'n, ntin Ryos. ⁶ I bin jalu', tan x̄chajle'n scyeru' yi at ca'wl tink'ab tan cuyle'n chipaj wunak, swale' nin tetz yabi'xe'j:

—Yaj txiclije'n, ja ul yos tzawuch', quilo'k xe aca'l, —stzun Jesús tetz.

⁷ Je'n tzun txiclok yi yabi'x̄, nin ajtz xe ca'l. ⁸ Yi quilol yi e' wunak yi xtxolbile'j, ja che'l yab te'j, nin ja cyak' chik'ajsbil tetz Ryos.

—Chumbalaj nin yi mak'lij yi jun jilwutz porera'tz tetz yi yaje'j, —che'ch tzun bantz.

*Yi je'n xtxa'ol Jesús yi Te'y
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)*

⁹ Yi nsken el tzaj Jesús le tanum, nin noj quen te jun yaj yi na bi'aj Te'y. Cho'n c'olchij i' kale na ele't alcawal.

—Quin, xomen tzaj swe'j, —stzun Jesús tetz.

Bene'n nin ban xomok Te'y te Jesús.

¹⁰ Ej itzun yi na tzan Jesús tan wa'a'n scyuch' e' xchusbe'tz xe jun ca'l, nintzun e' opont coboxt elsanl alcawal, scyuch' coboxt juchul il tan wa'a'n scyuch' Jesús. ¹¹ Ej nin yi quilol yi e' parisey yi na wan Jesús xchixo'l yi e' juchul ila'tz, nintzun e' octz tan jakle'n scyetz yi e' xchusbe'tz Jesús:

—¿Nxac na wan chibajxomu' xchixo'l yi e' ta'k elsanl alcawal scyuch' yi e' mas juchul ile'j? —che'ch bantz.

¹² Poro yi tbital Jesús chiyol, nintzun tal scyetz:

—Yi e' yi qui'c chiyab, qui tajwe'n jun ajtz'ac scyetz, ma yi e' yabi'x, tajwe'n ajtz'ac scyetz.

¹³ Ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tan txxumle'n yi mbi na elepont yi yole'j yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Nk'e'tz tx'ixwatz na waj, ma na yi wetz wajbil itz yi nink tz'el ik'ajab te'j junt.' Na yi wetz, quin nnu'l tan chijoyle'n yi e' balaj, ma na ja nu'l tan chijoyle'n yi e' juchul il bantz je'n chitx'ixpul cyajtza'kl.

Jun txxolbil tetz muc'le'n we'j

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ncha'tz e' opon cobox xchusbe'tz Wa'n Bautist tan jakle'n jun txxolbil tetz Jesús:

—Yi o' ketz, scyuch' yi e' parisey, at na ban cu'nt yi qui na kawan yi na kaban yi kamunl swutz Ryos, poro yi e' teru' xchusbe'tzu', qui na chimuc' we'j yi na chiban cyetz chimunl swutz Ryos. ¿Mbitzun lo'-tz? —che'ch bantz tetz Jesús.

¹⁵ —Qui na yub yi ko na chibisun nin ko na chimuc' we'j yi e' inchusbe'tz te yi atine't xchixo'l.

Na je jun elsawutzile'j: Qui na yub yi ko na chibisun e' aj quicyujinl te yi at yi trat yi xun ðchixo'l. Poro ðchibisunk, nin chimuq'ue' we'j yil tz'el ticy'le'n ðchixo'l. Ncha'tz sbajok yil ne'l ticy'le'n wetz ðchixo'l yi e' inchusbe'tz.

¹⁶ “Nin je junt elsawutzile'j, yi na ðchaj yi na lab tib wetz inchusu'n tu yi antiw chusu'n. Na cya'l nin jun yi nink xcon jun pið cha'bil yi txe'n cunin mu'xij tan lape'n jun be'ch tetz bu'yt. Na yi cha'bil yi txe'n cunin mu'xij, ite'n nin i'a'tz tz'ocopon tan katzle'n yi bu'yt. Mas tcu'n mben lo'on yi katza'l.

¹⁷ Ncha'tz qui na xcon jun bu'yt tz'u'm tan colche'n t'a'al uva yi watok cunin bnix. Na yi ko ya'tz, skatzok yi bu'yt tz'u'm yil puc'un wutz yi t'a'al lo'baj. Nin skojxok yi a' yi at tul. Elnak chitxumu' tetz yi ko watok cunin bnix t'a'al lo'baj, tajwe'n tan cwe'n tul jun ac'aj tz'u'm. Qui tzun lkatz yi tz'u'm nin quíl kojx yi t'a'al lo'baj. Ncha'tz weri inchusu'n, xitok kol yuj tib tu yi antiw chusu'n.*

Yi xtxolbil tetz yi me'l Jairo

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ I cunin na tzan Jesús tan talche'n e'chk takle'na'se'j yi tpone'n jun ajcaw scyeri e' judiy te Jesús. Cwe'n tzun mejloktz tan c'uche'n jun pawor tetz:

—Ta', ana' chan cunin nquim inme'l, poro yi nink benu' swe'j nin yi nink tak'e'nu' k'abu' twi', tz'itz'ok junt tir.

¹⁹ Je'n tzun txiclok Jesús nin bentz te'j. Ncha'tz yi e' ðchusbe'tz, e' xomnintz. ²⁰ Te yi na chixon tbe', nin oc ðkansal tib jun xna'n wutz coc Jesús. Yi

* **9:17** Ya'stzun na elepont yi elsawutzil yi xcon tan Jesús.

jun xna'na'tz, nsken el coblajix yob yi quinin na tane' yi xtx'ajo'n. Yi tocompone'n naka'jil Jesús, nin oc macol yi be'ch tetz. ²¹ Na yi xtxumu'n yi xna'n i'tz: “Yi nink tzinmac quen yi be'ch tetz, tz'ul yos swuch',” stzun i' tc'u'l cuntu'. ²² Inti Jesús, yi nachone'n te'j yi toque'n macol xna'n yi ju' yi be'ch tetz, nin je' such'k'il tib tan tilwe'n yi na' macon i'. Yi bene'n tilol i' yi xna'n, itzun taltz tetz:

—Quil cǎbisun na ja wi't ul yos tzawuch', tan tu' yi mawocsaj yi chinxcyek tan tulse'n yos tzawuch', —stzun Jesús bantz tetz.

Ninin ul yos tu yi xna'n.

²³ Ma yi tpone'n Jesús xe ca'l yi ajcaw, na chitzan e' aj kbetzum tan tocse'n son alma', nin wi'nin cyok'e'n wunak. ²⁴ Bene'n tzun tlol:

—Che'lku' tzi'n, na yi xun nk'e'tz quimich mban te'tz. Watl tu' na ban. Poro yi e' wunak tze'e'n tu' e' ban te yol Jesús. ²⁵ Ma yi cyele'n tzaj wunak xe ca'l, nintzun oc quen Jesús. Ma tocompone'n kale atit yi xun, nintzun je' tzaj ǎch'inul yi k'ab. Ule'n nin ban yos tuch', nin je' txiclok. ²⁶ Bene'n nin tzun ban lo'on stziblal yi mbi cu'n ban Jesús. Quibital tzun cyakil wunak yi najlche'-tz le e'chk ama'la'tz.

Yi tule'n yos scyuch' cob moyi'ǎ

²⁷ Itzun bantz, yi tele'n tzaj Jesús xe jun ca'la'tz, nin yi xone'n tbe', nintzun e' ǎch'in tzaj cob moyi'ǎ wutz coc i'. Je yol yi cyale'j:

—Ta', elk k'ajabu' ske'j, na ilu' yi xonl k'ajtzun Rey Luwiy yi at tulbil, —che'ch bantz.

²⁸ Itzun yi tocompone'n Jesús xe junt ca'l, ncha'tz yi e' moyi'ǎ, nin e' ocoPON xljaj.

—¿Na pe' itocsaj yi chinxcyek tan tulse'n yos tzituch'? —stzun Jesús scyetz.

—Na, na kocsaj ta', —che'ch.

²⁹ Bene'n tzun Jesús tan macle'n quen chiwutz, nin ben tloltz scyetz:

—Tz'ul yos tzituch' kol tzitocsaj cu'n yi chinxcyek te'j.

³⁰ Ninin jakxij chiwutz. Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Cya'l tzitalwok nint yi xtxolbile'j.

³¹ Poro watok cunin che'l tzajtz le jun ca'la'tz yi cyoque'n tan xtxole'n yi mbi cu'n ban Jesús scye'j. Bene'n nin ban lo'on yi stziblaltz le yi ama'la'tz.

Yi ta'we'n yol tan jun mem

³² I cunin na che'l tzaj yi cob moyi'xa'tz yi cyoque'nt coboxt wunak swutz Jesús. Cy'a'n jun yaj cya'n yi mem, yi at espíritu cwent Bayba'n twankil.

³³ Yi tele'n lajul Jesús yi espíritu cwent Bayba'n yi at twankil yi mema'tz, ninin jilon. Cyakil nin e' wunak e' el yabtz te'j, nintzun cyaltz squibil quib:

—Cya'l cunin na kilwit jun xtxolbil tzone'j tkatanum chi yi milawre'j, —che'ch tzun bantz.

³⁴ Inti yi e' parisey, nin cyaltz:

—Bintzi yi jun yaje'j na xcye' tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n. Poro i'tz tan tu' yi ak'ij yi porer i' tak'un yi wi'tz Bayba'n.

Yi tele'n k'ajab Jesús scye'j wunak

³⁵ Itzun bantz, nintzun ben Jesústz tan txoli'n lakak e'chk tnum, nin lakak e'chk aldey. Ilenin nxcon e'chk sinagoga ta'n tan chichusle'n wunak. Nin xtxol i' yi balaj stziblal yi at tulbil Ryos tan

cawu'n. Nin ul yos ta'n scyuch' e' wunak yi e' len yabi'x̄ tan wi'nin jilwutz yabil.

³⁶ Yi tilol Jesús yi x̄e'n cu'n quitane'n wunak, ja el k'ajab scye'j, na cho'n quitane'n wunak chi quitane'n jun bu'j cneru' yi qui'c pstor cyetz. Na na chibisun, nin elnake' tu xit, na qui'c cyetz chipstor.

³⁷ Yi tilol Jesús yi x̄e'n quitane'n yi e' prow wunak, nintzun taltz scyetz e' x̄chusbe'tz:

—Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, yi cosech wi'nin, poro qui'c mas ak'unsom tan je'se'n yi cosech. ³⁸ Cuken bin iwutz tetz yi taw cosech tan saje'n x̄chakol mas ak'unsom tan je'se'n yi tetz cosech.

10

Yi je'n xtxa'ol Jesús yi coblaj Apostl (Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Itzun bantz nintzun e' je'n xtxa'ol Jesús yi coblaj x̄chusbe'tz, nin tak' chik'ej tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Nin tak' i' chik'ej tan tulse'n yos scyuch'ak wunak yi at alchok jilwutz yabil scye'j.

² Je chibi'e'j yi coblaj apostla'tz: Yi bajx i'tz Simón, yi ncha'tz na bi'aj Lu', tu yi titz'un yi na bi'aj Leḡ. Ej nin Jacow, tu Wa'n yi quitz'un quitzicy quib. E' cy'ajl Zebedeo. ³ Ncha'tz Li'p tu Bartolomé, nin Maḡ tu Te'y yi elsanl alcawaḡ. Ncha'tz Jacow yi cy'ajl Alfeo, tu Lebeo, yi ncha'tz na a'lchij Tadeo tetz. ⁴ Ej nin Simón, jun scyeri yi partir yi na bi'aj e' aj Canaán tu Judas Iscariot, yi jatxon Jesús x̄chik'ab yi e' contr.

*Yi chibene'n xchakol Jesús yi coblaj xchusbe'tz
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)*

⁵ Che' bene'n tzun xchakol Jesús yi coblaja'tz tan txoli'n. Yi ntaxk chiben, tak' i' yi cobox ca'wle'j scyetz: “Quil cxbenwok xchixo'l yi e' yi nk'e'tz e' judiy. Quil cxbenwok tan txoli'n xchixo'l yi e' aj Samaria. ⁶ Ma na cho'n cxbenwok tan txoli'n xchixo'l yi e' katanum aj Israel, yi tx'akxnake' tane'n swutz Ryos. ⁷ Txolwok scyetz yi txant tan tule'n yi tiemp tan toque'n Ryos tan cawu'n. ⁸ Nin na taj tulse'n yos scyuch' yi e' yi tz'amijche' tan alchok jilwutz yabil, scyuch' yi e' yi at lepra scye'j. Chitz'ok alma' ita'n. Ej nin ba'n cxo'cwok tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Na na chintzan tan tak'le'n porer tzitetz tan ibnol e'chk milawra'tz. Poro qui na chintzan tan jakle'n jun sentaw tzitetz. Ncha'tz axwok, yil bnix jun milawr ita'n, quil tzijakwok jun sentaw scyetz wunak.

⁹ “Ma yil cxbenwok tan txoli'n, quil tzitcy'aj nin ipu'k. ¹⁰ Nin quil tzitcy'ajwok nin siquier jun isam nka junt be'ch itetz tetz tx'ixbil. Nin quil tzicy'ajwok nin junt ixajab nka junt itx'amij na qui'c xtx'ixwilil yi kol cxwanwok scye'j wunak.

¹¹ “Ma yil cxopon le jun tnum, nka jun aldey, joywok jun balaj wunak, nin ba'n cxcyajwok tuch' jalen cu'n yil cxicy'wok junt tir. ¹² Nin yil cxopon xe'ak e'chk ca'l tan txoli'n, ba'n xk'ajlanwok tetz yi taw ca'l. Alwok scyetz: Tak' tzaj Kataj yi banl tu tzatzin paz squibu', xchijwok sban tetz. ¹³ Yi ko balaj yi e' taw ca'la'tz, stk'e' Ryos banl squibaj. Poro yi ko nk'e'tz e' c'ulutxum, ba'n tzitalwok yi quil tak' Ryos chibanl tu yi tzatzin paz squibaj.

¹⁴ Yi ko at cobox wunak xe jun ca'l yi qui na cyaj quibit iyol, ilwok cyen tu' e'-tz. Ncha'tz yi ko at jun tnum yi qui na cyaj quibit iyol, ilwok cyen tu'-tz. Tina'tz jun techl yi ba'n tzichajwok scyetz. Ba'n tzimaslenwok yi puklaj yi at te itkan tan xchajle'n scyetz yi tx'aklij cyetz chicawsa'tz xchiwutz. ¹⁵ Jun cu'n yol na walnin tzitetz, le wi'tzbil k'ejlal, yil tz'oc pujle'n xtisya', pyor tcu'n sbne' cyetz chicaws swutz chicaws yi e' aj Sodoma scyuch' yi a' aj Gomorra.

Chocopon wunak tan chibuchle'n

¹⁶ “Bitwok tzaj yi xtxolbile'j, na chintzan tan ichakle'n nin xchixo'l wunak, poro ni'cu'n tzibne' xchixo'l chi na chiban cne'r tk'ab xo'j. Or tzun tzi-tiltz, banwok list itajtza'kl, chi listil jun lubaj. Poro ncha'tz, tajwe'n tan itoque'n mans chi tane'n yi mansil tu putzpal jun plomx̄. ¹⁷ Or tzitil, na chocopon e' wunak tan ixochle'n xchiwutz e' alcal, nin chocopon tan ibiyle'n lakak e'chk sinagoga kale na chichamwit quib tan na'wse'n Ryos. ¹⁸ Tan tu' na chin itocsaj ncxben ticy'le'n xchiwutz yi e' wi'tz ajcaw tetz tnum. Poro yil cxoponwok ticy'le'n xchiwutz, sjalok ama'l tan xtxole'n scyetz yi mbi eka'n wa'n. Nin sjalok ama'l tan xtxole'n scyetz yi e' awer nak. ¹⁹ Poro yil cxben ticy'le'n xchiwutz yi e' wi'tz ajcawa'tz, quil cxbisun te yi mbi tzitalwok scyetz, na ite'n Kataj Ryos tz'ak'onk weklil yi iyol. ²⁰ Yil cxo'c tan yol scyetz, nk'e'tz itetz yi ajtza'kl yi xconk ita'n, ma na i yi Espíritu Kataj tz'ak'onk kulil iyol.

²¹ “Ite'n ixonl chocopon tan ixochle'n xchiwutz e' wi' banl wi' tetz tnum tan itele'n cu'n swutz.

Nin ncha'tz, at e' yi chocopon tan xochle'n yi cyetz chinitxa' tan cyele'n cu'n swutz. Nin ncha'tz at e' nitxa' yi chocopon tan chibiyle'n chitaj chitxu'.²² Tan tu' yi na cxomwok swe'j, chocopon cyakil wunak tan contri'n tzite'j. Poro cyakil yi e' yil tz'icy'pon cya'n jalen yil chiquim, ya'stzun yi e' yi xchiclaxok.²³ Yil cho'c tan ibuchle'n tul jun tnum, ba'n cxicy'wok ojk te'u'l junt. Na jun cu'n yol na wal cyen tzitetz: Yi ntaxk baj ixajsal cyakil e'chk ama'l kale najlche't yi e' katanum aj Israel, nsken nu'lt wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol.

²⁴ “Yi in wetz, yi in chusul itetz, chocopon wunak tan imbuchle'n tan wele'n cu'n swutz. Ite'n tzun sbajoka's tzite'j, na axwok inchusbe'tz.²⁵ Yi in wetz, in ajcaw tzite'j, nin chocopon tan imbuchle'n. Ncha'tz axwok, chocopon tan ibuchle'n tan tu' yi atixwok jak' inca'wl. Na ko na icy'pon q'uixc'uj tan jun bajxom, tajwe'n tan ticy'e'n pone'n q'uixc'uj cyak'un yi e' yi xomche'te'j. Ko na tij jun patrón q'uixc'uj, tajwe'n tan ticy'e'n pone'n q'uixc'uj cyak'un e' mos. Ncha'tz ko na a'lchij tetz jun yaj yi chin wi'tz Bayba'n i', inin na a'lchija's scyetz yi nitxajil. Ni'cu'n tzun sbajok tzite'j itetz.

Yi jun yi ba'n kaxob tetz
(Lc 12.2-9)

²⁶ “Poro quil cxobwok scyetz, na qui'c nin jun ajtza'kl yi ewa'n cya'n yi qui'k lajluchax, na tzantzaj slajluchaxk cyakil e'chk ajtza'kl yi qui lajluch skawutz jalu'.²⁷ Ma yi e'chk xtxolbil yi na chintzan tan xtxole'n nin tzitetz kachuc cuntu', tajwe'n tan itxolil clar cunin scyetz cyakil wunak.²⁸ Nin quil cxobwok scyetz, na ntin na chixcye' tan

biyle'n kawankil. Poro qui na chixcye' tan biyle'n kalma'. Poro at jun yi ba'n cxobwok tetz i'tz yi jun yi ba'n na xcye' tan biyle'n iwankil, nin tan pitle'n nin italma' tq'uixc'uj.

²⁹ “Yi e' tal ch'u'l, cobox ntzi' sentaw jamel yi jun lmuj. Chin warat nin e'. Poro Kataj ilol cyetz. Quil sotz jun yi ko nk'era'tz tajbil i'. ³⁰ Pyor tzun axwok itetz, ilijt tan Kataj yi jatna' tajlal yi xi'il iwi'. ³¹ Qui bin cxobwok scyetz yi e' wunaka'tz, na yi axwok itetz, at mas ik'e'j xchiwutz jun c'olol ch'u'l.

Yi e' yi bintzinin xomche' te Jesús

(Lc 12.8-9)

³² “Cyakil yi e' yi quil chixob tan talche'n yi xomche' swe'j, ya'stzun yi e' swale' chitziblal tetz Intaj yi at tcya'j, yi bintzi nin xomche' swe'j. ³³ Poro cyakil yi e' yi na chixob tan talche'n yi xomche' swe'j, ya'stzun yi e' yi swale' tetz intaj yi at tcya'j yi qui xomche' swe'j.

Tan tu' xchusu'n Jesús, sjalok oyintzi' chixo'l wunak

(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Quil cxo'cwok tan xtxumle'n yi jajk nu'l tan tak'le'n tzatzin paz scyetz cyakil wunak. Qui', nk'era'tz inmantar. Quinin nu'l tan tak'le'n tzatzin paz, poro ja nu'l tan tak'le'n oyintzi' xchixo'l wunak. ³⁵ Tan tu' yi nnu'l, sjalok oyintzi' xchixo'l jun cy'ajol tu tetz taj. Sjalok oyintzi' xchixo'l jun xna'n tu tal. Sjalok oyintzi' xchixo'l ilibaj tu tlib. ³⁶ Ite'n nin ixonl chocopon tetz icontr.

³⁷ “Alchok scyetz yi na pek' mas te yi taj xtxu', nin qui na xom te wetz wajbil tan paj qui'c i' tetz wajał. Ncha'tz, alchok scyetz yi na pek' mas te yi

nitxajil, nin qui na xom te wetz wajbil, qui'c i' tetz wajal. ³⁸ Alchok scyetz yi nk'e'tz tk'o'n tib tan je'n tcy'al yi tetz pasyon, nin tan quime'n swe'j, qui'c i' tetz wajal. ³⁹ Na alchok scyetz yi na taj scol tib tk'ab quimichil, stz'ake' yi stz'ajbil. Poro alchok scyetz yil tak' tib tk'ab quimichil tan tu' yi xomij swe'j, scambaj i' yi stz'ajbil.

Skacambaje' jun oy kol kaban pawor scyetz creyent

(Mr 9.41)

⁴⁰ “Alchok scyetz yil tocsaj yi yol yi tzitxole', na tzun chintocsajtz, Ncha'tz alchok scyetz yi na chintocsaj na tzun tocsaj yi jun yi nchinchakon tzaj. ⁴¹ Nin alchok scyetz yil sban jun pawor tetz jun aj txolinl tan tu' yi chakij tan Ryos, xtx'aconk te jun oy. Quib tane'n yi oy yi xtx'aque' jun aj txolinl, ite'n nin oya'tz xtx'aque' yi jun yil ch'eyan. Ncha'tz, alchok scyetz yil sban jun pawor tetz jun yaj yi balaj i' swutz, xtx'aconk te jun oy. Quib tane'n yi oy yi xtx'aque' jun balaj yaj, ite'n nin oya'tz xtx'aque' tetz. ⁴² Nin alchok scyetz yil tz'ak'on siquier jun was chawla' tetz jun scyeri yi e' prow yi xomche' swe'j, xtx'aconk te jun oy. Jun cu'n yol yi xtxolbile'j yi na walnin tzeitetz.”

11

Yi chibene'n xchakol Wa'n Bautist cob xchakum tan yol tu Jesús

(Lc 7.18-35)

¹ Yi wi't baje'n xtxolil yi e'chk yola'se'j scyetz yi coblay xchusbe'tz, nintzun bentz tan chichusle'n

wunak, nin tan txoli'n lakak e'chk tnum yi at cwent yi jun luwara'tz.

² Inti Wa'n Bautist, te yi at xetze', nintzun tbit yi mbi cu'n na tzan Jesús tan baje'n. E' bene'n tzun xchakol cob xchusbe'tz tan jakle'n puntil tetz Jesús:

³ —¿I pe' ilu'a'tz yi Cristo yi at tulbil? Nka ¿txe'n nin ul te juna'tz? —che'ch tzun bantz.

⁴ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: “Chibenku' tan talche'n tetz Wa'n cyakil yi e'chk takle'n yi ja quilu', nin yi ja quibitu' swe'j. ⁵ Cyal quenu' tetz yi at e' moyi'x yi ja jakxij chiwutz. Nin at co'x yi ba'nt chixon. Nin at e' t'oknak chiwankil tan tx'a'c yi ja ul len yos scyuch'. Nin at chcan chiwi' yi ja ul yos scyuch'. Nin at alma' yi ja chitz'ij junt tir. Nin yi e' meba', na chitzan tan tbite'n yi balaj stziblal yi ba'n chiclax ta'n. ⁶ Ba'n cyeri e' yi qui na chicabej chic'u'l swe'j,” stzun Jesús scyetz.

⁷ Yi nsken cha'j yi cob chakuma'tz, nintzun oc cyen Jesús tan xtxole'n yi balajil Wa'n. Je tzun yol i'-tze'j: “¿Mbi e' xcha'ku' tan xmaye'n le ama'l yi tz'inunin tu'? ¿Ja pe' xcha'ku' tan xmaye'n jun aj yi ploj, chi tane'n jun aj yi na yucan wi' tan cyek'ek'?

⁸ Qui' lo'. ¿Mbi e' xcha'ku' te'j? ¿Ja pe' xcha'ku' tan xmaye'n jun yaj yi weko'n tib tan balaj be'ch tetz? Qui' lo', na yi jun jilwutz wunaka'tz cho'n najlche' cyera'tz lakak e'chk balaj ca'l kale najlche't yi e' rey. ⁹ ¿Mbi e' xcha'ku' tan xmaye'n? ¿Ja pe' xcha'ku' tan xmaye'n jun elsanl stzi' Ryos? Bintzi, i' jun elsanl stzi' Ryos, ej nin at mas k'ej i' swutz alchok elsanl stzi' Ryos, ¹⁰ na yi jun Wa'na'tz, ya'stzun yi jun yi at tulbil chi tz'iba'nt cyen:

‘Bajx tzinchake' nin inchakum tzawutz,

tan nicy'se'n cyajtza'kl e' wunak tan ac'ulche'n.'

¹¹ Jun cu'n yol na walnin scyeru', cya'l jun yi atk mas k'e'j swutz Wa'n Bautist sajle'n tunintz. Ntin cu'n e' yi na chiban puers tan cyoque'n tetz cyajlal yi e' yi ate' jak' ca'wl Ryos. Mpe qui tu'k k'usij e', poro at mas chik'e'j swutz Wa'n Bautist.

¹² "I bin jalu', jetz yi xe'tle'nix Wa'n Bautist tan xtxole'n yi txant tan tule'n yi tiemp tan cawune'n Ryos, jat lo' wunak ja chiban puers tan cyoque'n tetz tajlal yi e' yil cho'c jak' ca'wl Ryos. Jat lo' e' ja cho'c il tan cyoque'n tetz tajlal yi e' yi xchitzatzink tk'ab Ryos. ¹³ At tulbil yi jun tiempa'tz yil cawun Ryos, na yi ntaxk ul Wa'n Bautist, ocnake' cyakil yi elsanl stzi' Ryos tan xtxole'n yi at tulbil yi jun tiempa'tz. Nin ncha'tz, tz'iba'n cyen le ley Moisés. ¹⁴ Ko na cyaju' cyocsaju' yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen cyak'un e' elsanl stzi' Ryos tentz yi at tulbilt Elías ba'n tzun cyocsaju' yi Wa'n ya'stzun yi jun Elíasa'tz. ¹⁵ Ma jalu' ko ja quibitu' inyol chitxume' binu'-tz.

¹⁶ "¿Xe'n wulej tan xchajle'n yi xe'n cu'n quitane'n yi e' wunak jalu'? Swale' nin scyeru' yi xe'n quitane'n. Ni'cu'n e' scyuch' cob bu'j nitxa' yi na chisakchij tc'a'yl. At jun bu'j yi na cyal scyetz junt bu'j: ¹⁷ 'Yi ketz kajbil i'tz tan kasakche'n te jun quicyuj, cha'stzun te ja oc su' ka'n, poro quinín cxbixinwok ske'j. Ncha'tz ja kajoy junt puntil tan kasakche'n tzituch'. I'tz yi ja quim jun kuch' tane'n, poro quinín ncxsakchij-wok skuch'. Ja kachunan poro quinín ncxpek'wok te jun saja'cha'tz. Quinín ncxchunanwok ske'j, che'ch nitxa' scyetz cyuch'. ¹⁸ Ncha'tz nin ban yi tule'n Wa'n Bautist. Ja muc' we'j, nin qui baj mu'x

tal win ta'n, poro ja cyal wunak tetz yi yab i', qui'c tajtza'kl. ¹⁹ Nin cha'tz nin bantz yi wule'n wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol. Ba'n chinwan nin ba'n nuc'a', poro ja cho'c wunak tan inyolche'n: 'Wi'nin wan jun yaje'j, wi'nin na baj win ta'n. Ej nin cyamiw quib scyuch' e' ta'k aj peyuml cwent Roma. Ej nin na cyamiwi quib scyuch' yi e' mas juchul il,' che'ch wunak swetz. Poro na lajluchax yi chin tz'aknak cu'n tajtza'kl Ryos tan yi e'chk takle'n balaj yi na bnix cyak'un yi e' tetz nitxajil," stzun Jesús scyetz.

*Cobox tnum yi mas tcu'n cyetz chicaws sbne'
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Itzun bantz, nintzun oc Jesús tan chiyolche'n yi e' wunak yi najlche' tul cobox tnum kale bnixe't wi'nin e'chk milawr ta'n. Na yi e' wunaka'tz, quinín chitx'ixpuj cyetz cyajtza'kl.

²¹ "Lastum e'u' aj Corazín. Lastum e'u' aj Betsaida. Na quinín cyocsaju' weri inyol, wech na ja quilu' yi e'chk milawr yi bnixnak wak'un xchixo'lu'. Yi cho'nk bnixe'n e'chk milawra'tz wa'n le tnum Tiro, nin le tnum Sidón kale najlche't awer nak, ja klo' wi't je' chitx'ixpul cyetz cyajtza'kl. Ja klo' wi't je' tza'j xo'l cyetz chiwi', nin ja klo' oc jun jilwutz be'ch cyetz cya'n yi na xchaj scyetz wunak yi na chibisun tan quil. ²² Swale' nin scyeru', yil tz'ul yi k'ejlal tan pujle'n xtisya', tz'ak'lok mas cyeru' chicawsu' yi e'u' aj Corazín, xchiwutz yi e' aj Tiro. Nin tz'ak'lok mas cyeru' chicawsu' yi e'u' aj Betsaida xchiwutz yi e' aj Sidón. ²³ Ncha'tz e'u' aj Capernaum, le wutz cyeru' cyajtza'klu' at cyopombilu' tcya'j, poro quil choponu'. Ma na cho'n choponu' xetze' xchixo'l e' alma', na quinín

chincyocsaju', wech na bnixnak wi'nin e'chk mi-lawr wa'n xchixo'lu'. Yi cho'nk bnixe'n wa'n le tnum Sodoma, ja klo' chincyocsaj, nin qui't klo' nchisotz cyetz. ²⁴ Poro swale' nin scyeru', yil tz'ul yi k'ejlal tan pujle'n xtisya', pyor tcunin sbne' yi cyeru' chicawsu' swutz chicaws yi e' aj Sodoma.”

*Chisajku' tzinwutz, xchujeku' wa'n
(Lc 10.21-22)*

²⁵ Te yi tiempa'tz yi na tzan Jesús tan yolche'n yi e'chk takle'na'tz, ncha'tz tal i' tetz taj: “I bin jalu' Ta', yi ilu' yi na cawunu' tcya'j nin ncha'tz tzone'j wuxtx'otx', ntyoŋ teru' Ta' yi cho'n lajluchax yi tajbilu' xchiwutz yi e' yi qui chusijche'. Nin quinín lajluchax xchiwutz yi e' yi chusijche'. ²⁶ Ntyoŋ teru' Ta' tan yi xtxolbile'j, na ya'stzun tajbilu' yi txumijt ta'nu',” stzun Jesús tetz Ryos.

²⁷ Toque'n tzun i' tan yol scyetz wunak, nintzun taltz:

“Intaj nchajon cyakil e'chk takle'n tzinwutz. Cya'l jun na el xtxum swetz, ntin yi Intaj. Nin cya'l jun na el xtxum tetz Intaj, ntin yi In, yi in wetz yi in Cy'ajol. Poro at e' yi na el chitxum tetz, i'tz yi e' yi at wajbil tan xchajle'n scyetz yi mbi eka'n tan Intaj. ²⁸ Ma jalu' bin, cyakil yi e'u' yi k'e'xnake'tu' jak' cyektzu', chisajku' tzinwutz, xchujeku' wa'n. ²⁹ Cho'ku' jak' inca'wl. Che' inchuse'u' chi na ban jun wacx tan xchusle'n yi tuch'. Na wi'nin impasens tan chichusle'nu'. Pe nin sk'il wulej chichusle'nu', nin sjalok tzatzin paz tetz cyalma'u'. ³⁰ Na yi weri inca'wl yi swale' scyeru' ni'cu'n tu jun yucu' yi sas, qui'c q'uixbel tan ticy'le'n nin. Chin sas nin.”

12

Yi cyoque'n yi e' xchusbe'tz Jesús tan stzutle'n wutz triw le jun k'ej ujle'n

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Itzun bantz, yi tele'n cobox k'ej, cho'n tzun quicy'e'n Jesús tul jun k'ab be' scyuch' yi e' xchusbe'tz. Noj quen cu'ntz te jun k'ej ujle'n. Yi jun k'ab be'a'tz, cho'n na icy' xo'l jalaj triw. Tan paj yi we'j ja chiben yi e' xchusbe'tz Jesús tan stzutle'n tzaj cobox triw tan je'n chibajsal. ² Yi quilol yi e' parisey yi txolbible'j, nintzun cyaltz tetz Jesús:

—Tilninu' e' xchusbe'tzu', na chak'uj. Xan yi ak'un tul jun k'ej ujle'n, —che'ch bantz.

³ —¿Xe'n tzuntz? —chij Jesús. —¿Qui pe' na chisi'leju' yi mbi banak k'ajtzun Luwiy scyuch' e' tuch' yi chiquime'n tan we'j? ⁴ Oc i' le ca'l Ryos, nin el tzaj tcy'al yi pam. Nin baj ta'n scyuch' e' tuch'. Wech na qui'c cu tan je'n chibajsal, ma na ntin yi e' pale' yi bixba'nche'. ⁵ Ncha'tz, ¿qui pe' na chisi'leju' yi ley Moisés yi na tak' ama'l scyetz yi e' pale' yi na chitzan tan banle'n chimunl le templo tan cyak'uje'n lakak jun k'ej ujle'n? Nin qui na jal quil. ⁶ I bin jalu', atin xchixo'lu', nin at mas ink'ej swutz yi templo. Poro yi e' cyeru' qui na el chitxumu' tetz yi mbi eka'n wa'n. ⁷ Lastum qui na el chitxumu' te yi ley yi tz'iba'nt cyen yi na tal: “Nk'e'tz tx'ixwatz na waj, ma na yi wetz wajbil i'tz yil tz'el chik'ajabu' te'j junt.” Yi nak el chitxumu' tetz yi jun txolbila'tz, qui klo' na chitzanu' tan tak'le'n quil yi e' yi qui'c cyetz quil. ⁸ Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, at weri ink'ej tan xcone'n

yi jun k'ej ujle'n te yi mbi cu'n tajwe'n swetz, na in ajcaw te'j.

*Yi tule'n yos tu yaj yi skej k'ab tan yabil
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)*

⁹ Tele'n tzaj tzun Jesús, cho'n tzun tpone'ntz le sinagoga kale na na'wse't Ryos. ¹⁰ Yi tocompone'n, at tzun jun yaj yi skej k'ab tan yabil. Nin je e' contr Jesús ate'-tz. Na chitzan tan joyle'n puntil yi ðe'nk tan jale'n til Jesús. Cha'stzun te bene'n chijakol tetz:

—¿At pe' cu tan stz'aque'n jun yabi'ð lakak jujun k'ej ujle'n? —che'ch bantz.

¹¹ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—I bin jalu', swale' nin jun xtxolbil scyeru': Cya'l nin jun scyeru' kol ben tzoypuj jun tawun tjul, mpe nink nojquen te jun k'ej ujle'n, iðkaj qui tzunk lben tan je'se'n tzaj. ¹² Ko ya'tz na bajijtz te jun cne'r, itzun pyor jun wunak. At rmeril tan kabnol jun ba'n lakak jujun k'ej ujle'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

¹³ Bene'n tzun tloltz tetz yi yabi'ð:

—Chich'baj len ak'ab.

Yi tele'n ðchich'bal, ul yos tuch', chi tane'n yi jalaj ba'n. ¹⁴ Cyele'n tzaj tzun e' parisey, nin e' octz tan xtxumle'n yi ðe'nk cyulej tan biyle'n cu'n Jesús.

Jun xtxolbil yi tz'iba'n cyen te Jesús

¹⁵ Yi tbtal Jesús yi na tzan joyle'n puntil tan biyle'n cu'n i', nintzun eltz le jun tnuma'tz. Wi'nin wunak e' xomnintz te'j. Nin ul yos ta'n scyuch' e' yabi'ð. ¹⁶ Poro tal i' scyetz yi cya'l cyalnint. ¹⁷ Yi bnixe'n cyakil yi e'chk takle'na'se'j tan Jesús el cu'n

te'j yi tz'iba'nt cyen tan Isaías yi elsanl stzi' Ryos tentz. Na je yi talnak i'e'j:

18 “Ya'stzun wetz inchakum yi txa'ij wa'n.

Ya'stzun jun yi nternin na chimpek' te'j,

yi jun yi wi'nin na tak' tzatzin swetz.

Swak'e' inEspíritu tetz,

nin txhole' yi wajbil scyetz cyakil jilwutz wunak.

19 Poro quil tz'oc i' tan wak' ib scyuch' wunak.

Nin quil je' wi' tbe'.

Na cya'l nin jun bitan yi wi' i' tan oyintzi' tbe'.

20 Quil stamlen i' jun aj yi xö'c te'j.

Ej nin quil stzajsaj jun k'ak' yi pentu' na txekun.*

I cuntunin ltuleja's jalen cu'n ltz'ak'lij ca'wl tk'ab.

Nin yil tz'oc i' tan cawu'n, txa'ij cu'n ltulej.

21 Nin cyakil jilwutz wunak sk'ukek chic'u'l te'j,”
stzun yi jun elsanl stzi' Ryosa'tz.

Yi talche'n “Bayba'n” tetz Jesús

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Tpone'n tzun ticy'le'n jun yaj swutz Jesús yi moyi'x̄ nin mem tan jun espíritu cwent Bayba'n, nin ul yos tan Jesús tuch'. Ba'nt xmayin, nin ba'nt jilon. 23 Yi e' wunak, wi'nin cyele'n yab te'j yi mbi cu'n ban Jesús, nin cyaltz: “¿Ya'tz pe' yi xonl k'ajtzun rey Luwiy yi at tulbil?” che'ch bantz squibil quib.

24 Yi quibital yi e' parisey yi ajtza'kle'j, nintzun cyaltz: “Yi yaje'j, na xcy'e' tan telse'n len yi e'chk espíritu cachi' chiwankil wunak tan tu' yi ak'ij yi porer yi wi'tz Bayba'n tetz, yi jun yi na bi'aj Beelzebú.”

* **12:20** I'tz jun elsawutzil yi na “xchaj yi pasens Jesús scye'j e' prow nak yi qui na chiquiwix te yi na cyocsaj.

²⁵ Poro yi nachone'n Jesús te yi qui'c xtxolbil chiyol, nintzun ben tloitz scyetz: “Qui'c xtxolbil chiyolu'. Na kol jal oyintzi' xchixo'l alchok scyetz cmonil, xchixitok. Ncha'tz alchok scyetz najalil yi na choyintzin squibil quib, xchixitok. ²⁶ Ni'cu'n tzun sbajoktz scye'j e' xchakum Bayba'n. Yi nink cho'c tan oyintzi' squibil quib, xchixitok, nin ncha'tz yi ca'wl Bayba'n, xitok. Qui'c rmeril tan toque'n Bayba'n tan xit ib xchuc.

²⁷ “I bin jalu' na cyal cyeru' yi tan tu' yi porer Bayba'n na chinxcye' tan laje'n len yi e'chk espíritu cwent Bayba'n chiwankil wunak. Ik ya'tzk bintzi, ¿mbi jilwutz porer na xcon cyak'un yi e' cyuch'u' yi na chixcye' tan laje'n len e' espíritu cwent Bayba'n? Na kol cyalu' yi i'tz tan porer Bayba'n, ite'n nin e' cyuch'u' chocopon tan xite'n chiyolu'. ²⁸ Poro qui na xcon yi porer Bayba'n wa'n, ma na na xcon yi porer Ryos wak'un tan chilaje'n len yi e' espíritu cwent Bayba'n. Nin tan tu' yi ya'tz na imban ja lajluchax yi ja wi't xe'tij Ryos tan cawu'n tzone'j wuxtx'otx'. ²⁹ Ej nin je junt elsawutzile'j: Yi ko chin cham nin jun yaj, cya'l jun yi nink xcye' tan majle'n len yi be'ch tetz. Na ntin at rmeril tan majle'n len yi be'ch tetz yi kol cu' c'alij.

³⁰ “Alchok scyetz yi qui na xom wi' swe'j, contr i' swe'j. Ej nin alchok scyetz yi qui na oc tan wuch'eye'n te wak'un, na tzan tan xite'n wak'un.

³¹ “Ma jalu', at cuybil chipaj cyakil wunak, mpe nink cho'c tan yolche'n e'chk mal yol. Poro kol cho'c tan telse'n k'e'j yi Espíritu Sant, qui'c cuybil chipaj. ³² Ncha'tz, alchok scyetz yil tz'oc tan injisle'n, yi in Bajx Cy'ajol, at cuybil paj. Poro kol

tz'oc jun tan jisle'n yi Espíritu Sant, qui'c cuybil paj. Qui'c cuybil paj jalu' nin sbne' opon tunintz.

Yi elsawutzil tetz jun wi' tze'

(Lc 6.43-45)

³³ “Ncha'tz ko balaj jun wi' tze', balaj yi wutz yi na tak'. Poro ko ploj jun wi' tze', ploj nin yi wutz yi na tak'. Tan yi wutz jun wi' tze' yi na tak', na el katxum tetz yi ko ploj, nka balaj. ³⁴ Ncha'tz e'u', icu'n cyuch'u' lubaj, na e'u' subul nak tu cya-jtza'klu', na qui'c rmeril tan chiyololu' jun balaj yol. Tetz nin cyajtza'klu'-tz, na yi e'chk takle'n yi na cyalu' cho'n na saj te cyalma'u'. ³⁵ Jun balaj yaj chumbalaj nin na jilon, na balaj tajtza'kl; poro jun yaj yi cachi' tajtza'kl ntin e'chk takle'n cachi' na yol, na tetz nin i'-tz. ³⁶ Ma jalu' swale' scyeru', yil tz'ul tzaj yi k'ejlal yil tz'oc pujle'n xtisya', cyakil wunak scyeche' wutz paltil chijilon, mpe xubse'n tu' nchiban te chiyol. Cyakil e'chk yol yi na yol jun yaj ite'n nin yola'tz tz'ak'on yi til. ³⁷ Na mbi cu'n yolil yi na el le stzi' jun yaj, ite'n nin i'a'tz chajon yi ko at paltil nka qui'.”

Yi cyoque'n wunak tan jakle'n jun milawr tetz Jesús

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Cyoque'n tzun cobox scyeri e' parisey, scyuch' cobox tx'olol xo'l ley Moisés tan stza'we'n yol Jesús:

—Ta', na klo' kaj yi nink sbanu' jun milawr skawutz, —che'ch.

³⁹ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Juntlen cyajtza'klu'. Ni'cu'n e'u' tu jun jopol wutzaj, na ja cyaj cyen quilolu' Ryos. Na ntin milawr na chijaku'. Poro quil tzinchaj junt milawr

scyeru', ntin jun, chi ban yi milawr yi bajij te Jonás yi elsanl stzi' Ryos tentz. ⁴⁰ Ja a'tij Jonás ox k'ej tu ox ak'bal tc'u'l yi jun chin wutzile'n cay. Ncha'tz in yi in Bajx Cy'ajol chin mukxok ox k'ej nin ox ak'bal jak' tx'otx'. ⁴¹ Ej nin yil tz'ultzaj yi k'ejlal yil tz'oc pujle'n xtisya' scye'ju', chocopon yi e' aj Nínive tan tak'le'n mas k'a'kl yi quilu', na yi e' cyetz ja chitx'ixpuj cyetz cyajtza'kl tan tu' yi toque'n Jonás tan xtxole'n scyetz. Poro lastum e'u', na yi in yi atin xchixo'lu' at mas weri ink'ej swutz Jonás, nin qui na cyocsaju' inyoltz. ⁴² Ncha'tz yil tz'ultzaj yi k'ejlal yil tz'oc pujle'n xtisya' scye'ju', tz'ocopon yi xna'n,† yi wi'tz ajcaw saje'n squib wunak cwe'n tzi'n, tan tak'le'n mas k'a'kl yi quilu'. Na joylaj saje'n i' tan tbite'n yi balaj tajtza'kl k'ajtzun Rey Salomón. Stk'e' yi jun xna'na'tz k'a'kl yi quilu', na nk'e'tz tajwe'n tan chibene'nu' joylaj tan tbite'n inyol chi banak i' tetz, na atin xchixo'lu'. Nin at mas weri ink'ej swutz yi k'ej k'ajtzun Salomón, poro qui na cyocsaju' inyol.

Yi xe'n na cho'c junt tir yi e' espíritu cachi' twankil jun yaj

(Lc 11.24-26)

⁴³ Itzun tal Jesús: “Yi na el jun espíritu cachi' twankil jun yaj, na ben tan xo'n lakak e'chk ama'l yi tz'inunin tu' tan joyle'n ama'l na'l tz'a't cu'nt. Poro tan paj yi qui na jal ta'n na oc i' tan xtxumle'n: ⁴⁴ ‘Ba'n tcu'n chimpakxok kale elnakint tzaj,’ chij i' tc'u'l cuntu'. Yi na pakxij junt tir te yaj kale elnaktzit, na til yi ba'n atit yaj tan tak'le'n ama'l tetz, na ni'cu'n talma' yaj chi tane'n jun ca'l yi qui'c

† 12:42 2 Cr 9.1-12.

q'uicy'lom te'j. ⁴⁵ Cha'stzun te na ben yi espíritu cachi' tan ticy'le'n jukt espíritu yi mas cachi' tcu'n e', nin cyakil cu'n e' na chinajan te'j yaj. Pyor tcu'n na ban yi tajtza'kl yaj swutz yi sajle'n. Ya'stzun sbajoktz scye'ju' yi e'u' yi juntlen cyajtza'klu'," stzun Jesús scyetz.

*Yi e' xtxu' Jesús scyuch' yi e' titz'un
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)*

⁴⁶ I cunin na tzan Jesús tan yolche'n yi xtxol-bila'se'j yi cyopone'n yi xtxu' scyuch' yi e' titz'un. Yi cyetz cyajbil i'tz tan chijilone'n tetz Jesús. Quinin e' ocopon xe ca'l, ma na e' ocopon quen tu' tzica'l. ⁴⁷ Nintzun ocopon juntz tan talche'n tetz Jesús:

—Ta', yi xtxu'u' scyuch' yi e' titz'inu' ate' tzi'n, na cyaj chijilon teru'.

⁴⁸ Itzun saj tlol Jesús tetz:

—¿Na' scyetz i' yi intxu', nin na' scyetz e' yi e' witz'un le awutzatz? Je puntile'j swale' tzatz.

⁴⁹ Bene'n tzun xchajol yi e' xchusbe'tz tan k'ab, nintzun taltz:

—Yi e'e'j ya'stzun intxu', nin ya'stzun yi e' witz'un. ⁵⁰ Na alchok scyetz yi na tzan tan banle'n tane'n yi tajbil Intaj yi at tcya'j, ya'stzun intxu', nin ya'stzun e' witz'un, —stzun Jesús scyetz.

13

*Yi elsawutzil tetz ujul
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Ite'n nin k'eja'tz yi tele'n tzaj Jesús xe ca'l, cho'n tzun bene'ntz tzi a'. Nin c'ole' cu'ntz. ² Poro tan tu' yi wi'nin wunak e' opontz te'j, nintzun oc tul

jun barc. Ma yi e' wunak cho'n tzun e' cyaje'n cyera'tz tzi a'. ³Toque'n tzun Jesús tan chichusle'n tan wi'nin e'chk elsawutzil. Je xtxolbile'j yi oc tan xtxole'n: "At jun yaj yi ben tan xchitle'n ij wi cojbil. ⁴Te yi na tzan i' tan xchitle'n, at ij yi cho'n tpone'n q'uixpuj tbe', nin e' opon ch'u'l tan bajse'n. ⁵Nin at ij yi cho'n tpone'n xo'l c'ub, kale qui'cle't mas tx'otx'. Yi ija'tz, jalcu'n je'n mule'n na qui'c mas piml yi tx'otx'. ⁶Poro yi mak'te'n k'ej, ja tz'e' na qui'c mas benak ta'kl tan paj c'ub. ⁷Ej nin at ij yi cho'n tpone'n xo'l tx'i'x. Yi tx'i'x jalcunin ch'uye'n, nin xcy'e' tan biyle'n ujul. ⁸Poro at junt tx'akajt yi cho'n noje'n cu'n te'u'l balaj tx'otx'. Chumbalaj nin ban, nin tak' balaj cosech. At jujun wi' tak' jujun cient bak'wutz, nin at jujun wi' yi tak' oxc'al bak'wutz, nin at jujun wi' yi tak' junaklaj bak'wutz. ⁹Ma jalu', ko ja quibitu' inyol, chitxume' binu'-tz."

Yi tlol Jesús yi mbi tzuntz yi na xcon yi e'chk elsawutzil ta'n

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cyocompone'n tzun chi'kksansal quib yi e' xchusbe'tz Jesús te'j, nintzun chijaktz tetz: Ta', ¿mbi tzuntz yi ntin e'chk elsawutzil na xcon tanu' yi na ocu' tan kachusle'n?

¹¹ Stza'wel tzun Jesús: "Yi Ryos yi at tcya'j, i' ak'ol itajtza'kl tan tele'n itxum te yi tetz tajbil; poro yi e' mas wunak, qui'c rmeril tan tele'n chitxum tetz.

¹² Na yi axwok itetz, tan tu' yi na el noc itxum tetz yi xchusu'n Ryos, tz'ak'lok mas itajtza'kl. Sjalok jun c'olaj itajtza'kl. Poro yi e' yi qui na el chitxum te yi xchusu'n Ryos, tz'elepon ticy'le'n cyakil yi mu'x cyajtza'kl yi at. ¹³ Na quil yi mbi na bajij poro qui

na el chitxum tetz. Na quibit inyol, poro qui na pujx cya'n. Cha'stzun te na xcon elsawutzil wa'n.

¹⁴ Tan tu' yi ya'stzun tane'n cyajtza'kl, na el cu'n te yi yol Ryos yi alijit cyen tan Isaías, yi elsanl stzi' i': 'Tzitbite'wok, poro quil tz'oc te iwi';

Tzitile'wok poro quil tz'el itxum tetz.

¹⁵ Chin tze'tzuj nin te italma', na qui na itaj tzitbit. Axte'nwok na cxtzan tan jople'n wutz itajtza'kl, na qui na itaj tz'el itxum tetz.

Qui na itaj tzitbit.

Cha'stzun te quil pujx ita'n nin qui't cypakxwok tzaj tzinwutz,

tan wak'ol imbanl tzitetz,' stzun Ryos banak cyen.

¹⁶ "Poro chumbalaj nin axwok itetz, na ja jakxij wutz itajtza'kl, nin ja itbit inchusu'n. ¹⁷ Jun cu'n yol na walnin tzitetz, at elsanl stzi' Ryos sajle'n tunintz, nin wi'nin balaj wunak yi elnak cyalma' tan quilol klo' yi e'chk takle'n yi na cxtzanwok itetz tan xmaye'n jalu'. Poro quinil quil. Ja el cyalma' tan tbite'n klo' yi e'chk takle'n yi na cxtzanwok itetz tan tbite'n swe'j jalu'. Ba'n itetz na ja itil inwutz.

Yi mbi na elepont yi elsawutzil tetz ujul

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ "Bitwok tzaj yi mbi na elepont yi elsawutzil tetz yi ij yi oc yaj tan xchitle'n nin wuxtx'otx'. ¹⁹ Yi ij yi cho'n tpone'n tx'akxuj tbe', i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi na quibit yi tajbil Ryos, poro qui na pujx cya'n. Tz'ocpon Bayba'n tan telse'n len yi e'chk chusu'n yi at le chiwi'. ²⁰ Ma yi ij yi cho'n tpone'n xo'l c'ub, i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi nternin na chitzatzin yi nquibit yi inchusu'n,

²¹ poro qui na chiquiwix. Na yi na ul yi pilbil cyetz, nka yi na chibuchlij tan paj yi na cyocsaj yi chusu'n, na chipakxij, na jalcu'n na chicabej chic'u'l. ²² Ma yi ij yi cho'n noje'n cu'n xo'l tx'i'x, i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi ba'n na quibit yi chusu'n, poro ntin na sotz chic'u'l te yi e'chk bis o'kl yi at tzone'j wi munt, nka na el nin cyalma' te e'chk mebi'l. Yi e'chk ajtza'kla'tz na xcy'e' tan chipo'tze'n. Qui'c na tak' yi chusu'n yi na quibit, na qui na chiwutzin. ²³ Poro yi ij yi cho'n cwe'n tul yi balaj tx'otx', i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi na quibit yi chusu'n, nin na el chitxum tetz. Na chiwutzin cyera'tz. At e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' jun cient bak'wutz. Ej nin at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' oxc'al bak'wutz. Ej nin ncha'tz, at e' yi ni'cu'n e' tu yi ij yi tak' junaklaj bak'wutz," stzun Jesús scyetz.

Yi elsawutzil tetz yi titz'un triw

²⁴ Nintzun oc Jesús tan talche'n junt elsawutzil yi x'e'n quitane'n yi cmon tetz Ryos: "Yi cmon tetz Ryos ni'cu'n tane'n chi ban jun yaj yi ben tan xchitle'n balaj ij wi cojbil. ²⁵ Itzun bantz yi na chiwit len cyakil, ja opon jun contr yi taw ujul tan xchitle'n tijal titz'un triw* xo'l yi ujul. Yi cyaje'n cyen xchitol, nintzun ajtz. ²⁶ Yi xch'uye'n yi ujul, nin yi wutzine'n, kalena's tzun xchajone'ntz yi at titz'un triw xo'l. ²⁷ Yi quilol yi e' mos, ja chiben tan talche'n tetz yi taw ujul: 'Ta', chumbalaj nin yi ij yi oc ta'nu', ¿mbitzuntz yi ja jal titz'un triw

* **13:25** Yi titz'un triw i'tz jun xtze' yi ni'cu'n mu'x tu ixi'n triw. Poro kol baj ka'n, tz'ul kaxa'w ta'n nin at na ban cu'ntz yi na chiquim wunak ta'n.

xo'l?' che'ch bantz. ²⁸ Saje'n tzun stza'wel yi taw ak'un: 'At jun incontr yi ja ulak tan xchitle'n wi incojbil.' 'Ma jalu' ta', ¿ba'n pe' lkaben tan buk'le'n le wutz teru'?' ²⁹ 'Qui', na kol je' yi titz'un triw ka'n, ncha'tz je'ul xomok cobox wi' mero triw te'j. ³⁰ Ba'n tcu'n cuk tu'-tz jalen je' cosech. Kalena'tz chincawuntz scyetz yi e' ak'unwil tan molche'n yi titz'un triwa'tz. Boc'oji'n sbne' cya'n, nin sc'alxok xe c'u'l tan bene'n jo'li'n tk'ak'. Ma yi triw, scolxok tera'tz.' ”

Yi elsawutzil tetz yi tijal muxtans

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19; Dn 4.10-12, 20-22; Sal 80.8-11)

³¹ Je junt elsawutzile'j yi xcon tan Jesús: “Ni'cu'n xch'uyok yi cmon tetz Ryos chi jun tal bak'wutz muxtans yi na oc cyen ttx'otx'. ³² Qui tunin k'usij yi jun tal bak'wutz ija'tz, poro yil ch'uy, chumam nin sbne' wustkan, chi na ban jun wi' tze'.† Ej nin chocopon yi e' ch'u'l tan banle'n chisoc wi'ak e'chk k'ab.”

Yi elsawutzil tetz xtx'amil pam

(Lc 13.20-21)

³³ Ej nin je junt elsawutzile'j yi xcon tan Jesús: “Je sbajoke'j scye'j yi e' yi ate' tajlal yi cmon Ryos: Cho'n cu'n sbne' chi na tulej jun xna'n yi na yuj cu'n mu'x tal tx'am tc'u'l ox ma'lbil k'otil pam, poro na ben lo'on yi tx'am tc'u'l cyakil yi k'ot.”

Ntin e'chk elsawutzil xcon tan Jesús

(Mr 4.33-34)

³⁴ Ntin e'chk elsawutzil xcon tan Jesús tan chichusle'n yi e' wunak. Qui'c nin jun tir yi qui'k

† 13:32 Ez 31.3-9.

xcon jun elsawutzil ta'n. ³⁵ Tan tu' yi xcon e'chk elsawutzila'tz ta'n, ja el cu'n te'j yi cyajnak stz'ibal jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz:

“Yil no'c tan chichusle'n,
xconk e'chk elsawutzil wa'n tan xtx'olche'n xo'l yi
e'chk xtxolbil
yi quinín el chitxum wunak tetz jetz yi cwe'nle'n
wuxtx'otx'.”†

Yi toque'n Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi mbi eka'n tan yi elsawutzil tetz titz'un triw

³⁶ Itzun bantz yi stzaje'n wi' yi yol Jesús, cho'n tzun toque'ntz xe jun ca'l. Cyocompone'n tzun chiġkansal quib yi e' ġchusbe'tz te'j, nintzun chijaktz: Ta', tale'u' sketz yi ġmbi na elepont yi elsawutzil tetz yi titz'un triw yi njal xo'l ujul? che'ch.

³⁷ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz: Je bin xtxolbile'j: “Yi taw ujul i'tz yi in, yi in Bajx Cy'ajol. ³⁸ Ma yi cojbil i'tz cyakil yi e' wunak yi ate' bene'n tzi'n wi munt. Ma yi balaj ij, i'tz jun elsawutzil yi e' yi ate' tetz tajal Ryos. Ma yi titz'un triw i'tz jun elsawutzil scyetz yi e' yi na chixom te yi tajtza'kl Bayba'n. ³⁹ Yi contr yi xa'k tzaj tan ġchitle'n yi tijal titz'un triwa'tz, i'tz yi Bayba'n. Yi cosech na ġchaj yi wi'tzibil tiemp. Ma yi e' je'sanl cosech i'tz yi e' ángel. ⁴⁰ Inti yi elsawutzil tetz yi titz'un triw, yil chamlij tan toque'n tk'ak', ya'stzun yi sbajok yil tzaj wi' yi tiemp'e'j. ⁴¹ Yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol, chu'l inchakol yi e' wetz inángel tan chichamle'n nin tan chilaje'n len cyakil yi e' subulnak scyuch' yi e' juchul il yi le wutz cyetz cyajtza'kl ate' tetz tajal Ryos. ⁴² Yi e'a'tz, cho'n nchiben pitij cyera'tz

† 13:35 Sal 78.2.

tc'u'l jun chin wutzile'n k'ak'. Yil chopon, xchok'ok, nin skitx'nek xe cye' tan yi q'uixc'uj yi ate' cu'nt. ⁴³ Poro yi e' yi na chiban tane'n yi tajbil Ryos, sjalok wi'nin chik'ej yil tz'ul tzaj yi balaj tiemp yil cawun Kataj Ryos. Ma jalu', ko ja itbit in yol, tajwe'n nque'nwok il tan xtxumle'n.

Yi elsawutzil tetz yi jun alc

⁴⁴ “Yi na el xtxum jun yaj tetz yi tx'aco'n yi at te Ryos, cho'n tzun na ban chi na ban jun yaj yi nojqwen te jun alc yi mukij tul jun luwar. Yi mbaj xmayil, nta'tz nin na muk cyent. Nin tan paj yi wi'nin na tzatzin te yi jun alca'tz, na c'ay nin yi tetz xtx'otx', tuml cyakil yi mebi'l tan cambal yi tx'otx' kale mukije't yi jun chin alca'tz.

Yi xtxolbil tetz yi balaj uwaj

⁴⁵ “Ej nin ncha'tz yi na el xtxum jun yaj tetz yi x'e'n tane'n yi tx'aco'n yi at te Ryos, cho'n na ban i' chi na ban jun aj pyaj yi yocol uwaj. ⁴⁶ Yi na jal jun mero uwaj tak'un, yi wi'nin jamel, na c'ay nin cyakil yi uwaj yi cy'a'n nin ta'n, tan lok'che'n yi jun balaj uwaja'tz.

Yi elsawutzil tetz yi leb

⁴⁷ “Ncha'tz je junt elsawutzile'j yi na xchaj yi mbi sbajok scye'j yi e' yi ate' tajlal cmon Ryos. Cho'n cu'n sbne' chi na ban yi na ben jo'li'n jun leb wi a', nin na jetzaj wi'nin jilwutz cay ta'n. ⁴⁸ Yi na jetzaj yi leb tzi a', na cho'c yi e' caywil tan xtxa'le'n yi balaj, nin na colxij tul mo'tx. Ma yi e' yi qui'c chixac, na che'l jo'li'n. ⁴⁹ Ncha'tz sbajok yil tzaj wi' yi tiemp'e'j. Chocopon yi e' ángel tan chitxa'le'n len yi e' mal nak xchixo'l yi e' balaj. ⁵⁰ Nin yi e'

mal naka'tz, cho'n nchiben jo'li'n tc'u'l jun chin wutzile'n k'ak'. Xchok'ok, nin skitx'cank xecye' tan paj q'uixc'uj ate' cu'nt.”

⁵¹ Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz yi e' xchusbe'tz:

—¿Na pe' el itxum te yi e'chk xtxolbila'se'j?

—Na ta', —che'ch bantz.

⁵² Talol tzun Jesús scyetz:

—Yi ko na el xtxum jun aj chusunl te yi mbi eka'n tan e'chk ca'wl Ryos, cho'n sbne' chi tane'n jun yaj yi ajcaw xe najbil, yi wi'nin mebi'l. Te yi mebi'l ba'n na tcy'aje'n tzaj e'chk takle'n ac'aj nin e'chk takle'n antiw yi wi'nin walor tan tak'le'n scyetz najal.

Yi xa'ke'nt Jesús Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Yi wi't baje'n yolol Jesús yi e'chk elsawutzila'tz, nintzun ajtz. ⁵⁴ Cho'n tzun tpone'ntz le tetz tanum, nin octz tan chichusle'n yi e' wunak le sinagoga. Wi'nin cyele'n yab wunak te xchusu'n, nintzun cyaltz squibil quib:

—¿Na' nchusun yi yaje'j te yi balaj tajtza'kle'j? ¿Xe'n na xcy'e' tan banle'n e'chk milawr? ⁵⁵ Na cy'ajl tu' se'ol i', nin yi xtxu' i'tz yi tal Lu'ch. Ej nin ya'stzun yi e' titz'un i', yi Jacow, tu Xep, nin Simón tu Judas. ⁵⁶ Ncha'tz yi e' tanub cho'n najlche' tzone'j skaxo'l. ¿Xe'n tzun njal tajtza'klx? —che'ch.

⁵⁷ Cha'stzun te quinín cyak' k'ej Jesús. Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Bintzi yi na a'lchij: Cyakil wunak na cyak' k'ej jun elsanl stzi' Ryos, poro yi e' tetz tanum scyuch' yi e' najal, qui na cyak' k'ej, —stzun Jesús scyetz.

⁵⁸ Cha'stzun te quinín oc Jesús tan banle'n wi'nin e'chk milawr ãchixo'l yi e' tetz tanum, na quinín cyocsaj yi at k'ej i'.

14

Yi ãe'n cu'n ban yi quime'n Wa'n Bautist (Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Te yi na tzan Jesús tan txoli'n, nin tbit Herodes, yi gobernador tetz Galilea yi stziblal yi mbi na ban i'. ² Yi tbital Herodes nintzun taltz scyetz yi e' tuch': "Ya'stzun lo' k'ajtzun Wa'n Bautist. Ja lo' itz'ij junt tir ãchixo'l alma'. Cha'stzun te na xcye' tan banle'n e'chk milawra'tz," stzun Herodes scyetz tuch'.

³ Je bajij te Wa'n yi quime'n. Ja tx'amxij tan Herodes nintzun cu' c'alol nin oc ta'n xetze'. ⁴ Na nin tal Wa'n: "Yi qui na yub yi je'n cyok'bel quib tu Herodías yi txkel yi titz'un yi na bi'aj Li'p."

⁵ Ej nin yi tajbil Herodes yi toque'n Wa'n xetze' i'tz tan biyle'n cu'n klo', poro nin xobtz scyetz wunak. Na cyakil wunak ncyocsaj, yi Wa'n i' jun elsanl stzi' Ryos. ⁶ Itzun bantz yi stz'ake'n yob Herodes, nin oc yi tal Herodías tan bixl ãchiwutz yi e' xtxocum Herodes. Wi'nin tzatzine'n Herodes te yi xun yi na bixin. ⁷ Cha'stzun te bene'n tlol tetz: Jun cu'n yol, swak'e' alchok e'chk takle'nil yi tzac'uch swetz. Nin ko quil wak', quil sakín cu'n inwi', stzun Herodes tetz xun. ⁸ Yi tbital xun yi tajbil yi xtxu', nintzun jaktz tetz Herodes:

—Ta', tak'e'u' yi wi' Wa'n Bautist swetz. Na waj yil tz'ul tanu' tul jun platu'.

⁹ Yi tbital Herodes yi tajbil xun, wi'nin bisune'n. Poro tan paj yi yol i' yi nsken suk, nin tan paj yi nsken quibit yi e' xtxocum yi jun yola'tz, nintzun

cawun nin i' tan banle'n yi tajbil yi xun. ¹⁰ Bene'n tzun mantar tan telse'n yi wi' Wa'n xetze'. ¹¹ Yi tele'n kuxij nin ul ticy'le'n, nin ak'lij tetz yi xun. Sbe nin bene'n xun tan tak'le'n tetz yi xtxu'. ¹² Ma yi e' xchusbe'tz Wa'n, nin e' bentz tan ticy'le'n tzaj yi wankil Wa'n, nin e' xcha'k tan mukle'n. Yi cyaje'n chimukul nintzun e' bentz tan talche'n stziblal tetz Jesús.

*Yi tk'ol Jesús chiwa' o' milyaj
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Yi t'ital Jesús yi mbi cu'n bajij te Wa'n, nintzun cyaj cyen tilol yi jun luwara'tz. Cho'n toque'n tul jun barc tan ticy'e'n tul junt luwar tz'inunin tu'. Poro yi e' wunak yi ate' lakak tnum nin quibit yi na' atit tpombil Jesús, nin e' bentz xo'n cuntu' tan tilwe'n. ¹⁴ Yi tele'n tzaj Jesús tul barc, nin ben tilol yi ate' jun c'oloy wunak tan xch'iwe'n. Nin el k'ajab scye'j, nin ja ul yos ta'n scyuch' yi e' yabi'x, yi cy'a'n len cyak'un wunak. ¹⁵ Yi txant tan bene'n k'ej nin e' ocoyon yi e' xchusbe'tz tan talche'n tetz:

—Ta', ja balk'ij or. Ej nin qui'c jun ca'l at tzone'j. Ba'n tcu'n talninu' scyetz e' wunak yi ba'n chiben lakak aldey tan lok'che'n chiwa', —che'ch bantz tetz Jesús.

¹⁶ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Nk'e'tz tajwe'n tan chibene'n joylaj. Ba'n tzi-tak'wok chiwa'.

¹⁷ —Poro Ta', ntin cy'a'n o' tal pam ka'n, tu cob tal cay, —che'ch bantz.

¹⁸ —Cy'ajwok tzaj, —chij Jesús scyetz.

¹⁹ Cawune'n nin tzuntz scyetz yi e' wunak tan chic'olewe'n cu'n wi txa'x ch'im. Je'n tzun tcy'al

yi o' pam tu yi cob tal cay. Xmayine'n nintzuntz tcyaj, nin tyoñintz tibaj. Kalena's tzun baje'n cu'n piñultz, nin ben tk'ol scyetz yi e' ãchusbe'tz tan jatxle'n scyetz wunak. ²⁰ Cyakil wunak baj noj len chic'u'l. Ma yi chibaj bnixe'n wunak tan wa'a'n, nin chamxij coblaj mo'tx sowril. ²¹ Te jun tir wa'a'na'tz, ja chiwan o' mil yaj, apart e' xna'n nin e' nitxa'.

Yi xone'n Jesús wi a'
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Yi wi't baje'n yi e'chk xtxolbila'se'j, nin cawunin Jesús scyetz yi e' ãchusbe'tz tan cyoque'n tul barc tan quicy'e'n pone'n jalaj cy'en a'. Ma i' tetz, nin cyaj cyen tan stzajse'n wi' yi yol scyetz wunak. ²³ Yi nskén chijatx quib scyuch' yi e' wunak, nintzun bentz tan nachle'n Kataj wi'wtz. Ñchuc cuntu' i'. Baj cuntunin ak'baltz ta'n tan nachle'n Kataj. ²⁴ Te yi na tzan i' tan nachle'n Kataj, nskén chicy'pon yi e' ãchusbe'tz nicy'al a'. Wi'nin xtxalcape'n yi barc tan paj yi pak'bil mar. Na yi tojkbil cyek'ek', contr scye'j. ²⁵ Yi txant tan tule'n skil, xomt nin tzun Jesús wutz chicoc. Xo'n cuntu' bene'n i' wi a'. ²⁶ Yi quilol yi e' ãchusbe'tz yi xo'n cuntu' atit Jesús wi a' naka'jil yi barc, nin e' xobtz. Wi'nin chiñch'ine'ntz tan paj yi xo'w yi ate' cu'nt:

—Ilwok nin yi jun labe'j, —che'ch.

²⁷ Nintzun ben tlol Jesús scyetz:

—Quil cxobwok swetz. I ina'tz.

²⁸ Saje'n tzun tlol Lu' tetz Jesús:

—Ta', yi ko i ilu'a'tz, cawunk tzaju' tan wupone'n te'ju' wi a'.

29 —Catzam bin, —chij Jesús tetz.

Cwe'n tzaj tzun Lu' tul barc. Nin bentz xo'n cuntu' wi a' te Jesús. 30 Poro yi tilol Lu' yi chin xo'wbil nin yi pak'bil mar tu cyek'ek', xobe'n nin bantz. Yi txantok tan bene'n mulk' xe a', nintzun xch'intz:

—¡Ta' chincole'u'!

31 Lajke'l nintzun bene'n Jesús tan xch'ine'n tzaj.

—Yaj, qui'c mas k'uklij ac'u'l swe'j. ¿Nxac na acabej ac'u'l swe'j? —chij Jesús tetz.

32 Ma yi cyoque'n tul barc, tanewe'n nin ban yi cyek'ek'. 33 Cyakil yi e' yi ate' tul barc nin e' cu' mejloktz swutz Jesús, nin cyaltz:

—Jun cu'n yol, ilu' yi Cy'ajl Ryos.

Yi tule'n yos tan Jesús scyuch' e' yabi'x Genesaret (Mr 6.53-56)

34 Quicy'e'n pon tzun jalaj cy'en a'. Cho'n cyopone'ntz le ama'l yi na bi'aj Genesaret. 35 Yi tele'n chitxum wunak tetz yi ya'stzun Jesús, bene'n nintzun ban lo'on yi stziblal i' tc'u'lak e'chk ama'la'tz. Wi'nin cyule'n ticy'le'n yabi'x kale atite't i'. 36 Nin cu' chiwutz tetz tan chimacol yi ju' yi be'ch tetz. Ej nin cyakil yi e' yi oc chimacol yi be'ch tetz Jesús, baj ul len yos scyuch'.

15

Yi xe'n na jal til jun yaj swutz Kataj (Mr 4.7-23)

1 Cyopone'n tzun cobox parisey, scyuch' cobox tx'olol xo'l ley Moisés te Jesús. Cho'n chisaje'n Jerusalén. Nintzun e' octz tan jakle'n jun xtxolbil tetz Jesús.

2 —Ta', —che'ch—, ¿mbi tzuntz qui na chixom yi e' xchusbe'tzu' te yi chicstumbr yi e' kamam kate'? Na qui na chixom te yi kaley yi na tal yi tajwe'n tan kaxansal kak'ab yintaxk kawan, —che'ch bantz tetz Jesús.

3 —Yi e' cyeru', pyor tcu'n, na na chitzanu' tan pajle'n yi mero ca'wl Ryos, na ntin na chibuch quibu' tan banle'n tane'n yi e'chk leya'tz yi je'nak tu' chinak'balu'. 4 Na at jun ca'wl Ryos yi qui na chibanu' tane'n yi na tal: 'Lok'wok itaj itxu'.*' Ncha'tz alijt ta'n: 'Alchok scyetz yi na jis yi e' taj xtxu', tajwe'n tan biyle'n cu'n.† 5 Poro yi e' cyeru' ba'n xchiwutzu' yi nink tal jun yaj te taj xtxu': 'Ta', qui'c rmeril yi nink no'c tan quich'eye'nu', na cyakil yi wetz yi ja klo' wak' teru', ja wi't insuk tetz Ryos.' 6 Le chiwutz cyeru' yi ba'n yi jun ajtza'kla'tz. Na le chiwutz cyeru' yi nk'e'tz tajwe'n tan tk'ol jun yaj mu'x xch'eybil tetz taj xtxu' yi ko ja wi't suk tetz Ryos. Ta'n tu' yi na chixomu' te cyeru' cyajtza'klu'e'j, na chitzanu' tan telse'n k'ej yi mero ca'wl Ryos. 7 Na cyocsaj quibu' balaj, poro chiwutz tuwu', chiplaj tuwu'. Bintzinin yi cyajnak yolol Isaías, yi elsanl stzi' Ryos tentz:

8 'Yi wunake'j na cyak' ink'ej, poro chitzi' tu' chiplaj tu'. Na qui ajlij chic'u'l swe'j.

9 Qui'c na tak' yi e'chk chimunl yi na chiban tz-inwutz na ca'wl tu' wunak na chitzan tan banle'n tane'n,‡ stzun Jesús bantz.

10 Toque'n tzun Jesús tan chichakle'n tzaj yi e' wunak, nintzun taltz scyetz:

* 15:4 Ex 20.12; Mr 7.11. † 15:4 Ex 21.17. ‡ 15:9 Is 29.13.

—Quibit tzaju' inyol. Cho'ku' tan xtxumle'n yi yol yi swale' nin scyeru': ¹¹ Qui'c til jun te'j yi kol baj e'chk takle'n ta'n yi ntaxk xansaj yi k'ab, na nk'e'tz yi na oc le katzi' ya'stzunk na jale't kil. Ma na i yi e'chk yol yi na el tzaj le katzi', —chij Jesús scyetz.

¹² Toque'n tzun chiġkansal quib yi e' ħchusbe'tz Jesús xla'j i', nintzun cyaltz tetz:

—Ta', ħja pe' pujx ta'nu' yi ja je' ħchiwutz yi e' parisey yi yol yi ntalu'? —che'ch.

¹³ —ħYa'tz pe'? Poro je jun puntile'j: Yi Intaj yi at tcyaj, jepon buk'ul cyakil yi ujul yi nk'e'tz i' awal tetz. ¹⁴ Quil cxbisunwok scye'j yi e' pariseya'tz, na jopij wutz cyajtza'kl. Nin je junt xtxolbile'j: Kol tz'oc jun moyi'ħ tan ħch'ine'n nin junt moyi'ħ, ni'cu'n nchiben tzoyp tjul, —stzun Jesús scyetz e' ħchusbe'tz.

¹⁵ Toque'n tzun Lu' tan jakle'n tetz Jesús:

—Ta', tale'u' sketz yi mbi eka'n tan yi elsawutzil yi ntalu'.

¹⁶ —ħNcha'tz pe' axwok? ħQui pe' na el itxum tetz? ¹⁷ ħQui pe' na el itxum tetz yi cyakil yi e'chk cumir yi na baj tan jun yaj, cho'n na opon te'tz le c'u'l, nin na elt? ¹⁸ Poro yi e'chk yol yi na el tzaj le stzi', cho'n na saj le xtxumu'n, te talma'. Ya'stzun na jale't til. ¹⁹ Nin yi e'chk yab ajtza'kl yi na saj te talma', ya'stzun yi na piton nin tan biyolnaki'n, nin tan jopol wutzaji'n. Ya'stzun na piton nin tan yaji'n, nka xna'ni'n. Ya'stzun na piton nin tan alak', nin tan talche'n e'chk la'jil, nka tan ħchaq'ue'n yol. ²⁰ Tan yi e'chk ajtza'kla'tz, ya'stzun na jale't til jun yaj. Qui na jal til jun yaj tan

tu' yi qui na xansaj yi k'ab yintaxk oc tan wa'a'n,
—chij Jesús scyetz.

*Yi tocsal jun xna'n awer nak
(Mr 7.24-30)*

²¹ Tele'n tzaj tzun Jesús tul yi jun ama'la'tz. Cho'n
tzun tpone'ntz le ama'l cwent Tiro tu Sidón.

²² At tzun jun xna'n aj Canaán yi cho'n najlij tc'u'l
jun ama'la'tz. Nk'e'tz judiy i'. Tpone'n tzun i'-tz
swutz Jesús. Cy'a'nt nin yol ta'n yi tpone'n:

—Ta', jun cu'n ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at
tulbil. Elk k'ajabu' swe'j. Na at jun wal xun yi
wi'nin il at cu'nt tan jun espíritu cwent Bayba'n yi
at twankil, —chij i' bantz tetz Jesús.

²³ Poro yi Jesús, quinín oc il te'j. Cyoque'n tzun
yi e' xchusbe'tz tan talche'n tetz:

—Ta', ba'n tcu'n talninu' tetz tan taje'n na tunin
na xch'in tu'-tz wutz kacoc.

²⁴ Bene'n tzun tlol Jesús tetz yi xna'n:

—Yi in wetz ja chinsaj chakij ntin scyetz yi e' aj
Israel, yi tx'akxnake' swutz Ryos.

²⁵ Poro yi xna'n, nin oc xkansal tib, nin cu' mejlok
swutz Jesús tan talche'n:

—Ta', chinxch'eyaju'.

²⁶ —Qui na yub kol kamajlen chiwa' nitxa' tan
bene'n kuk'ol scyetz yi e' tx'i', —chij Jesús tetz yi
xna'n.

²⁷ —Bintzi Ta', poro yi e' tx'i', ilen nin na chiwan
te wa'be'n yi taw, —stzun xna'n.

²⁸ —Ti, jun cu'n yol yi cho'n k'uklij ac'u'l swe'j,
sbnixk tzun yi awajbil, —stzun Jesús bantz.

Ninin cunin ul yos tu tal yi xna'n.

Yi tule'n yos scyuch' wi'nin yabi'x

29 Tele'n tzaj tzun Jesús le jun luwara'tz, cho'n tzun tpone'ntz tzi a' Galilea. Ma yi tpone'n, nintzun bentz wi'wtz, nin c'ole' cu'ntz wuxtx'otx'.
 30 Wi'nin wunak e' opontz kale atite't i'. Cy'a'n len yabi'x̄ cya'n. At e' yi cy'a'n co'x cya'n. At e' yi cy'a'n moyi'x̄ cya'n. At mem e' opontz. Ej nin at e' yi po'tnak chik'ab, nin at wi'nin jilwutz yabi'x̄ baj opontz cya'n swutz Jesús. Baj ul len yos ta'n scyuch'.

31 Wi'nin tzun cyele'n yab wunak yi quilol yi ba'nt chijilon yi e' mem, nin yi tule'n yos scyuch' yi e' yi po'tnak chik'ab, nka quikan. Nin wi'nin cyele'n yab yi quilol yi ba'nt chixon yi e' co'x, nin yi ba'nt chixmayin yi e' moyi'x̄.

Cyoque'n tzun cyakil yi e' aj Israela'tz, tan tak'le'n chik'ajsbil tetz Kataj Ryos.

*Yi chiwane'n cyaj mil yaj tan milawr Jesús
 (Mr 8.1-10)*

32 Chisaje'n tzun x̄chakol Jesús yi e' x̄chusbe'tz, itzun taltz scyetz:

—Na el ink'ajab scye'j yi e' wunake'j, na ja el oxix k'ej yi ate' tzone'j swe'j, nin qui'c chiwa'. Qui na waj che' inchak nin xe'ak chica'l yi ntaxk chiwan, ko tzun chisaj num tbe' tan paj we'j, —chij Jesús bantz.

33 —Poró ta', ¿na' ljale't chiwa' jun c'olój wunake'j? Na cya'l nin atit siquier jun ca'l naka'j, —che'ch.

34 —¿Jatna' tkan pam cy'a'n ita'n? —chij Jesús scyetz.

—Juk intzi' pam cy'a'n ka'n ta', tu cobox tal cay, —che'ch bantz.

³⁵ Cawune'n tzun Jesús tan chicwe'n c'olchok cyakil yi e' wunaka'tz wuxtx'otx'. ³⁶ Je'n tzun tcy'al yi caytz tu pam, nin tyoñintz tetz Ryos. Yi wi't tyoñine'n nin cu' piñultz, nin ben tk'oltz scyetz yi e' ãchusbe'tz.

Cyoque'n tzun ãchusbe'tz tan jatxle'n nin scyetzak wunak. ³⁷ E' baj wan len cyakil yi e' wunaka'tz. Baj noj len chic'u'ltz. Poro ja sowrin juk mo'tx piña'l pam tu cay yi quinín chixcye' tan bajse'n. ³⁸ Te jun tir wa'a'na'tz ja chiwan cyaj mil yaj, apart xna'n nin apart nitxa'.

³⁹ Ma yi stzaje'n wi' yol Jesús nin e' baj aj ãchakol yi e' wunak.

Toque'n tzun Jesús tul barc. Nintzun icy'tz wi a' tan topone'n le luwar yi na bi'aj Magdala.

16

Yi cyoque'n yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey tan jakle'n jun milawr

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Itzun ban, nintzun e' opon cobox parisey, nin cobox sadusey te Jesús. Yi cyajbil i'tz yi ãe'nk ljal til. Cyoque'n tzuntz tan jakle'n tetz tan ãchajol jun milawr tan ãchajle'n yi ko bintzinín cho'n nin na saj yi porer i' tcyaj'. ² Poro quinín ãchaj jun milawr scyetz. Ntin tal scyetz: "Yi e' cyeru' ba'n na el chitxumu' te yi mbi eka'n tan yi e'chk techl yi na jal tcyaj'. Na yi ko ãeã yi xe cya'j yi na cu' k'ej, na cyalu': 'Yi chumbalaj sbne' yi junt k'ej eklen.' ³ Ej nin ko ãeã yi sbak' yi txant tan je'n mul k'ej, na cyalu': 'Yi at tulbil abal.' Bintzinín na el chitxumu' tetz e'chk techla'tz. Poro qui na el chitxumu' tetz yi mbi eka'n wa'n, nin yi mbi na bajij jalcu'n

ḡchiwutzu'. Na cyocsaj quibu' balaj, poro chiwutz tuwu', chiplaj tuwu'. ⁴Chin juntlen nin e'u'. Ja cyaj cyen quilolu' Ryos. Ni'cu'n e'u' swutz Ryos chi jun jopol wutzaj. Poro ilenin na chitzanu' tan jakle'n jun milawr tetz. Quil chajlij jun milawr scyeru'. Ntina'tz jun ḡchajlok ḡchiwutzu', i'tz yi milawr yi bajij te Jonás," stzun Jesús scyetz.

E' cyaje'n cyen tzun tiloltz, nin icy'tz.

Juntlen chichusu'n yi e' parisey

(Mr 8.14-21)

⁵Yi quicy'e'n pone'n yi e' ḡchusbe'tz jalaj cy'en a', quinin chinach tan lok'che'n nin chiwa'. ⁶Ej nin yi na tzan nin Jesús tan yol scyetz, ja tal:

—Or tzitil yi chitx'amil yi e' parisey, scyuch' yi e' sadusey.

⁷Yi quibital yi e' ḡchusbe'tz, quinin el chitxum tetz, nintzun cyaltz squibil quib.

—Yi xtxolbile'j yi na kubit nin, i'tz lo' yi qui nkanach tan ticy'le'n tzaj pam, —che'ch.

⁸Poro yi tele'n xtxum Jesús te cyajtza'kl, nintzun ben tlol scyetz.

—¿Nxac na ital yi qui'c ketz kapam? ¿Qui pe' k'uklij ic'u'l swe'j? ⁹¿Qui pe' na pujx ita'n, nin qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi o' pam yi xcon wa'n tan chic'a'che'n o' mil wunak? ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l jatna' mo'tx pam sowrin? ¹⁰¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi juk pam yi xcon wa'n tan chic'a'che'n yi cyaj mil wunak? ¿Qui pe' na ul tx'akx tic'u'l yi jatna' mo'tx pam yi sowrin? ¹¹¿Mbi tzuntz yi quinin na pujx inyol ita'n? Yi wetz, qui na chintzan tan xtxumle'n chipam yi e' parisey scyuch' yi e' sadusey, ma na i xtx'amil cyajtza'kl.

¹² Kalena's tzun tele'n chitxum tetz yi qui na tzan Jesús tan xtxumle'n yi xtx'amil yi pam, ma na i chichusu'n yi e' parisey tu chichusu'n yi e' sadusey.

*Yi talol Lu'yi Jesús i'yi jun yi bixba'nt tan tule'n
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)*

¹³ Itzun bantz yi ate' tul yi luwar Cesarea, cwent Filipino, nintzun oc Jesús tan jakle'n scyetz yi e' xchusbe'tz:

—Ma jalu', yi In wetz yi in Bajx Cy'ajol, ¿na' scyetz in xchiwutz wunak?

¹⁴—At bin e' yi na cyal yi ilu'a'tz yi k'ajtzun Wa'n Bautist yi ja itz'ij junt tir. Ej nin at e' yi na cyal yi i ilu'a'tz yi k'ajtzun Elías. Nin at na cyal yi ilu'a'tz yi k'ajtzun Jeremías, nka alchok scyetz jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos yi quimnake', —che'ch.

¹⁵ Bene'n tzun jakol junt tir scyetz:

—Ma le iwutz itetz, ¿na' scyetz in?

¹⁶ Saje'n tzun stza'wel Simón Lu':

—Ta', i ilu'a'tz yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan tule'n. I ilu'a'tz yi Cy'ajl kaRyosil yi itz' nin tetz, —stzun Lu' tetz.

¹⁷ —Ba'n awetz Simón, cy'ajl Jonás, na nk'e'tz jun wunak nchajon yi xtxolbila'tz tzatz, ma na i yi Intaj yi at tcya'j. ¹⁸ Ma jalu', yi in wetz swale' jun xtxolbil tzatz: I aǎa'tz aǎ Lu'. Nin jepon intxicbal weri incmon tibaj yi jun c'uba'tz, nin quil xcye' yi porer Bayba'n tan xite'n. ¹⁹ Ncha'tz swak'e' yi lawe'il yi tcya'j tzatz. Ej nin alchok e'chk ajtza'kl yil cǎo'c tan makle'n tzone'j wuxtx'otx', nsken bixe' tan Ryos tcya'j. Ej nin ncha'tz alchok e'chk takle'n yil cǎo'c tan pujle'n tzone'j wuxtx'otx' nsken tak' Ryos ama'l tetz, —stzun Jesús bantz.

²⁰ Cawune'n tzun Jesús scyetz cyakil yi e' ãchusbe'tz:

—Cya'l tzitalwit yi intziblal yi i ina'tz yi Cristo.

*Yi talol Jesús yi chocopon wunak tan biyle'n cu'n
(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)*

²¹ Yi tele'n chitxum tetz yi mbi eka'n ta'n, nintzun oc Jesús tan xtx'olche'n xo'l yi mbi sbajok te i'. Itzun taltz:

—At imbembil Jerusalén. Yil nopon chocopon yi e' wi' banl wi' tetz tnum scyuch' yi e' wi'tz pale', nin yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés tan imbuchle'n. Chinquimok cya'n, poro snitz'ok le toxi'n k'ej, —chij Jesús ban scyetz yi e' ãchusbe'tz.

²² Tele'n tzun moxol Lu' Jesús joylaj len mu'ã, nin octz tan talche'n tetz tan qui talol yi jun xtx-olbila'tz.

—Qui'k Itak' Ryos jun xtxolbila'tz teru'. Qui'c rmeril yi nink bajij yi jun xtxolbila'tz te'ju' ta', —chij Lu' bantz tetz Jesús.

²³ Je'n tzun such'k'il tib Jesús, nintzun taltz tetz Lu':

—Cawle'n swe'j Satanás, Na na cãtzan tan inmakle'n. Na yi awajtza'kl nk'e'tz cho'n na saj te Ryos, ma na i'tz cyajtza'kl tu' wunak, —chij Jesús bantz tetz Lu'.

²⁴ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ãchusbe'tz:

—Alchok scyetz yi na taj xom tzaj swe'j, tajwe'n yi quil sban yi tetz tajbil; nin chin tajwe'n cunin yi list i' tan tk'ol tib tk'ab quimichil chi na c'ox tib jun yaj tan quime'n swutz pasyon. ²⁵ Poro cyakil yi e' yi mas na chipek' te yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', chitz'ake' cyera'tz yi quitz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Poro ko list atit jun yaj tan

tilwe'n cyen yi ank'i'n tetz tzone'j wuxtx'otx', tan tu' yi na chintocsaj, scambaj yi stz'ajbil. ²⁶ Qui'c ltak' tetz jun yaj mpe nink cambaj cyakil yi e'chk takle'n yi at tzone'j wuxtx'otx' kol stz'ak yi stz'ajbil tan paj. Na qui'c jun takle'n ba'n tak' jun yaj tan jale'n stz'ajbil. ²⁷ Ej nin yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, nu'l junt tir. Yil nu'l, cy'a'n k'ej Intaj wa'n, ej nin xomche' yi e' ángel swe'j. Kalena's tzun nu'l tan tak'le'n chicaws yi e' mal nak, nin tan tak'le'n jun oy scyetz yi e' balaj nak. Tu nin xom quen te yi mbi cu'n mbaj chibnol.

²⁸ Poro je junt xtxolbile'j: Jun cu'n yol at e' tzixo'lwok yi qui' chan lchiquim, jalen cu'n quil yil tz'ak'lij wetz ink'ej tan cawu'n, yi in yi in Bajx Cy'ajol.

17

Yi je'n xtx'ixpul tib yubil Jesús (Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Yi tele'n kak k'ej nintzun e' ben tcy'al Jesús yi Lu' tu Jacow, tu Wa'n yi titz'un Jacow. Cho'n tzun chije'n pone'ntz chichuc cuntu' wi'wutz. ² Te yi ate' wi'wutz, je' xtx'ixpul tib yubil Jesús xchiwutz. Wi'nin xtxekune'n wutz, chi tane'n k'ej. Ej nin yi be'ch tetz, chin skoj nin ban. ³ Chije'n tzun jobtuj k'ajtzun Moisés tu k'ajtzun Elías xchiwutz, nin e' jilon tu Jesús. ⁴ Bene'n tzun tlol Lu' tetz Jesús:

—Ta', chumbalaj nin yi ato' tzone'j. Ko na taju' ba'n kaban ox scabte', jun teru' nin jun tetz Moisés nin jun tetz Elías, —stzun Lu' bantz.

⁵ I cunin na tzan Lu' tan yolche'n yi yole'j, yi cwe'n mule'n noc sbak' scye'j. Chin litz'un nin

yi sbak'a'tz, nin ben quibital jun yoltz: “Yi june'j, ya'stzun inCy'ajl, wi'nin ok'le'n wutz wa'n. Bitwok yi ca'wl i',” stzun yi juna'tz ban tzajtz.

⁶ Yi quibital yi e' xchusbe'tz yi jun xtxolbila'tz, ninin e' opon jokpuj wuxtx'otx' tan paj xo'wl.

⁷ Toque'n tzun xkansal tib Jesús scye'j, nin bentz tan chiyuque'n.

—Txiclije'nwok, quil cxobwok.

⁸ Ma yi bene'n quilol, cya'lt at, ntin Jesús.

⁹ Yi chipakxe'n tzaj le cu'nak tzaj, nintzun oc Jesús tan talche'n scyetz:

—I bin jalu', qui na waj yi nink tzitalwok yi xtxolbile'j tetz jun wunak, ma na jalen cu'n yil nitz'ij xchixo'l alma', yi in yi in Bajx Cy'ajol.

¹⁰ Cyoque'n tzun yi e' xchusbe'tz tan jakle'n tetz:

—¿Mbi tzuntz yi na cyal yi e' tx'olol xo'l ley Moisés yi bajx cunin at tulbil Elías?

¹¹ —Bintzi na tal yi ley Moisés yi at tulbil Elías bajx, tan nuc'le'n cyakil yi e'chk takle'n. ¹² Nin swale' nin tzitetz: Ja wi't ulak, poro quinín mme'l chitxum tetz. Ntin ja cho'c tan buchle'n. Ej nin ncha'tz in, yi in Bajx Cy'ajol, chocopon tan imbuchle'n, —stzun Jesús bantz scyetz.

¹³ Kalena's tzun tele'n chitxum yi e' xchusbe'tz yi na tzan i' tan yolche'n Wa'n Bautist.

*Yi xicy yi na saj colpuj wi' tan xya'ywi'il
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Yi chicwe'n pone'n kale ate't yi e' wunak, nin opon jun yaj te Jesús, nin cu' mejloktz tan c'uche'n jun pawor tetz:

¹⁵ —Ta', elk k'ajabu' te incy'ajl. Tu na saj tu colp yi wi' tan xya'ywi'il. Chin il nin na ban ta'n. At na

ban cu'nt yi na ben tk'ak' nka xe a' tan paj. ¹⁶ Ja wal scyetz yi e' xchusbe'tzu', poro quinín nchixcye' tan tulse'n yos tuch'.

¹⁷ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' wunak:

—Lastum e'u'. Qui na cyocsaju'. Apart cya-jtza'klu'. ¿Jat nin lo' tiemp tajwe'n tan wa'te'n xchixo'lu'? ¿Nicy'na't nin muc'be'n cyeru'? Quicy'aj tzaju' yi xicy tzinwutz, —chij Jesús scyetz.

¹⁸ Toque'n tzun Jesús tan laje'n len yi espíritu cwent Bayba'n yi at twankil yi xicy. Yi tele'n ninin cunin ul yos tuch'.

¹⁹ Itzun yi chicyaje'n cyen Jesús chichuc nintzun e' oc yi e' xchusbe'tz tan jakle'n tetz:

—Ta', ¿mbitzuntz quinín nkaxcye' ketz tan laje'n len yi espírituja'tz?

²⁰ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—I'tz tan paj yi qui'c mas k'uklij ic'u'l te Ryos. Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yi nink k'uke' mu'x tal ni' ic'u'l te Ryos, ba'n tzun klo' tzitalnin te wutze'j: 'Cawle'n tc'u'l yi ama'le'j, nin quilo'k tul junt luwar,' nin ya'tz nin sbne'-tz. Na ko bintzinin k'uklij ic'u'l swe'j, qui'c jun takle'n yi qui'k xcye'wok tan banle'n. ²¹ Poro yi jun jilwutz espíritu cwent Bayba'ne'j qui'c rmeril tan laje'n len, ntin kol cxo'cwok tan nachle'n Kataj nin tan muc'le'n we'j.

*Yi toque'n Jesús tan talche'n yi sbiylok
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)*

²² Itzun bantz te yi na chixon lakak ama'l cwent Galilea, nintzun oc Jesús tan talche'n scyetz:

—Yi in wetz yi in Bajx Cy'ajol x̄chinjatxlok x̄chik'ab yi e' wunak. ²³ X̄chinquimok cya'n. Poro snitz'ok junt tir le toxi'n k'ej.

Yi quibital yi e' x̄chusbe'tz yi xtxolbila'se'j, tak' bis scyetz.

Yi cutxuj tetz ca'l Ryos

²⁴ Itzun bantz yi cyopone'n Jesús scyuch' yi e' x̄chusbe'tz le tnum Capernaum, at tzun jun aj peyunl tetz yi cutxuj tetz yi ca'l Ryos nin opon te Lu', tan jakle'n yi xtxolbile'j tetz:

—¿Na pe' tak' yi cyeru' chibajxomu' yi tetz cutxuj tetz ca'l Ryos?

²⁵ —Na, —stzun Lu' bantz.

Poro yi tpone'n Lu' xe yi ca'l kale atit Jesús, bajx jilone'n tzaj Jesús tetz:

—Simón, ¿mbi na awal atz ta'n? ¿Na' scyetz e' yi tajwe'n tan chichojol yi e'chk alcawal tu yi e'chk cutxuj? ¿Na pe' cyak' yi e' wi'tz ajcaw yi cyetz chicutxuj? Nin yi e' cyuch', ¿na pe' cyak' cyetz chicutxuj? ¿Nka ntin yi e' yi qui'c cyetz chik'ej?

²⁶ —Qui' ta', ntin na cyak' yi e' yi qui'c cyetz chik'ej, —stzun Lu'.

—Bintzi, qui na cyak' chicutxuj. ²⁷ Poro tan qui kak'ol chi'ch c'u'lal scyetz, ba'n tcu'n c̄x̄ben tzi a' tan cay'n. C'ox nin ansuel wi a'. Yil tx'amxij yi bajx cay awa'n, sjalok jun pwok le stzi'. Tzicu'n yi jun pwoka'tz tan x̄chojle'n yi wetz tu atz acutxuj. Ba'n tzun c̄x̄ben tan tak'le'n scyetz.

18

*Yi e'yi at mas chik'ej swutz Jesús
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)*

¹ Yi quibital yi xtxolbile'j, nin e' oc yi e' äxchusbe'tz Jesús tan jakle'n jun cyajtza'kl tetz. Itzun cyaltz:

—Yil xe'tij Ryos tan cawu'n tzone'j wuxtx'otx', ¿na' scyetz e' yi sjalok mas chik'ej? —che'ch bantz.

² Saje'n tzun moxol Jesús jun nitxa', nin opon txiclok chinicy'al. ³ Bene'n tzun tlol scyetz yi e' äxchusbe'tz:

—Jun cu'n yol na walnin tzitetz, ko quil tzitx'ixpe'n itajtza'kl, nin ko quil cxo'cwok c'ulutxum chi tane'n c'ulutxumil yi jun nitxa'e'j, quil cxo'cwok cyajlal yi e' yi ate' jak' ca'wl Ryos.

⁴ Na swutz Ryos yi e' yi chocopon tetz bajxom, nin yi e' yi sjalok chik'ej, i'tz yi e' yil cyocsaj quib juy, yi e' yi cyocsaj quib c'ulutxum chi tane'n yi nitxa'e'j.

⁵ Na alchok scyetz yi na xom swe'j, nin yil tak' k'ej jun wunak yi qui'c mas k'ej, chi tane'n yi nitxa'e'j, na tzun tzantz tan tak'le'n weri ink'ej.

Chin xo'wbil nin kol kajuch kil

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ko at jun tal prow yi na chin tocsaj. Ej nin ko na xcye' jun yaj tan suble'n, nin tan pitle'n nin tul il, tz'ak'lok caws yi jun subul naka'tz. Ba'n tcu'n yi nink tz'oc c'alij jun chin ca' skul, nin ben c'oxijtz xe mar, swutz yi nink tz'oc tan suble'n jun tal prow yi k'uklij c'u'l swe'j. ⁷ Lastum yi at e' yi chixcyek tan chisuble'n wunak, nin ilenin äxhijalok. Poro tz'ak'lok chicaws.

⁸ “Ko na ijuch itil tan ik'ab, nka tan itkan, tajwe'n tan tele'n tamij nin tan c'oxle'n len. Na ba'n tcu'n yi nink tzimuc' q'uixc'uj tan icambal yi itz'ajbil yi quinín bajsbe'n tetz, swutz yi nink cxben cyakil tu itajtza'kl cachi' tul yi jun chin wutzile'n k'ak' yi quinín bajsbe'n tetz. ⁹ Ej nin ko na ijuch itil tan

iwutz, tajwe'n tan tele'n c'olpi'n yi jun iwutza'tz. Na ba'n tcu'n yil cxoponwok tcya'j tu jalaj iwutz, swutz yil cxoponwok tq'uixc'uj tu cabil iwutz.

*Yi elsawutzil tetz jun cne'r yi tx'aknak
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ “Quil tzital yi qui'c chixac yi e' tal prow yi na chin cyocsaj, na jun cu'n yol na wal tzitetz, yi e' ángel yi q'uicy'lom cyetz, nternin na che'l na cho'c tu Intaj yi at tcya'j. ¹¹ Ej nin yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ya'stzun wetz inxac yi wule'n tzone'j tan chiclaxe'n yi e' yi tx'akxnake' tk'ab yi quil.

¹² “¿Mbi na ital itetz? ¿Mbi na ban jun yaj yi at jun cient tawun, nin kol tx'akxij jun? ¿Qui ptzun che' til cyen jun tkuj yi jun mutx' tu belulaj tawun tan bene'n tan joyle'n yi jun yi ntx'akxij? ¹³ Ej nin kol jal yi juna'tz yi ntx'akxij, stzatzink mas te'j, swutz yi jun c'oloy yi ba'n ate't. ¹⁴ Ej nin ya'stzun tane'n Kataj yi at tcya'j, qui na taj i' yi nink tx'akxij jun scyeri yi e' tal prowa'tz yi na chin cyocsaj.

*Āe'n kaban tan cuyle'n paj jun wunak
(Lc 17.3)*

¹⁵ “I bin jalu', swale' nin tzitetz icyakil: Ko at jun itajwutz yi na tzan tan nuc'le'n quen jun e'chk takle'n cachi' tzite'j, ba'n cxbenwok ichuc tan nuc'le'n tetz i'. Kol pujxij ta'n, ja tzun xcye'woktz tan pakle'n tzaj tajtza'kl yi itajwutza'tz. ¹⁶ Poro ko quil pujx ta'n, ba'n lben jun, nka cob tan tbite'n iyol. ¹⁷ Poro ko quil pujx ta'n ba'n cho'c yi e' nim juy tan pujle'n ixo'l. Poro ko quil tocsaj chiyol yi e' nim juy, cyajk tu' i' chi tane'n jun yaj yi qui na tocsaj Ryos, nka chi tane'n jun scyeri yi e' mal nak yi ntin na chitzan tan ixile'n.

18 “Jun cu'n yol na wal nin tzitetz, yi e'chk ajtza'kl yil cxo'cwok tan makle'n tzone'j wuxtx'otx', nsken bixe' tan Ryos. Ej nin yi e'chk ajtza'kl yil tzitak'wok ama'l tetz tzone'j wuxtx'otx', nsken tak' Ryos ama'l tetz.

19 “Ncha'tz, swale' cyen tzitetz: Ko at cob axwok yi junit sban itajtza'kl tan c'uche'n jun e'chk takle'n tetz Intaj yi at tcya'j, stak'e' i' tzitetz. 20 Na kale na chichamwit quib cob, nka ox innitxajil, atin nintz scye'j, —chij Jesús scyetz.

21 Toque'n tzun Lu'-tz tan jakle'n jun tajtza'kl tetz Jesús:

—Ta', ¿jatna' tir na taj tan incuyul paj jun wunak yi na juch til tzinwutz? ¿Tzicu'n polo' tan juk tir?

22 —Nk'e'tz ntin juk tir, ma na na taj tzacuy paj jun yaj juk tir oxc'al tu lajuj, —chij Jesús bantz tetz Lu'.

Yi mos yi quinín cuy paj yi tuch'

23 “Na cho'n cu'n sbne' Ryos tan cawu'n chi banak jun wi'tz ajcaw scye'j yi e' mos. Ja oc i' tan peye'n chitx'ok'be'n. 24 Nintzun ul ticy'le'n jun yi jat lo' mil xtx'ok'be'n tetz. Poro yi yaj, qui'c nin jun centaw colij ta'n tan xchojle'n yi xtx'ok'be'n. 25 Nintzun cawun nin yi wi'tz ajcaw tan bene'n c'ayi'n yaj tuml yi najal tu cyakil mebi'l, tan xchojle'n yi xtx'ok'be'n yi at. 26 Ma tal prow yaj, nin cu' mejlok swutz yi patrón tan jakle'n cuybil paj: ‘Ta,’ chij, ‘max c'u'lu' swibaj. Tak'e'u' mu'x pasens swetz. Tzinjoye' puntil tan xchojle'n cyakil yi intx'ok'be'n.’

²⁷ “Tele'n tzun k'ajab yi patrón te i' nin cuy paj te yi xtx'ok'be'n. Tzaje'n nin ban yi xtx'ok'be'n i' swutz yi taw. Nin el yaj liwr.

²⁸ “Watok cunin el tzaj yaj swutz yi patrón yi cwe'n chic'ulul quib tu jun tuch'. Yi jun tuch'a'tz at xtx'ok'be'n tetz, poro qui'c mas, cobox ntzi' pwok. Bene'n tzun yaj tan yok'le'n yi kul tan biyle'n cu'n tuch'. Nintzun taltz: ‘¡Chojaj yi atx'ok'be'n swetz!’ stzun i' tetz prow.

²⁹ “Cwe'n tzun mejlok yi jun tal prow yaja'tz swutz yi tuch', nin octz tan c'uche'n cuybil paj: ‘Ta', max c'u'lu' swibaj. Tak'e'u' mu'x tal ama'l swetz, nin tzinchoje' cyakil.’ ³⁰ Poro yi junt, quinín cuy paj yi tuch', nin oc ta'n xetze' tan xchojol yi xtx'ok'be'n tetz.

³¹ “Yi quilol yi e' mas ak'unwil yi mbi cu'n ntulej yi juna'tz yi tuch', nin tak' ch'on scyetz. Nintzun e' ben tan talche'n tetz chipatrón yi mbi cu'n mbajij.

³² Xchakxe'n tzun yi jun yaja'tz tan yi patrón, nin yajontz tetz: ‘X'e'n yaj, chin juntlen nin awajtza'kl. Yi in wetz ja incuy cyakil yi atx'ok'be'n tan tu' yi ncu' awutz swetz. Cha'tz klo' maban atz. ³³ Ja klo' el ak'ajab te awuch' chi mme'l wetz ink'ajab tzawe'j.’ ³⁴ Chin chi'che'n nin ban c'u'l yi patrón yaj te'j, nin cawunin tan tak'le'n caws i', jalen yil xchoj cyakil yi paj xtx'otx'be'n.”

³⁵ —Ncha'tz sbne' intaj yi at tcya'j. Stk'e' i' icaws cyakil yi axwok yi qui na icuy paj yi ituch', tetz cu'n italma'. Ej nin qui na taj yil tzina'wsaj junt tir yi quil, —chij Jesús bantz scyetz.

*Qui'c cu tan cyaje'n paxil yaj yi txkel
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

¹ Itzun bantz yi baje'n xtxolil yi e'chk xtxol-bila'se'j, tele'n tzaj tzuntz Galilea. Cho'n tzun tpone'ntz le luwar cwent Judea yi cho'n at jalaj cy'en a' Jordán. ² Wi'nin wunak e' xom nintz te'j, nin ul yos scyuch' yi e' yabi'x ta'n. ³ Cyoque'n tzun cobox parisey tan joyle'n puntil yi xe'nk jal til Jesús. Bene'n tzun chijakol tetz:

—¿Mbi na tal teru' ta'? ¿Ba'n pe' slaj len jun yaj yi txkel yi kol tz'icy' paj te'j? —che'ch tetz Jesús.

⁴ —¿Qui ptzun na chisi'leju' tul yi ley yi tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Yaj tu xna'n e' tulej Ryos'? ⁵ Ncha'tz at jun xtxolbil yi na tal: 'Tajwe'n cu'n tan cyaje'n cyen tilol jun yaj yi taj xtxu' tan cyok'bel quib tu txkel. Nin chijunaj quib yi coba'tz yi na cyok'bej quib. Junit na chiban swutz tkan Ryos.' ⁶ Nk'e'tz cob chixone'n, ma na jun ntzi' nchiban. Cha'stzun te qui'c rmeril yi nink xcy'e' jun wunak tan chijatxle'n yi jun lmuja'tz yi Ryos ncyok'ben cu'n, —chij Jesús scyetz.

⁷ Cyoque'n tzun yi e' parisey tan jakle'n junt xtxolbil tetz:

—Yi ko ya'tz, ¿mbi tzuntz yi talnak Moisés yi ntin bnix jun u'j, tan cyaje'n cyen tilol jun yaj yi txkel? —che'ch bantz.

⁸ Stza'wel tzun Jesús:

—Cyaj tlol Moisés yi xtxolbile'j tan paj stze'tzal cyalma'u', poro le xe'tzibil tzaj nk'era'tz tajbil Ryos. ⁹ Ma yi wetz inchusu'n i'tz: Alchok scyetz yi na pax cyen yi txkel, nin na tok'bej tib tu junt, jopol wutzaj i'. Ntin at cu tan paxe'n cyen yi xna'n yi ko jopol wutzaj i'. Ncha'tz, kol tok'bej tib jun yaj tu

jun xna'na'tz yi cyajnak cyen paxi'n, jopol wutzaj i'.

¹⁰ Cyoque'n tzun yi e' xchusbe'tz Jesús tan yol tetz, itzun cyaltz:

—Ta', yi ko ntina'tz xe' tan cyaje'n cyen paxil jun yaj yi txkel, ba'n tcu'n quil sjoy txkel, —che'ch.

¹¹ —Bintzi lo', poro nk'e'tz cyakil yaj chitx'aje' yi xtxolbile'j. Ntin yi e' yi ak'ij yi jun ajtza'kla'tz scyetz tan qui toque'n quixkel. ¹² At xe' tan qui toque'n quixkel cobox. At e' yi quil tz'oc quixkel tan paj yi po'tnak chiwankil yi quitz'le'nix. Ej nin at e' yi po'tnak chiwankil cyak'un wunak. Nin ncha'tz at e' yi qui na oc quixkel tan paj yi cyak'o'nt quib tan chixcone'n tetz Ryos. Alchok scyetz yi na nachon te'j yi ya'tz tajbil Ryos te i', ba'n sban tane'n.

Yi tk'ol Jesús yi banl squib e' nitxa'
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Ej itzun cyopone'n ticy'le'n cobox nitxa' swutz Jesús tan je'n tk'ol yi k'ab xchiwi', nin tan nachol Kataj squibaj. Poro nin e' oc yi e' xchusbe'tz tan makle'n chiwutz yi e' cy'anl tetz. ¹⁴ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Ak'wok ama'l scyetz yi e' nitxa' tan cyule'n swe'j. Quil tzimakwok chiwutz. Na cyakil yi e' yi cho'n tane'n chic'ulutxumil chi tane'n chic'ulutxumil yi e' nitxa'e'j, ya'stzun yi e' yi ate' tk'ab Ryos, —stzun Jesús bantz scyetz.

¹⁵ Je'n tzun tk'ol yi k'abtz chiwi' yi e' nitxa' tan tk'ol chibanl. Yi wi't bnixe'n yi xtxolbile'j, bene'n nin ban Jesús tul junt luwar.

*Yi jilone'n jun ric tetz Jesús
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)*

¹⁶ Ej itzun bantz, nintzun opon jun ac'aj yaj tan yol tu Jesús, nin jaktz tetz:

—Ta', chumbalaj nin ilu'. Tale'u' swetz, ¿mbi jun takle'n balaj tzimban tan incambal yi wutz'ajbil?

¹⁷ Bene'n tzun tlol Jesús tetz:

—¿Mbi tzuntz yi na awal yi in balaj? ¿Qui pe' na el atxum tetz yi qui'c jun balaj at tzone'j wuxtx'otx'? Ntin Ryos balaj. Poro ko na awaj tzacambaj yi awutz'ajbil, banaj tane'n yi e'chk ca'wl.

¹⁸ —Poro ¿na' scyetz ca'wlil ta'? —stzun yaj.

—'Quil cǎbiyolnakin; quil cǎjopon wutzaj; quil cǎalk'ij; quil tzajal cu'n jun wi awak' tetz alchok wunak. ¹⁹ Lok'we' ataj atxu', nin lok'we' yi e' mas wunak chi na alok' awibat,' —chij Jesús bantz tetz yaj.

²⁰ —Poro ta', jetz yi in tzaj nitxa' wocle'n tan banle'n tane'n cyakil yi e'chk xtxolbile'j, ¿mbi tzun mas na tajtz?

²¹ —Ko na awaj jal abalajil, cun c'ay yi amebi'l, nin oy nin yi jamel scyetz yi e' meba'. Tz'ak'lok tzun amebi'ltz tcya'j. Yil tzaban tane'n yi xtxolbile'j, ba'n tzun cǎu'ltz tan axome'n swe'j, —stzun Jesús bantz tetz yaj.

²² Poro yi tital yaj yi xtxolbile'j, wi'nin bisune'n na chin ric nin i'. Cyaje'n cyen tzun tilol yaj yi Jesús.

²³ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' ǎchusbe'tz:

—Swale' nin tzitetz yi mero bintzi, at q'uixbel tan cambal jun ric yi balaj tiemp yil tz'ul tzaj Kataj Ryos tan cawu'n. ²⁴ ¿Ja pe' itbit? Ni'cu'n q'uixbel tan tpone'n jun ric le balaj ama'l kalel cawune't

Ryos, chi yi q'uixbel tan ticy'e'n jun camey tul jun julil bak tz'isbil, —chij Jesús bantz.

²⁵ Yi quibital yi e' xchusbe'tz yi xtxolbile'j, nintzun e' el yabtz te'j, nintzun cyaltz squibil quib:

—Yi ko ya'tz, ¿xe'n tzun clax jun?

²⁶ Che' bene'n tzun xmayil Jesús, nintzun ben tlol scyetz:

—Quil xcye' jun wunak te yi xtxolbile'j, poro qui'c jun takle'n yi qui'k xcye' Ryos te'j.

²⁷ Toque'n tzun Lu' tan yol tetz Jesús:

—I bin jalu' Ta', yi o' ketz ja cyaj kilol cyakil yi kamebi'l tan kaxome'n te'ju', ¿mbi tzun skacam-baje'tz?

²⁸ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Jun cu'n yol swale' nin tzitetz, yil tz'ul yi tiemp yil tz'oc cyakil tetz ac'aj, nin yil chinc'ole' tan cawu'n le c'olchbil yi wi'nin k'ej, ncha'tz axwok, xc'olek tzinxlaj tan chicawe'n yi coblaj k'u'j xonl k'ajtzun kamam Israel. ²⁹ Ncha'tz alchok scyetz yil til cyen yi tetz ca'l, nka yi e' titz'un, nka yi taj xtxu', nka yi txkel, nka nitxajil, nka xtx'otx' tan xome'n swe'j, scambaj yi juna'tz jun cient mas. Ej nin ncha'tz scambaj i' yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. ³⁰ Poro at wi'nin e' yi bajxche', yi wi'tzibil xchibne'. Nin at e' yi wi'tzibil quitane'n yi xchibajxok tan chicambal yi quitz'ajbil.

20

Yi elsawutzil tetz chichojo'n cobox ak'unwil

¹ “Ni'cu'n sbajok tul yi balaj tiemp yi at tulbil, chi banak jun yaj taw pinc scye'j e' mos. Itzun bantz,

jalchan cunin tele'n yaj tan chijoyle'n ak'unwil tan ak'un tuch'. ² Yi jale'n cobox ta'n, ja bixe' chitrat tan xchojol jun pwok te chik'ej, nin e' ben xchakol tan ak'un. ³ Yi tpone'n beluj ch'ich' jalchan, ja noj quen i' scye'j cobox ak'unwil yi qui'c cyak'un. ⁴ Nin ben tloltz scyetz: 'Ak'ujenwok swuch', nin cxinchoje'wok.' Chibene'n tzuntz tan ak'un. ⁵ Ma tpone'n chajcu'n k'ej, ja el tan chijoyle'n cobox ak'unwil. Nin ncha'tz ban i' yi tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej. ⁶ Ej nin yi tpone'n o' ch'ich' cu'lbe'n k'ej nin el tzaj junt tir tan xo'n. Ja noj cyen scye'j cobox yi qui'c cyak'un, nin taltz scyetz: '¿Mbi na ibanwok tzone'j? ¿Qui'c pe' itak'un?' ⁷ 'Qui'c ta', qui'c kak'un na jal ka'n,' che'ch bantz. 'Quibene'nk bin tan ak'un swuch'.'

⁸ "Itzun bantz, yi cwe'n k'ej, nin cawun yi patrón te yi martoma' tan chichakle'n yi e' mos tan tele'n chichojo'n. 'Bajx che' achoj yi e' yi buch tlen ncho'c tan ak'un. Wi'tzibil tlen che' achoj yi e' yi jalchan nchixe'tij tan ak'un,' stzun yi patrón tetz martoma'.

⁹ "Cyopone'n tzun yi e' yi e' xe'tij tan ak'un o' ch'ich' cwe'n k'ej. Yi tele'n tzaj chichojo'n, ja ak'lij jujun pwok te jujun. ¹⁰ Ma yi cyopone'n yi e' yi e' xe'tij tan ak'un bajx cu'n, le wutz yi cyetz cyajtza'kl yi nimt cu'n yi cyetz chichojo'n tz'ak'lok, poro qui'. Jujun pwok ak'lij tetz jujun. ¹¹ Cyoque'n tzuntz tan xocho'n tetz yi patrón: ¹² 'Ta', ¿mbi tzuntz yi nicy' nin tu' kachojon mban scyuch' yi e' yi june'n or nchak'uj? Ma ketz ja icy'pon cu'n jun k'ej ka'n. Ja katij wi'nin k'ej. Poro ni'cu'n kachojon mban scyuch'.'

¹³ "Saje'n tzun stza'wel yi patrón tetz jun scy-

eri yi e' ak'unwila'tz: 'I bin jalu' wamiw, max ac'u'l. Nk'e'tz cachi' na chintzan tan baje'n tzite'j. ¿Nk'era'tz pe' katrat tzituch' tan inchojol jun pwok te ik'e'j? ¹⁴ Je'j, tz'amwok ipu'k, nin quitaje'nk, na yi in wetz na waj yi nicy' nin tu' ichojo'n sban. ¹⁵ Na yi in wetz, ba'n tzimban wajbil te impu'k. ¿Nka na tzun tak' chi'ch c'u'lal yi imbalajil tzitetz?' ¹⁶ Yi xtxolbile'j na xchaj: Yi e' wi'tzibil chocopon tetz bajx, ma yi e' bajx chocopon tetz wi'tzibil. Na tzan Ryos tan chimoxe'n tzaj wi'nin, poro qui'c mas e' yi xchiclaxok.

*Yi talolt Jesús yi at cyochil wunak tan biyle'n
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)*

¹⁷ Itzun bantz yi na chixon tbe' tan cyopone'n Jerusalén, nintzun e' el tzaj xchakol yi e' xchusbe'tz xchixo'l yi e' mas wunak tan yol scyetz chichuc cuntu'. Itzun taltz:

¹⁸ —I bin jalu', sak tziwutz yi cho'n at kabembil Jerusalén. Yi nsken wi't kopon xchinjatxlok xchik'ab yi e' wi'tz pale', nin xchik'ab yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés. Ncha'tz sbixek cya'n tan wele'n cu'n swutz. ¹⁹ Chinjatxlok xchik'ab yi e' awer nak. Nocopon tetz chitze'lbe'tz. Chinlo'onk cya'n nin chinjupon cya'n swutz pasyon. Chinquimok, poro le toxi'n k'e'j nitz'ok junt tir xchixo'l alma', —stzun Jesús bantz scyetz.

*Yi hijakol cob yaj chik'e'j
(Mr 10.35-45)*

²⁰ Itzun te yi na chixon tbe', nintzun opon yi xtxu' Jacow tu Wa'n tan yol tetz Jesús. Xómche' yi cob tala'tz te'j. E' cy'ajl Zebedeo. Cwe'n tzun

mejlok yi jun xna'na'tz swutz Jesús tan jakle'n jun pawor tetz. ²¹ Bene'n tzun jakol Jesús tetz:

—¿Mbi na taju' swetz?

—Ta', yil tz'ocu' tan cawu'n, na klo' waj yil tak'u' chik'ej yi cob wale'j tan chic'olewe'n xlaju'. Jun le sbalu', nin junt le maxu', —chij xna'n tetz Jesús.

²² Talol tzun Jesús scyetz:

—Yi axwok itetz, qui na el itxum tetz yi mbi na cxtzanwok tan c'uche'n. ¿Pe xcyekwok tan muc'le'n yi q'uixc'uj yi tz'icy'pon wetz wa'n? —chij Jesús bantz.

—Kaxcyek ta', —che'ch cob yaja'tz.

²³ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Jun cu'n yol tzitije' yi q'uixc'uj yi tzintije' wetz, poro tan ic'olewe'n tzinxlaj nk'e'tz in chincawunk te'j, ma na cho'n tz'ak'lok scyetz yi e' yi txa'ijche't tan intaj.

²⁴ Itzun yi quibital yi lajujt cyuch', nintzun je' xchiwutz yi mbi'tz na chitzan yi cob tan jakle'n tetz Jesús. ²⁵ Toque'n tzun Jesús tan chichakle'n tzaj, nin taltz scyetz:

—Na itilwok yi xe'n quitane'n yi e' wi'tz aj-caw lakak lmak tnum, wi'nin na chicawun. Na cho'c wunak jak' chica'wl. ²⁶ Poro qui na taj yi ya'tz tziban itetz. Ma na je puntile'j, ko at jun tzixo'l yi na taj jal k'ej, tajwe'n tan toque'n i' tetz chichakum yi e' mas. ²⁷ Ko at jun tzixo'l yi na taj tz'oc tetz bajxom, tajwe'n tan toque'n tetz chichakum yi e' mas. ²⁸ Chi wutane'n wetz, yi in Bajx Cy'ajol, nk'era'tz inmantar yi nink cho'c wunak tetz inchakum, ma na ja nu'l tan woque'n tetz chichakum wunak. Ja nu'l tan wuk'ol wib tk'ab quimichil tan chiclaxe'n wi'nin wunak.

*Yi tule'n yos tan Jesús scyuch' cob moyi'x̃
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)*

²⁹ Itzun bantz yi cyele'n tzaj le tnum Jericó, wi'nin wunak e' xom tzaj te Jesús. ³⁰ At tzun cob moyi'x̃ c'olx̃che' tzi be'. Yi quibital yi ticy'e'n cu'n Jesús, nin e' x̃ch'intz:

—Kajcaw, ilu' yi xonl Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' ske'j.

³¹ Cyoque'n tzun yi e' wunak tan makle'n chitzi' tan qui't chiġch'ine'n, poro mas tcunin na chiġch'intz:

—Ta', ilu' yi xonl k'ajtzun Luwiy yi at tulbil, elk k'ajabu' ske'j.

³² Taquewe'n cu'n tzun Jesús, nin e' saj x̃chakol yi e' moyi'x̃ te'j tan jakle'n scyetz:

—¿Mbi itajbil swetz?

³³ —Ta', na klo' kaj yil jakxij kawutz.

³⁴ Tele'n tzun k'ajab Jesús scye'j, nin oc macol te chiwutz. Ninin ul yos scyuch', nin e' xom nintz te'j.

21

*Yi tpone'n Jesús Jerusalén
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Yi txantok tan cyopone'n Jerusalén, ja chopon naka'jil yi tal tnum Betfagé, yi cho'n at te c'u'l wutz yi na bi'aj wi Olivo. Che' saje'n tzun x̃chakol Jesús cob x̃chusbe'tz, ² nin taltz scyetz:

—Quibene'nk le aldey tzi'ne'j. Yil cxopon, tzitile' jun buru' c'alij yi at tal. Pujwok tzaj, nin cy'ajwoke' tzaj. ³ Ko al xmakonwok te'j, alwok: 'Cho'n xconk tetz Kajcaw. Ax chu'l kuk'e't nin,' x̃chijwok sban.

⁴ Tan yi xtxolbile'j ja el cu'n te yi yol yi tz'iba'nt cyen tak'un jun scyeri e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi na tal:

⁵ “Cun al scyetz aj Sión:

‘Bitwok tzaj, at tulbil ireyil.

Chin c'ulutxum nin i' sbne'.

Na yil tz'ul, cho'n at te jun buru',

jun ne'x mam buru', tal jun ekum ektz tu.' ”*

⁶ Chibene'n tzun yi cob xchusbe'tza'tz tan ticy'le'n chimantar yi e' ben chakij te'j. ⁷ Yi tule'n quicy'al yi e' buru'a'tz, nin je' cyak'ol yi chixbu'ktz tetz scy'e'j yi tal ni' buru'. Kalena'tz je'n Jesús te'j. ⁸ Ma yi e' wunak wi'nin chimule'n. At e' baj cu'n chilit'ul chixbu'k kale atit ticy'bil Jesús. Ej nin at e' e' ben tan tamle'n k'ab tze' tan cwe'n tbe' kale atit ticy'bil i'. ⁹ Cyakil yi e' wunak yi bajxche' scyuch' yi e' yi xomche't tzaj, wi'nin chi'ch'ine'n:

—¡Kak'e' kak'ajsbil tetz yi june'j, na i' yi jun xonl Luwiy yi at tulbil! ¡At banl Kataj tibaj, na Ryos nchakon tzaj! ¡Kak'e' bin kak'ajsbil tetz Ryos! —che'ch yi e' wunaka'tz.

¹⁰ Yi tocompone'n Jesús le tnum Jerusalén, wi'nin chi'ch'ine'n wunak te'j tan tzatzin yi ate' cu'nt. Poro at e' yi chijak squibil quib:

—¿Mbi eka'n tan yi yaje'j? —che'ch.

¹¹ —Ya'stzun Jesús, aj Nazaret cwent Galilea. I' jun elsanl stzi' Ryos, —che'ch coboxt ban tzajt.

Yi toque'n Jesús tan chilaje'n len yi e' aj c'ayinl le templo

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

* 21:5 Zac 9.9.

¹² Yi baje'n wi' yi e'chk xtxolbila'se'j, cho'n tzun toque'n Jesús tc'u'l yi ama'l cy'anl te yi templo, nin octz tan chilaje'n len yi e' yi na chitzan tan c'ayi'n, nin tan lo'k. Nin baj je' trimpul yi e'chk chimes yi e' tx'exunl wutz pwok. Ncha'tz yi chichem yi e' c'a'y plomx̃. ¹³ Te yi na tzan tan chilaje'n len, nin tal i' scyetz:

—Tz'iba'nt cyen: ‘Yi weri inca'l, ya'stzun nach-bil wetz,’ poro yi e' cyeru' na xcon cya'nu' tetz jun molbil alk'om, —stzun Jesús.

¹⁴ Te yi at i' le templo, nin ocoPON chiġkansal quib cobox moyi'x̃, tu cobox co'x, ej nin ul yos ta'n scyuch'. ¹⁵ Poro wi'nin x̃chi'che'n chic'u'l yi e' wi'tz pale' scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés yi quilol yi e'chk milawr yi bnix tan Jesús. Nin ncha'tz at e' nitxa' yi na chiġch'in: “Wi'nin k'ej yi yaje'j, na i' yi xonl k'ajtzun rey Luwiy yi at tulbil,” che'ch bantz.

Yi quibital yi e' wi'tz pale' yi chiyol yi e'a'tz yi na chitzan tan talche'n le templo, ¹⁶ nintzun e' octz tan jakle'n tetz Jesús:

—¿Na pe' awit nin yi k'ajsbil yi na chitzan nitxa' tan tak'le'n? ¿Ba'n cġchij lo'?

Bene'n tzun tlol Jesús scyetz:

—Na, na wit, poro qui pe' na chisi'lej cyeru' yi jun xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

‘Ryos na ak'on cyajtza'kl yi e' nitxa' scyuch' yi e' tal ni' tan cyak'ol chik'ajsbil tetz.’ Ya'stzun yi xtxolbil yi tz'iba'nt cyen, —stzun Jesús scyetz.

¹⁷ E' cyaje'n cyen tzun tiloltz, nin icy'tz. Cho'n tzun tpone'ntz le aldey Betania. Ya'stzun baje't ak'baltz ta'n.

*Yi skeje'n jun wi' ibx̄ tan Jesús
(Mr 11.12-14, 20-26)*

¹⁸ Itzun bantz le junt eklok, yi pakxe'n tzaj Jesús tnum, nin saj we'j te'j tbe'. ¹⁹ Bene'n tzun tilol jun wi' ibx̄ yi at tzi be'. Yi bene'n klo' tan stzutle'n tzaj wutz, quinín jal jun lo'baj ta'n. Ntin xak wi'nin. Nin oc tlol te jun wi' ibx̄a'tz:

—Qui't c̄xwutzin sbne' opon tunintz, —stzun i' tetz.

Na el tzaj cunin yi yole'j le stzi', yi skeje'n yi jun wi' ibx̄a'tz.

²⁰ Yi quilol yi e' x̄chusbe'tz yi xtxolbile'j, nin e' baj el yab te'j, nin e' jaktz tetz Jesús:

—¿Xe'n tzuntz Ta', yi chin lajke'l nin nskej jun wi' tze'e'j? —che'ch.

²¹ —Jun cu'n yol swale' nin tzitetz. Yi nink k'uke' ic'u'l swe'j, nin qui'k tzicabej ic'u'l, xcyekwok tan banle'n e'chk milawr chi na imban wetz. Ncha'tz ko quil tzicabej ic'u'l, ba'n tzitalwok tetz yi wutze'j: 'Cawle'n tzone'j, quilo'k xe mar,' nin ya'tz nin sbne'-tz. ²² Yi nink k'uke' ic'u'l te Ryos, tz'ak'lok cyakil yi na ic'uchwok.

*Yi chijakol tetz Jesús yi na' ak'on k'ej i'
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)*

²³ Bene'n tzun Jesús le templo. Itzun te yi na tzan tan chichusle'n wunak, nin e' opon yi e' wi'tz pale' scyuch' yi wi' banl chiwi' yi e' judiy tan jakle'n tetz:

—¿At ptzun ak'ej tan chichusle'n wunak? ¿Na' nmak'on ak'ej? —che'ch tetz Jesús.

²⁴ —I bin jalu', bajx tzinjake' jun xtxolbil scyeru'. Kol cyalu' yi puntil swetz, ncha'tz in swale' scyeru' yi na' nmak'on ink'ej. ²⁵ ¿Na' site't k'ej k'ajtzun Wa'n Bautist tan je'se'n a' chiwi' wunak? ¿Ryos pe'

ak'on tetz, nka e' tu' wunak? —chij Jesús bantz scyetz.

E' baj xe'te'n tzun tan wolnewe'n squibil quib: “Kol kal yi Ryos ak'on k'ej Wa'n, stale' sketz yi mbi tzuntz yi quinín nkaban tane'n yi xchusu'n. ²⁶ Ej nin kol kal yi wunak tu' ak'on k'ej Wa'n, ¿mbil chitxum wunak ske'j? na cyakil wunak na cyocsaj yi elsanl stzi' Ryos k'ajtzun Wa'n,” che'ch squibil quib.

²⁷ Jalta'tz nin ben cyalol tetz Jesús:

—Cuquen, qui na pujx ka'n, —che'ch.

—Ko ya'tz cyajtza'klu', ncha'tz in wetz, quil wal scyeru' na' nmak'on ink'ej tan chichusle'n yi e' wunake'j, —chij Jesús scyetz.

Yi elsawutzil tetz yi cob cy'ajol

²⁸ —I bin jalu', ¿mbi na chitxumu' te yi jun el-sawutzile'j? At jun yaj yi at cob cy'ajl. Nintzun taltz tetz jun scyeri cy'ajl: ‘Cun ak'ujen wi cojbil.’ ²⁹ Stza'wel tzun yi cy'ajl yaj: ‘Qui' ta', qui na waj.’ Poro le junt tkuj nintz, nintzun je' xtx'ixpul yi tajtza'kl, nin bentz tan ak'un. ³⁰ Ite'n nin xtxol-bila'tz ben tlol tetz yi junt cy'ajl. Stza'wel yi jun cy'ajla'tz: ‘Cu ta', nchimben.’ Poro quinín ben. ³¹ I bin jalu', ¿na' scyetz jun scyeri yi cob cy'ajola'tz yi ban tane'n yi ca'wl yi taj? —stzun Jesús scyetz.

—I bin bajx, —che'ch.

—I bin jalu', jun cu'n yol na walnin scyeru', yi e' aj peyunl cwent awer nak, yi chin cachi' nin e' xchiwutzu', scyuch' yi e' wi'tz bnol tetz, chocopon cyera'tz tk'ab Ryos. ³² Poro yi e' cyeru', quil cho'cu' tk'ab Ryos. Na ja ulak Wa'n Bautist tan xtxole'n scyeru' yi mbi'tz yi e'chk takle'n yi tajwe'n tan

chibnolu' tane'n, nin quinin nchibanu' tane'n. Ma yi e' aj peyunl cwent awer nak, yi chin cachi' nin e' xchiwutzu', wi'nin e' ja cyocsaj, nin ja chiban tane'n. Nin ncha'tz yi e' wi'tz bnol tetz, at e' yi nchiban tane'n. Poro lastum e'u', na ja quilu' yi mbi nchiban. Poro quinin nchitx'ixpuju' yi cyajtza'klu'.

Jun elsawutzil scyetz yi e' ak'unwil yi juntlen cyajtza'kl

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ “Quibit tzaju' yi junt elsawutzile'j: At jun yaj yi cu' tawal uva tc'u'l jalaj tx'otx'. Nin oc pe'm te'j. Nin bnix jun pila' ta'n kale na ele't yi t'a'al uva. Nin ncha'tz ja bnix jun xcyak'te' ta'n. Yi bnixe'n, nintzun ben tk'ol yi jalaj luwara'tz tan c'mo'ni'n. Bene'n tzun i'-tz joylaj tan pyaj.

³⁴ “Ma yi k'abte'n cosech, nin e' ben xchakol cobox xchakum tan ticy'le'n tzaj mu'x tetz te yi cosech. ³⁵ Poro yi e' c'amol tx'otx', nin e' oc tan chitz'amle'n e' chakum, nin lo'on jun cya'n, nin junt quim cya'n, nin e' oc tan c'oxle'n junt tan c'ub.

³⁶ Ya'stzun bantz te jun tira'tz. Pontzaj tlen bene'n xchakol yi taw luwar junt tx'akaj chakum. Poro yi e' c'amol, nin e' octz tan chibiyle'n chi e' ban scye'j yi bajx tx'akaj.

³⁷ “Wi'tzbil tlen bene'n xchakol yi taw luwar yi tetz cy'ajl, na le wutz yi tetz tajtza'kl yi scyeke' xchi' yi cy'ajol. ³⁸ Poro yi bene'n quilol yi e' c'amol yi cy'ajol, nintzun cyaltz squibil quib: ‘Je nocx tz'ule'j. Ya'stzun sc'o'ek cyen tibaj luwar. Ba'n tcu'n kabiye' cu'nx tan kacambal ketz yi luwar.’

³⁹ I nin tzun cyulejtz. E' octz tan stz'amle'n, nin

el cya'n tul luwar, nin cu' chibiyoltz, —stzun Jesús scyetz.

⁴⁰ Toque'n tzun Jesús tan jakle'n scyetz yi e' wi' banl wi':

—I bin jalu', yil tz'ul tzaj yi taw luwar, ¿mbil sban i' scye'j yi e' c'amola'tz?

⁴¹ Saje'n tzun chitza'wel yi e' wi' banl wi':

—Quil tz'el k'ajab i' tan chibiyle'n cu'n yi jun jilwutz wunaka'tz. Ej nin stk'e' i' yi luwar tan c'mo'ni'n scyetz junt tx'akajt. Yi junt tx'akaja'tz, cupon chijatxol yi cosech, nin scyak'e' tetz taw luwar, —che'ch yi e' wi' banl wi' bantz tetz Jesús.

⁴² Toque'n tzun Jesús tan talche'n scyetz:

—Qui pe' na chisi'leju' yi yol Ryos yi tz'iba'nt cyen yi na tal:

‘Yi c'ub yi qui'c xac xchiwutz yi e' bnol ca'l, ya'stzun yi c'ub yi mas tajwe'n tan xcone'n.

Kajcaw txumul tetz yi xtxolbile'j.

Ej nin chumbalaj nin yi xtxumu'n i'.'†

⁴³ I bin jalu' yi eka'n tan yi xtxolbila'se'j i'tz: Cheleponu' cwent Ryos, nin chocopon junt tx'akajt tetz chixelu' yi scyak'e' tzatzin tetz Ryos. ⁴⁴ Inti yi jun c'uba'tz, alchok scyetz yil je' tzotp te'j, sq'uixpok. Ncha'tz cyakil yi e' yil saj yi c'ub squibaj, puch'ij cu'n xchibne' ta'n, —stzun Jesús bantz scyetz yi e' wi' banl wi'.

⁴⁵ Yi quibital yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' parisey yi e'chk elsawutzila'se'j, nin el chitxum tetz yi e' te'n na tzan Jesús tan chiyolche'n. ⁴⁶ E' oc klo' tan stz'amle'n Jesús, poro nin e' xob scyetz wunak na nskén cyocsaj wunak yi Jesús, i' jun elsanl stzi' Ryos.

† 21:42 Sal 118.22-23.

22

Yi elsawutzil tetz jun quicyuj

¹ Toque'n tzun Jesús tan txole'n cobox el-sawutzil scyetz wunak:

² “Je junt elsawutzile'j, yi na xchaj yi na' scyetz e' yi ba'n cho'c tajlal yi cmon Ryos: Oktz ka'n yi at jun wi'tz ajcaw. Yi toque'n txkel yi cy'ajl, nin oc tan txumle'n jun balaj quicyuj. ³ Yi txumxe'n, nin ben xchakol cobox xchakum tan chichakle'n yi e' txxocum. Poro quinín e' ul.

⁴ “Chibene'n tzun xchakol junt tir yi e' xchakum tan talche'n scyetz: ‘Ja che' imbiy cobox inwacx, nin ncha'tz ja che' imbiy cobox wawun yi k'ansa'nche't. Ja bnix cyakil tu kawa'. Na waj yil chu'lu' jalcu'n tan tilwe'n quicyuj,’ xchijwok sban scyetz, stzun taw quicyuj. ⁵ Poro yi e' txocum yi na tzan chichakle'n, quinín chicuji. Yi tbital jun yi stziblala'tz, nin ben tan tilwe'n txx'otx'. Ma junt cho'n bene'n tan pyaji'n. ⁶ Nin yi e' mas txxocum, nin e' oc tan chitz'amle'n yi e' xchakum yi jun wi'tz ajcawa'tz. E' oc tan chijisle'n, nin tan chibiyle'n cu'n. ⁷ Yi tele'n txxum yi wi'tz ajcaw tetz, wi'nin xchi'che'n c'u'l scye'j. Nin e' ben xchakol yi e' tetz sanlar tan chibiyle'n cu'n, nin tan toque'n t'inij k'a'kl cyakil yi tnum kale ate't. ⁸ Bene'n tzun tlol yi jun wi'tz ajcawa'tz scyetz e' xchakum: ‘Ja wi't bnix cyakil yi e'chk takle'n tan katzatzine'n te quicyuj, poro yi e'a'tz yi nche' katxoc klo', qui'ct rmeril tan cyule'n na qui'c chixac. ⁹ Quibene'nk lakak e'chk xchicy be' tan chitxocle'n tzaj alchok jilwutz wunak yil cxnoj quen scye'j.’ ¹⁰ Chibene'n tzun yi e' xchakumtz lakak be', nin saj chimolol cyakil yi e'

yi e' noj quen x̄chiwutz. At balaj wunak, nin at mal wunak e' baj opon cya'n. Noj cu'n ca'la'tz cyak'un wunak.

¹¹ “Te yi nskén chicham quib wunak, nin ocoPON yi wi'tz ajcawa'tz tan chixmaye'n. Nintzun ben tilol yi at jun yaj yi qui weko'n tib tan be'chok tetz quicyuji'n. ¹² Bene'n tzun tlol tetz: ‘Wamiw, ¿nxac nc̄xo'c tzaj tzone'j? na qui'c be'chatz at tzawe'j tetz quicyuji'n.’ Poro yi yaj, qui'c nin ben tlol. ¹³ Cawune'n tzun yi wi'tz ajcaw scyetz yi e' x̄chakum: ‘Ma jalu', c'alwok cu'n tkan tu k'ab, nin jo'lwok len tzi'n tul tz'o'tz. X̄ch'ink, nin skitx'nek xe te' tan q'uixc'uj,’ stzun wi'tz ajcawa'tz scyetz. ¹⁴ Bintzinin, wi'nin e' yi na tzan Ryos tan chixmoxe'n tzaj, poro qui'c mas yi e' yi x̄chiclaxok,” stzun Jesús scyetz.

*Yi pwok yi na ak'lij tetz César
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)*

¹⁵ Toque'n tzun chitxumu'n yi e' parisey tan joyle'n puntil yi x̄e'nk ljal til Jesús. ¹⁶ Nin e' ben chichakol cobox cyuch' tan yol tu Jesús, itzun cyaltz:

—Ta', na kil ketz yi qui'c nin mu'x̄ la'jilu'. Ej nin na kil yi xtxolbil cu'n na tuleju' yi xtx'olche'n xo'l yi tajbil Ryos. Qui na tzanu' tan xtxole'n ntin yi e'chk takle'n yi na chipek' wunak te'j, na qui na xobu' tan talche'n paltil jun. Qui'c na ban mpe atk k'ej yaj nka qui'c. ¹⁷ Cha'stzun te Ta', ja ku'l swutzu' tan jakle'n jun kajtza'kl teru'. ¿Ba'n pe' lkak' yi pwok yi na tzan César tan jakle'n sketz, nka qui'?

¹⁸ Poro jalcunin nachone'n Jesús te cyajtza'kl, yi suble'n tu' i' cyajbil. Cha'stzun te bene'n tloł scyetz:

—Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. ¿Nxac na chitzanu' tan joyle'n puntil tan jale'n wil? ¹⁹ Chichaj tzaju' jun pwok swetz yi na cyak'u' tetz César, —stzun Jesús scyetz.

Saje'n tzun cyak'ol jun pwok tetz. ²⁰ Ma yi cwe'n xmayil Jesús, nin ben jakol scyetz:

—¿Na' taw yi yubile'j yi at swutz, nin na' taw yi bi'aj yi banij swutz?

²¹ —Tetz César, yi wi'tz ajcaw, —che'ch ban tzaj.

—Yi ko tetz César, ba'n cyak'u' tetz. Poro ncha'tz tajwe'n lcyak'u' tetz Ryos cyakil yi tetz, —chij Jesús scyetz.

²² Yi quibital xtxolbile'j, nin e' baj el yabtz te'j. Cyaje'n cyen tzun quilol Jesús, nin e' ajtz.

At junt tir itz'e'n

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ite'n nin k'aja'tz yi cyopone'n cobox scyeri e' sadusey te Jesús. Yi e' sadusey, quinín cyocsaj yi at junt tir itz'e'n xchixo'l alma'. Cha'stzun te ja cho'c tan joyle'n puntil tan pile'n Jesús:

²⁴ —Ta', talnak k'ajtzun Moisés yi kol quim chmil jun xna'n yi ntaxk jal chinitxa', tajwe'n tan toque'n yi titz'un yi alma' tetz chmil yi xna'n, bantz quil sotz yi xonl i'. ²⁵ I bin jalu' Ta', at bin juk yaj, quitz'un quitzicy quib. Yi bajxnak nin cyok'bej quib tu jun xna'n, poro yi ntaxk jal chinitxa', nin quim yi yaj. Cha'stzun te toque'n xna'n tk'ab yi titz'un yi k'ajtzun chmil. ²⁶ Ite'n nin bana's tu ca'p, nin tu yi toxi'n. Baj elepon cunin chmilil xna'n yi

juk yaja's, yi quitz'un quitzicy quib. ²⁷ Wi'tzbil tlen quime'n xna'n. ²⁸ Ma jalu' Ta', yi nink chitz'ij junt tir chixo'l alma', ¿na' scyetz jun yi mero chmil nin xna'n sbne'-tz chixo'l yi juk yaja'tz?

²⁹ Saje'n tzun stza'wel Jesús scyetz:

—¿Nk'e'tz pe' xubse'n nchibanu' tan tu' yi qui na el chitxumu' tetz yi yol yi tz'iba'nt cyen, nin tan tu' yi qui na pujx yi porer Ryos cya'nu'? ³⁰ Na yil chitz'ij junt tir yi e' alma', qui't cyok'bej quib, nin qui't cyok'bej quib chinitxa'. Cho'n xchibne' cyetz chi quitane'n yi e' ángel, yi ate' tcya'j. ³¹ Inti txolbil te itz'e'n xchixo'l alma', ¿qui ptzun na chisi'leju' yi yol yi alijt cyen tan Ryos tetz Moisés? ³² Na, talnak i': 'I ina'tz in chiRyosil Abraham, tu Isaac nin Jacow.' Nsken chiquim yi ox yaja'tz yi talol Ryos yi yole'j. Na tzun xchaj sketz yi qui sotznake'. Na yi Kataj Ryos, i' kaRyosil, yi o' yi itz'o' scyuch' yi e' yi quimnak chiwankil. Swutz Ryos qui'c nin jun wunak yi najk sotz, —stzun Jesús scyetz.

³³ Yi quibital wunak yi txolbile'j, nin e' el yab te'j, na qui'c mu'x paltil.

*Yi ca'wl yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n
(Mr 12.28-34)*

³⁴ Yi quibital yi e' parisey yi nsken chilo'on yi e' sadusey tan Jesús, cwe'n tzun chimolol quibtz te'j. ³⁵ At tzun jun xchixo'l yi e' pariseya'tz yi i' jun tx'olol xo'l yi ley Moisés, nin octz tan jakle'n jun txolbil tetz Jesús tan pile'n i'. Itzun taltz:

³⁶ —I bin jalu' ta', txo'l cyakil yi e'chk ca'wl, ¿na' scyetz jun yi mas tajwe'n tan kabnol tane'n?

³⁷ Saje'n tzun stza'wel Jesús tetz:

—‘Lok'aj yi aRyosil tetz cu'n awalma', nin tetz cu'n awajtza'kl.' ³⁸ Ya'stzun ca'wl yi mas tajwe'n tan banle'n tane'n. ³⁹ Ej nin ni'cu'n mu'ǎ tal yi ca'p yi na tal: ‘Lok'we' yi e' wunak chi na alok' awib atz.’ ⁴⁰ Yi cob ca'wle'j na jop cyakil yi e'chk ca'wl yi tz'iba'nt cyen tan Moisés, nin na jop chichusu'n cyakil yi e' elsanl stzi' Ryos tentz.

Yi Cristo i' Tajcaw k'ajtzun Luwiy

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Te yi ntaxk cha'j yi e' parisey, nin oc Jesús tan jakle'n yi xtxolbile'j scyetz:

⁴² —¿Mbi na chitxum cyeru' te yi Cristo yi jun yi bixba'nt tan tule'n? ¿Na' scyetz kamam cyen yi xonl i' le chiwutz cyeru'?

—Cho'n at tulbil Cristo ǎchixo'l xonl k'ajtzun kamam Luwiy, —che'ch bantz tetz Jesús.

⁴³ —Yi ko xonl tu' k'ajtzun Luwiy yi Cristo, ¿mbi tzuntz yi talnak Luwiy Wajcaw tetz? Na je yol k'ajtzun Luwiy yi tz'iba'nt cyen:

⁴⁴ ‘Nin tal Ryos tetz Wajcaw:

C'olchen cu'n tzone'j le insbal,

jalen cu'n lcho'c e' acontr wa'n jak' awukan,' stzun

Luwiy tentz.*

Yi yole'j ya'stzun alijt cyen tan k'ajtzun kamam Luwiy tan porer yi Espíritu Sant. ⁴⁵ Ma jalu', ko talnak k'ajtzun kamam Luwiy ‘Wajcaw’ tetz yi Cristo yi bixba'nt tan tule'n, ¿mbi tzuntz na cyalu' yi wunak tu' i', yi xonl tu' Luwiy i'?

⁴⁶ Yi quibital yi xtxolbile'j, qui'c nin jun yol ben cyalol. Cya'l jun nimsaj c'u'l tan stza'we'n nin yol i'. Jetza'tz tzun qui't e' oc tan wak' ib tu Jesús.

* **22:44** Sal 110.1.

23

Yi talol Jesús chipaltil yi e' parisey scyuch' yi e' tx'olol xo'l ley Moisés

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz yi e' wunak, nin scyetz yi e' xchusbe'tz:

² “Yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' yi e' parisey, bixba'nt che' tan xtx'olche'n xo'l yi ley Moisés. ³ Ba'n kol chixomu' te chichusu'n. Chibne'u' tane'n yi e'chk ca'wla'tz. Poro quil chixomu' te yi e'chk takle'n yi na chiban cyetz. Na yi e' cyetz, ba'n na chicawun te jun takle'n, poro qui na chiban tane'n. ⁴ Chin al nin e'chk ca'wl yi na bixe' cyak'un, nin wi'nin na chicawun tan cyoque'n wunak tan banle'n tane'n. Poro yi e' cyetz siquier najk chiban tane'n mu'x tal. ⁵ Cyakil yi e'chk takle'n yi na chiban cyetz, i'tz ntin tan jale'n chik'ej xchiwutz wunak. Quilninu' yi cu'lbil yol Kataj yi ch'inlij wutz chiplaj, nin yi c'alij te chik'ab. Nimte'n cu'n na cyulej. Ej nin quilninu' chixbu'k txowi'n cya'n. Chumam nin ju' na cyulej. Ya'stzun na cyulej tan jale'n cyetz chik'ej xchiwutz wunak. ⁶ Ej nin yi na bajij jun wa'a'n, ntin na cyaj cho'c jalen tzi'n quen tan majle'n yi bajx chem. Ej nin yi na chiban chimunl swutz Ryos tulak e'chk sinagoga, ntin na cyaj chic'ole' tibaj bajx chem, tan jale'n chik'ej. ⁷ Yi e' cyetz, ntin na cyaj yi chin yut' cunin chik'ajlan wunak scyetz. Ej nin wi'nin na chitzatzin yi na a'lchij wutzile'n ta' scyetz.

⁸ “Ma yi e' cyeru', quil chixomu' te jun ajtza'kla'tz. Quil cyak'u' ama'l scyetz wunak tan cyak'ol chik'eju' yi na chik'ajlan scyeru'. Na

cyakil yi e' cyeru', quitz'un quitzicy quibu', nin ntina'tz jun chusul cyeru' i'tz yi Cristo. ⁹Ej nin quil cyalu' kataj scyetz alchok jilwutz wunak tzone'j wuxtx'otx'. Na jun ntzi' Kataj at, i'tz yi Ryos yi at tzi'n tcya'j. ¹⁰Quil cyak'u' ama'l scyetz wunak tan cyalol scyeru' yi e'u' ajcaw, na jun ntzi' Kajcaw at, i'tz yi Cristo yi suki'nt tan Kataj. ¹¹Yi e' yi na cyak' quib tetz chichakum yi e' mas, ya'stzun yi e' yi at mas chik'ej swutz Ryos. ¹²Tz'ak'lok chik'ej cyakil yi e' yi na cyocsaj quib juy, nin tz'elepon chik'ej yi e' yi na cyocsaj quib nim.

¹³ “¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Quibe'u' tk'ab Ryos, nin na chitzanu' tan makle'n chiwutz yi e' mas yi na cyaj cho'c tk'ab.

¹⁴ “¡Lastum e'u', na chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj! Na na chimajlenu' chica'l yi e' xma'lca'n, nin tunin na chiben tcyen tuninu' tan nachle'n Kataj tan tewe'n yi quilu'. Tan tu yi ya'tz na chibanu', tz'ak'lok mas chicawsu'.

¹⁵ “¡Lastum e'u', na chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj! Na na chibenu' joy-laj tan tocse'n chic'u'l wunak tan chixome'n te cyeru' chichusu'nu'. Poro mas tcunin na chitzanu' tan chipitle'n nin tul il. Na yi na chixom te chichusu'nu', mas na chiben tul il cya'nu'.

¹⁶ “¡Lastum e'u', na e'u' q'u'il chibe' wunak tane'n, poro jopij wutz cyajtza'klu'! Na na cyalu' yi qui'c til jun yaj yi qui na el cu'n te jilon yi ko ja xcon yi templo tetz stiwil yol i'. Poro ntin sjalok til yi kol xcon yi pwok yi colij le templo tetz stiwil

yol. ¹⁷ ¡Chin yab nin cyajtza'klu'! Jopij wutz cya-jtza'klu'. ¿Qui'c pe' mas k'e'j yi templo swutz yi pwok yi colij tu' le templo?

¹⁸ “Ej nin ncha'tz na cyal cyeru' yi qui'c til jun yaj yi qui na el cu'n te jilon yi ko na xcon yi patbil tx'ixwatz tetz stiwil yol i'. Poro at til ko quil tz'el cu'n te jilon yi ko ja xcon yi oy yi at tibaj yi patbil tx'ixwatzat'z tetz stiwil yol i'. ¹⁹ E'u' yab. Jopij wutz cyajtza'klu'. ¿Qui pe' na el chitxumu' tetz yi ni'cu'n xanil yi patbil chitx'ixwatzu' tu yi oy yi na je' tibaj?

²⁰ Na ko na xcon yi altar tetz stiwil yol jun yaj, nk'e'tz ntin altar na xcon tetz stiwil, ma na cyakil tu oy yi at tibaj. ²¹ Ncha'tz yi ko at jun yaj yi na oc yi templo tetz stiwil yol i', nk'e'tz ntin yi templo na xcon tetz stiwil, ma na ncha'tz Ryos, na cho'n najlij i' le templo. ²² Ncha'tz yi ko at jun yaj yi na oc yi tcya'j tetz stiwil yi yol i', ni'cu'n chij najk oc Ryos tetz stiwil yi yol i', na cho'n c'olchij Ryos tcya'j.

²³ “¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Na chiwutz tuwu' chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Na cyak'u' chidiesmu' te yi tal ne'x cosech ani'x, nin te yi alwenu' yi at scyuch'u', nin na cyak'u' chidiesmu' te mu'x tal pumient yi na xcon tetz chic'o'csbilu', poro qui na chitzanu' tan banle'n tane'n yi e'chk ca'wl yi mas tajwe'n. Mas ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tetz tz'aknak cu'n. Mas ba'n tcu'n yi nink tz'el nin chik'ajabu' te junt wunak. Ej nin mas ba'n tcu'n yi nink cho'cu' tan joyle'n puntil tan k'ukewe'n chic'u'lu' te Ryos. Ba'n na chibanu' yi na cyak'u' chidiesmu' te chicosechu', poro ncha'tz na taj banle'n tane'n yi e'chk ca'wl yi mas tajwe'n. ²⁴ Yi e' cyeru', e'u' q'u'il chibe' wunak, poro jopij wutz cya-

jtza'klu'. Na chitxa'tzaju' quic'a'u' tan qui bene'n jun tal ni' us tc'u'l. Na xchiwutz cyeru' xan kol baj cya'nu', poro qui tz'icy' scyeru' yi na baj jun chin wutzile'n camey cya'nu'.

²⁵ “¡Lastum e'u' tx'olol xo'l ley Moisés, nin yi e'u' parisey! Chiwutz tuwu', chiplaj tuwu' yi na cyocsaj quibu' balaj. Na chixansaju' chilaku' tu e'chk chiplatuwu'. Chin tx'ajij cunin na cyuleju' solte'j, poro yi t'imbil yi at tc'u'l, alak' tu' tane'n, na xkantzaj nink na cyaju'. ²⁶ E'u' parisey, jopij wutz cyajtza'klu'. Ma kol quil cyenu' e'chk ajtza'kla'tz, chin xansa'n nin tzun sbne' chilaku'-tz swutz Ryos.

²⁷ “¡Lastum e'u'! Na yi e' cyeru' na cyocsaj quibu' balaj, poro ni'cu'n e'u' tu jun nichil alma'. Chin skoj nin tane'n yi solte'j, poro yi tc'u'l nojnak tan bakil alma' tu e'chk takle'n cachi'. ²⁸ Cha'stzun qui-tane'nu', na cyocsaj quibu' balaj xchiwutz wunak, poro yi cyajtza'klu' chin cachi' nin.

²⁹ “¡Lastum e'u'! Na na chibanu' ba'n te chinichil yi e' k'ajtzun elsanl stzi' Ryos. Ncha'tz na cho'cu' tan nuc'le'n quen yubil yi e'chk chinichil yi e' balaj wunak, yi quimnake' tentz. ³⁰ Nin na cyalu': 'Yi ato'k ketz tul yi tiempa'tz yi cyoque'n yi e' kamam kate' tan chibiyle'n yi e' elsanl stzi' Ryos, yi o' ketz qui klo' nko'c tan chibiyle'n,' che'chu'. ³¹ Tan chiyolu' yi na chiyolu', na xchaj yi ni'cu'n cyajtza'klu' scyuch' e' biyolnaka'tz yi e' biyon yi e' elsanl stzi' Ryos sajle'n tunintz. ³² Na ite'n nin ajtza'kla'tz cy'a'n cya'nu'. Ba'n nin chixom ninu'-tz te'j tan wi'tze'n. ³³ ¡Na chin juntlen nin e'u'! Quil che'lu' liwr tk'ab yi jun chin wutzile'n q'uixc'uj yi banijt tetz cyeru'.

34 “I bin jalu', ate' balaj inchakum, nin ate' balaj aj chusunl tan xtx'olche'n xo'l yi wetz inchusu'n. Ya'stzun e'a's yi nchiben inchakol xchixo'lu'. Poro chocoponu' tan chibuchle'n. At jujun yi xchiquimok cya'nu'. Ej nin at jujun yi jepon chipajolu' swutz pasyon. Chocoponu' tan chibuchle'n lakak sinagoga. Tunin chixomninu' tan makle'n chiwutz lakak e'chk tnum. Sjalok quilu' tan paj. 35 Ncha'tz yi e'chk takle'n cachi' yi bnixnak cyak'un yi e' chimam chite'u', e'u' lchojon tetz. Na elnak chi'xch'el yi e' balaj wunak cya'n. E'u' lchojon cyakil yi il yi banake' cyen jetz yi quimle'nix Abel yi balaj nak jalen yi quime'n Zacarías, yi cy'ajl Berequías, yi jun yi cho'n quime'n cya'n xo'l yi templo tu yi patbil tx'ixwatz.* 36 Jun cu'n yol, chichoje'u' cyakil yi ila'tz, yi bajij sajle'nix tunintz, chichoje'u' yi e'u' yi ate'u' jalu'.

Yi talol Jesús: “Lastum e'u' aj Jerusalén”

(Lc 13.34-35)

37 “¡Lastum e'u' aj Jerusalén! Na chisajle'nix tuninu' tan chibiyle'n e' elsanl stzi' Ryos. Chisajle'nix tuninu' tan c'oxle'n c'ub scye'j yi e' xchakum Ryos yi e' ulak xchixo'lu'. ¡Jat lo' tir el walma' tan chimoxe'n tzaju', chi na ban jun ti q'uitx tan chimolche'n yi e' tal, tan cyoque'n jak' yi xicy'! Poro yi e' cyeru' qui na chic'ulu'. 38 Quil ninu' yi ca'l Ryose'j, tz'inunin tu' tane'n, na qui'c Ryos at. Ten cyaj tilol i' yi ca'le'j. 39 Ncha'tz in, qui't quilu' inwutz jalen yil tz'ul yi tiempil yil cyalu': ‘K'ajsbil tetz yi june'j, yi tzan cwe'n mule'n. Bixba'nt i' tan Ryos tan cawu'n, che'chu' sbne'.”†

* 23:35 2 Cr 24.20-22. † 23:39 Sal 118.26.

24

Yi talol Jesús yi xitok yi templo

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tele'n tzaj tzun Jesús le templo. Te yi na chixon tbe', nin oc chičkansal quib e' xchusbe'tz xlah tan xchajle'n nin yi balajil yi templo tu yi e'chk balaj ca'l yi cwent yi templo. ² Poro itzun tal Jesús scyetz:

—¿Chumbalaj nin pe' yi ca'le'j yi na itilwok nin? Poro qui'c tak', na jun cu'n, xitok cyakil. Cyakil yi c'ub yi weko'n tib te yi ca'le'j, qui'c nin jun yi qui'k cu' ch'uk.

Yi e'chk techl yi sbajok yi txant tan tule'n yi wi'tzbil k'ejlal

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Chije'n pone'n tzun wi Olivo. Te yi c'olchij Jesús, nin e' opon e' xchusbe'tz te'j chichuc cuntu', nin e' octz tan jakle'n tetz:

—Ta', na klo' kaj yi nink talu' sketz tona' lbajij cyakil yi e'chk xtxolbila'tz yi ntalul' sketz. ¿Mbi techl xchaje'u' yi txant tan stzaje'n wi' yi tiemp'e'j? —che'ch bantz tetz Jesús.

⁴ —Or tzitilwok, qui'k cxubsijwok, ⁵ na xchijalok wi'nin e' yi scyale' yi e' len cu'n Cristo, nin wi'nin wunak xchixubsok cya'n. ⁶ Tzitbite' stziblal yi na tzan e'chk lmak oyintzi'. Quil cxe'lwok yab te'j. Nin tzitbite' yi at tulbil mas lmak oyintzi'. Poro quil cxe'l yab te'j, na tajwe'n cu'n yil bajij e'chk takle'na'tz, poro nk'era'tz yi k'ejlal tan stzaje'n wi' yi tiemp'e'j. ⁷ Chocopon e'chk lmak tnum tan oyintzi' scyuch' yi e' mas lmak tnum. Tz'ocopon junt tnum tan biyle'n junt tnum. Sjalok we'j. Tz'ul wi'nin yabil. Copon wi'nin e'chk coblajnob

bene'n tzi'n wi munt. ⁸ Poro yil bajij cyakil yi e'chk takle'na'tz, i'tz xe'tzbil tu' yi q'uixc'uj yi at tulbil.

⁹ “Inti yi axwok itetz, xjatxlok wok cya'n xchik'ab yi e' mal wunak tan cyoque'n tan ibuchle'n. Xquimok wok cya'n, tan tu' yi k'uklij ic'u'l swe'j. Xchi'chok chic'u'l cyakil wunak tzite'j. ¹⁰ Yil tz'ul yi jun tiempa'tz, at wi'nin e' tzixo'lwok yi xchipakxok. Xchi'chok chic'u'l squibil quib. Nin e' te'n xchijatxe' quib squibil quib xchik'ab chicontr. ¹¹ Xchijalok wi'nin la'j tzixo'lwok. Scyale' yi tetz Ryos yi chusu'n yi cy'a'n cya'n, poro qui'. Chixubsok wi'nin wunak cya'n. ¹² Sjalok wi'nin juchul il. Chin xo'wbil nin sbne' yi jun tiempa'tz. Na sjalok wi'nin e' yi na chixom swe'j tane'n yi qui't chipek' squibil quib. ¹³ Poro cyakil yi e' yil tz'icy'pon yi e'chk takle'na'tz cya'n, xchiclxok. ¹⁴ Yi nsken baj quibital cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt yi jun stziblal yi txant tan tule'n Ryos tan cawu'n, kalena'tz tzun tz'ul yi wi'tzbil k'ejlal.

¹⁵ “Tz'iba'nt cyen tak'un k'ajtzun Daniel, yi el-sanl stzi' Ryos tentz, yi at tulbil jun yaj yi chin cachi' nin, yi chin aj xitunl i'. (Yi e' yil cho'c tan si'le'n yi txolbile'j lok tz'el chitxum tetz.) Yil jepon txiclok yi juna'tz le ama'l yi chin xan nin, ¹⁶ ba'n tcu'n yil che'l ojk cyakil yi e' yi najlche' Judea. Ba'n tcu'n chiben joylaj xo'l wutz tan cyewal quib. ¹⁷ Yil bitij yi tziblal yi ja wi't oc yi yaj le luwara'tz, qui na taj xch'iwe'n. Ko c'olchij jun yaj tzica'l ba'n tcu'n tz'el ojk lajke'l. Ba'n tcu'n quil tz'oc xe ca'l tan telse'n tzaj alchok takle'n. ¹⁸ Yi e' yi ate' tan ak'un wi cojbil, ba'n tcu'n quil chipakxij xe'ak chical tan ticy'le'n be'ch cyetz. ¹⁹ ;Lastum yi e' prow xna'n yi

ch'on wi' yil bajij yi e'chk takle'na'tz! ¡Lastum yi e' xna'n yi ni' cu'n ni' scye'j! ²⁰ Nachwok Kataj tan qui noje'n quen yi ile'j te tiemp tetz che'w, nka tul jun k'ej ujle'n. ²¹ Na tz'ul wi'nin q'uixc'uj. Jetz yi xe'tzibil tzaj, txe'n cunin bajij jun q'uixc'uj chi yi juna'tz yi sbajok, ej nin qui't lbajij junt. ²² Yi na tzan yi jun q'uixc'uja'tz, tz'ocopon Kataj Ryos tan makle'n wutz, yi ko qui', cya'l nin jun nink clax. Smakxok yi jun q'uixc'uja'tz tan tu' yi tz'elepon k'ajab scye'j yi e' yi txa'ijche' ta'n.

²³ “Ej nin at e' scyale': ‘Yi Cristo cho'n at tzone'j,’ nka ‘Yi Cristo cho'n at chone'j.’ Quil tzitocsaj chiyol. ²⁴ Na at cyulbil wi'nin wunak yi scyocse' quib tetz Cristo, nka scyale' yi e' cu'n elsanl stzi' Ryos. Yi jun jilwutz wunaka'tz chixcyek tan banle'n milawr tan chisuble'n wunak. Yi atk rmeril, chixubsok yi e' yi txa'ijche't tan Ryos, poro qui'c rmeril. ²⁵ Cha'stzun te na chintzan tan talche'n cyen yi e'chk xtxolbila'se'j tztietz tan qui ixubse'n. ²⁶ Cha'stzun te kol cyal wunak tztietz: ‘Cho'n at yi Cristo wutzwutz,’ acxbenchwok tan tilwe'n, na nk'era'tz bintzi. Ej nin ko na cyal: ‘Cho'n at Cristo tul yi ca'le'j,’ quil tzitocsaj chiyol. ²⁷ Na tech cu'n tib yil nu'l tzaj wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol, na cho'n cu'n tzimbne' chi na ban yi na cu' jun xlak' cya'j, yi na xcy'e' tan xtxeke'n bene'n tzi'n. ²⁸ Ncha'tz, je junt elsawutzile'j: Yi na kil yi na chinil quib yi e' ku's tcya'j, tech cu'n tib yi at jun txuc quimnak.

*Yi mbi cu'n sbajok yil tz'ul tzaj yi Bajx Cy'ajol
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)*

29 “Ej nin yil bajij yi e'chk q'uixc'uja'tz, tz'ocopon tz'o'tz swutz yi k'ej. Ej nin quil txekun yi xaw. Nin chu'l tx'akx cyakil tx'uml. Syucank cyakil yi at tcya'j. 30 Kalena's tzun chinquilnin cyakil jilwutz wunak, yi in yi in Bajx Cy'ajol. X'chok'ok len yil chinquilnin yil chincu' ul tul noc sbak'. Nin cy'a'n imporer wa'n tu ink'ej yil chincu'ul. 31 X'ch'ink jun chun nin chin wi' nin sbne'. Kalena's tzun che' inchak nin yi e' weri inángel tan chimolche'n tzaj cyakil yi e' yi txa'ijche' yi ate' bene'n tzi'n wi munt.

32 “Ba'n cxo'cwok tan xtxumle'n yi jun el-sawutzile'j: Yi na xe'tij jun wi' ibx tan xlumine'n na el katxum tetz yi txant tan tucumule'n yi tiemp tetz tz'a'. 33 Ni'cu'n sbajok tzantzaj, na yil tzitilwok cyakil yi e'chk techl yi ja wi't wal tzitetz, i'tz jun techl yi txant tan wule'n. Yil tzitil yi e'chk techla'tz, ja tzun opon txe' cyen cunin yi jun tiempa'tz. 34 Jun cu'n yol na walnin tzitetz, quil chisotz yi jun wek wunaka'tz jalen yil bajij yi e'chk takle'na'tz yi ja wi't wal. 35 Yi tcya'j tu wuxtx'otx' sotzok, poro yi weri inyol tz'elk cu'n te'j. Quil sotz te'tz.

36 “Poro cya'l nin jun yi nink tz'el xtxum tetz yi tona' lbajij yi e'chk takle'ne'j. Qui na el chitxum yi e' ángel tetz. Mpe ik yi in, yi in Cy'ajol, qui na el intxum tetz, ma na ntin Intaj ilol tetz.

37 “Chi banak tentz, yi at tzaj k'ajtzun Noé, ite'n nin sbajoka's yil nu'lt tzaj junt tir. 38 Na sajle'n, yi ntaxk saj yi abal tan chisotzaje'n yi e' wunak, quinín cyocsaj yi at tulbil chicaws. Na na chiwan len, na chuc'a' len nin na chitzatzin len te e'chk balaj quicyuj. Ya'stzun quitane'n yi e' wunaka'tz yi toque'n tetz Noé tul barc. 39 Qui na chibisun

mu'x̄ tal. Jalt cuntunin chinachol yi xe'te'n yi abal tan chisotzaje'n. Ite'n nin x̄chibne' wunaka's yil nu'lt tzaj wetz junt tir, yi in yi Bajx Cy'ajol. ⁴⁰ Yil tz'ul yi tiempa'tz, ko at cob yaj na chak'uj wi cojbil, ma'je'n jun, nin scyajk cyen jun. ⁴¹ Ncha'tz ko at cob xna'n yi na chichen, ma'je'n jun, ma yi junt scyajk cyen.

⁴² “Eli'ch len te ic'u'l yi at tulbil jun k'ejlala'tz, nin qui ilij ita'n yi mbi oril yil nu'l yi in wetz, yi in itajcawil. ⁴³ Ej nin je junt elsawutzile'j yi swale' tzitetz: Yi nink tz'el xtxum jun taw ca'l tetz yi mbi oril tz'ul jun alk'om tan talk'e'n be'ch tetz, quil wit, nin quil tak' ama'l tan toque'n alk'om xe ca'l. ⁴⁴ Ncha'tz axwok itetz, banwok cwent itib, na qui tz'icy' tzitetz yil nu'lt, yi in yi in Bajx Cy'ajol.

Yi e' chakum balaj, nin yi e' ploj
(Lc 12.41-48)

⁴⁵ “Ma jalu' katxume' na' scyetz e' inchakum yi at cyajtza'kl, yi e' yi ba'n k'uke' inc'u'l scye'j. Ni'cu'n quitane'n chi tane'n jun martoma' jun patrón yi na cyaj tan chiq'uicy'le'n yi e' mos. ⁴⁶ Yil tz'ul tzaj yi patrón, chumbalaj nin ltil i' yi jun martoma'a'tz yi at cyen, yi ko na tzan tan banle'n tane'n yi e'chk tarey yi ak'ij cyen tetz. ⁴⁷ Jun cu'n yol tz'ak'lok k'ej jun martoma'a'tz, na tz'ocopon i' tetz ajcaw tibaj cyakil yi ak'un. ⁴⁸ Poro ko cachi' tajtza'kl jun martoma', quil tz'oc tan xtxumle'n yi tulbil yi patrón. ⁴⁹ Ntin tz'ocopon tan chibuchle'n yi e' mos, nin tan xtxumle'n e'chk balaj wa'a'n tu xc'ala'i'n x̄chixo'l kbarel. ⁵⁰ Yil tz'ul tzaj yi patrón, qui cunin tz'icy' tetz. ⁵¹ Tz'ocopon tzun yi patrón tan biyle'n cu'n, nin tz'elepon laju'n yi talma' tan bene'n le

ama'l yi banijt scyetz yi e' wunak yi chiwutz tu' chiplaj tu' na cyocsaj. Wi'nin o'kl sbne', nin sbajk xitx'ul xi'il wi' tan bis o'kl.

25

Jun elsawutzil tetz lajuj xun

¹ “Je junt elsawutzile'j yi na xchaj sketz yi mbi sbajok yil tz'ul tzaj Ryos tan cawu'n. At e' yi cho'n cu'n xchibne' chi banake' lajuj xun. Yi lajuj xuna'tz nin e' ben tan xch'iwe'n jun bu'j aj quicyujinl. Cy'a'n len cantil cya'n tetz chitxe'bil. ² At o' scyeri yi e' xuna'tz yi chin list nin e', nin at o' yi qui'c mas cyajtza'kl. ³ Yi o' yi qui'c mas cyajtza'kl, ntina'tz aceit cy'a'n cya'n yi at tul chicantil. Quinin ben mu'xt stz'a'pl cya'n. ⁴ Poro yi o' xun yi list, ben chinojsal chicantil nin apart nin mu'x ben quicy'altz ko xe'n lbaj yi at tul cantil.

⁵ “Itzun bantz, kale'n nin il cyule'n yi aj quicyujinl tu yi xicy yi taw xun. Itzun bantz tan paj xch'iwe'n, nintzun e' baj wit len cyakil e' xun. ⁶ Poro e'chk nicy'ak'bal nin lo', quibit yi na xch'in jun: ‘Je yi xicy, yi taw xun tz'ul. Or, quibene'nk tan c'ulche'n,’ chij juna'tz ban tzajtz. ⁷ Chic'ase'n tzun yi e' xun, nin e' octz tan nuc'le'n chik'ak'. ⁸ Yi o' yi ploj cyajtza'kl, nin cyal scyetz yi o' yi chin list nin e': ‘Tzitak'wok mu'x ketz te yi aceit yi cy'a'n ita'n, na yi ketz kacantil tzan stjaje'n.’ ⁹ ‘Qui,’ che'ch yi o'a'tz yi chin list nin e', ‘na kol kak' nin mu'x itetz te'j, quil tz'ak ketz, nin quil tz'ak itetz. Ba'n tcu'n quibene'nk tan lok'che'n itetz kale na c'aye't.’ ¹⁰ Te yi xcha'ke'n tzaj yi o' xun tan lok'che'n cyetz chi'aceit, opone'n nin ban tetz xicytz, yi taw

xun. Inti yi o' xun yi at nin cyetz chi'aceit, nin e' xom quen cye'tz te aj quicyujinl. E' oc xe ca'l, nin jopxij yi puert. ¹¹ Buch tlen cyopone'n yi o'-t xun yi e' xcha'k tzaj tan lok'che'n aceit. Nsken jopxij puert yi cyopone'n. 'Ta', 'che'ch, 'ta', jake'nu' puert skawutz. Jake'nu' puert skawutz ta.' ¹² Saje'n tzun stza'wel yi taw xun: 'Qui', na qui wajske'n iwutz,' stzun i' bane'l tzajtz.

¹³ "I bin jalu', eli'ch len te ic'u'l yi at wulbil, na qui ilij yi mbi k'e'jil nka mbi oril yil nu'lt wetz, yi in yi in Bajx Cy'ajol," stzun Jesús ban scyetz e' xchusbe'tz.

Yi elsawutzil te yi pwok yi ak'lij tetz chixajbil cobox yaj

¹⁴ "At e' yi ate' tk'ab Kataj yi cho'n cu'n xchibne' chi banake' cobox yaj te chixajbil yi tak' chipatrón scyetz. Je xtxolbile'j: At jun yaj yi at bembil joylaj tul junt tnum. Poro yintaxk ben te pyaj, nin e' xchak yi e' martoma', nin cyaj jatxol yi pu'k scyetzak tan cyoque'n tan negos te'j. ¹⁵ Nin cyaj tk'ol o' mil tetz jun martoma', nin cyaj tk'ol cob mil tetz junt. Ma yi junt, jun ntzi' mil pwok tak' tetz. Xom cyen tu' chixajbil te cyajtza'kl. Yi cyaje'n cyen jatxol patrón yi pwok, nintzun ben i' joylaj. ¹⁶ Yi jun yaj yi cyaj ak'ij o' mil pwok tetz, oc i' tan lijensi'n, nin cambaj o't mil ganans. ¹⁷ Ncha'tz yi jun yi cyaj ak'ij cobt mil pwok tetz, cambaj cob mil ganans. ¹⁸ Ma yi jun yi cyaj ak'ij jun mil pwok tetz xajbil, nin ben tan kople'n jun jul, nin cyaj tewal yi pwok tul.

¹⁹ "Yi tele'n jun c'oloy tiemp, nin pakxijit yi chipatrón, nintzun octz tan banle'n cwent scyuch'. ²⁰ Yi tpone'n yi bajx martoma', cy'a'n yi o' mil xajbil yi

cyaj cyen tk'ab tu yi o' mil ganans. Nin tal tetz patrón: 'Ta', je yi o' mil pwoke'j yi cyaj tk'olu' swetz. Ej nin je o't mil gananse'j,' stzun i' tetz patrón. ²¹ 'Ba'n, chumbalaj nin mmaban tu mu'x̄ yi nwak' tzatz. Aḥ balaj ak'unwil. Nin ba'n k'uke' inc'u'l tzawe'j. Swak'e' mas axajbil jalu'. Nque'n tzaj swe'j, katzatzink tzawuch', stzun yi patrón.

²² "Ma yi tpone'n yi ca'p martoma', yi cyaj ak'ij yi cob mil xajbil, nintzun taltz: 'Ta', je yi cob mil inxajbil yi cyaj tk'olu' swetz, nin je cobt mil gananse'j,' stzun i' tetz patrón. ²³ 'Ba'n,' chij patrón, 'chumbalaj nin mmaban tu yi mu'x̄ yi nwak' tzatz. Aḥ balaj ak'unwil. Ba'n k'uke' inc'u'l tzawe'j. Swak'e' mas axajbil jalu'. Nque'n tzaj swe'j. Katzatzink tzawuch', stzun yi patrón bantz.

²⁴ "Ma yi tpone'n yi martoma' yi cyaj ak'ij junintzi' mil pwok tetz, ja tal te patrón: 'Ta', na el intxum tetz yi at macle'nu', nin chin tz'aknak cuninu' tan negosi'n, na na cambaju' cosechu' kale qui na ak'uje'tu'. ²⁵ Cha'stzun te ja chinxob teru'ta'. Ej nin yi inxajbil yi cyaj tk'olu', cho'n ncu' imukul jak' tx'otx'. Je pu'ku'e'j,' stzun yi martoma' bantz. ²⁶ 'Yaj,' chij patrón, 'chin cachi' nin awajtza'kl. Chin cy'aj nin aḥ. Elnakt atxum tetz yi chin tz'aknak cunin in te e'chk negos, na ba'n na incambaj e'chk cosech kale qui na nak'uje't tan tawle'n. ²⁷ Ba'n tcu'n klo' yi nink mme'l impu'k awa'n tan c'mo'ni'n. Ja klo' incambaj mu'x̄ in-ganans te impu'k,' stzun patrón.

²⁸ "Bene'n tzun tlol yi patrón scyetz yi e' mas wunak yi ate': 'Ma jalu', majwok len yi jun mil pwok yi cy'a'n ta'n, nin ak'wok nin te yi jun yi ja

jepon ju' yi tetz te lajuj mil. ²⁹ Na alchok scyetz yi na xconsan yi mu'x̄ yi ak'lij tetz, tz'ak'lok mas tetz, yi quinin bajsbe'n tetz. Poro alchok scyetz yi qui na xconsaj yi mu'x̄ yi ak'ij tetz, tz'elepon ticy'le'n yi mu'x̄ yi at tk'ab. ³⁰ Inti yi june'j yi quinin nma'w ak'un ta'n, elken pitij tzi'n tul tz'o'tz. Tz'ok'ok, nin sbajk xitx'ul xi'il wi' tan yi q'uixc'uj yi stije.'

Yil bajij xtisya' scye'j cyakil wunak

³¹ “Ej nin yil nu'l tzaj tan woque'n tetz bajxom x̄chiwutz cyakil wunak, xomche' e' ángel swe'j. Chinc'olek tibaj jun balaj c'olchbil, tan cawu'n. ³² Nin x̄chimole' quib cyakil jilwutz wunak yi ate' bene'n tzi'n wi munt, tzinwutz. Nocopon tzun tan chijatxle'n. Cho'n tzimbne' chi na ban jun pstor tan chijatxle'n len yi e' cneru' x̄chixo'l e' chiw. ³³ Yi e' cneru' cho'n chiben cyera'tz le insbal. Ma yi e' chiw, cho'n chiben le inmax. ³⁴ Kalena's tzun lwalnin scyetz yi e' yi ate' le insbal: ‘I bin jalu', yi axwok itetz yi at banl Intaj tzitibaj, quisaje'nk swe'j, bantz itopone'n tul yi balaj luwar yi banijt tetz itetz jetz yi cwe'nle'n wuxtx'otx'. ³⁵ Ba'n cxo'c tul jun luwara'tz, na yi inquime'n tan we'j, ja itak'wok inwa'. Ej nin yi inquime'n tan saktzi', ja itak'wok wuc'a'. In awer nak tane'n poro ja itak'wok imposar. ³⁶ Qui'c be'ch wetz, poro ja chinwekxij ita'n. Yi in tzaj yabi'x̄, ja cxa'kwok tan inxajse'n. Ej nin yi woque'n xetze', ja cxa'kwok tan inxajse'n xetze'.’ ³⁷ Yil quibit yi e' balaj wunaka'tz yi xtxolbile'j, x̄chijake' swetz: ‘Poro Ta', skawutz ketz, cya'l nkak'wit wa'u', nin cya'l nkak'wit tc'a'u'. ³⁸ Ncha'tz, skawutz ketz cya'l n̄x̄hajwit tibu' skawutz chi awer nak tane'nu'.

Cya'l nka'wit posaru', nka be'ch teru'. ³⁹ Skawutz ketz, cya'l nin yobte'tu', nin cya'l nin oque'tu' xetze', che'ch sbne' swetz. ⁴⁰ Poro yi in wetz, yi in wi'tz Ajcaw, swale' scyetz: 'Jun cu'n yol na walnin tzitetz, yi e'chk pawor yi ibanwok cyen tan quich'eye'n alchok scyetz scyeri yi e' tal prow witz'une'j, chi i ina'tz na ibanwok pawor swetz.'

⁴¹ "Ma yi e' yi ate' le inmax swale' scyetz: 'Yi axwok itetz, banijt icaws. Quitele'nwok swe'j. Quibene'nk tc'u'l yi chin wutzile'n k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz, yi jun k'ak'a'tz yi banijt tetz Bayba'n scyuch' yi e' tetz ángel. ⁴² Na yi axwok itetz quinin itak'wok inwa' yi inquime'n tan we'j. Qui itak'wok wuc'a' yi inquime'n tan saktzi'. ⁴³ Ja nicy'ak tan jakle'n mu'x tal imponar tzitetz, poro quinin itak', na in awer nak tane'n tziwutz. Qui'c be'ch wetz, poro quinin itak'wok swetz. Yi in tzaj yabi'x, quinin acxa'kwok tzaj tan inxajse'n. Ncha'tz yi atin tzaj xetze', cya'l acxopone't tan inxajse'n,' chinch sban scyetz. ⁴⁴ Poro yi e' cyetz scyale': 'Ta', cya'l nkilwit yi jak quimu' tan we'j, nka tan saktzi'. Nin cya'l nkilwit yi jak ocu' tan jakle'n posar. Ncha'tz cya'l nkilwit wutzu' yi qui'c nin be'ch teru'. Nin qui'c nin jun tir yi nink nkil wutzu' yi ilu' yabi'x, nka cho'nk atu' xetze'. Yi ya'tzk, ja klo' ko'c tan xch'eye'nu', che'ch sbne'.

⁴⁵ "Itzun yi in wetz yi in Ajcaw, swale' scyetz: 'Yi pawor yi qui ibanwok scye'j yi e' tal prow witz'une'j, itzun pawora'tz yi qui ibanwok swetz,' chinch sbne' scyetz.

⁴⁶ "Cyakil yi e' wunaka'tz, cho'n nchiben cyera'tz le jun chin wutzile'n k'ak' yi quinin bajsbe'n tetz. Ma yi e' wunak yi e' balaj swutz Ryos, xchicambaj

cyera'tz jun itz'ajbil yi quinin bajsbe'n tetz," stzun Jesús ban cyen.

26

Yi chijoyol puntil tan xtx'amxe'n Jesús

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Yi wi't baje'n xtxolil Jesús cyakil yi e'chk xtxol-bila'se'j, nintzun taltz scyetz e' xchusbe'tz:

² —I bin jalu', yi axwok itetz, elnakt itxum tetz yi cobte'n k'ej tan xe'te'n yi k'ej Pasc, poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ya'stzun chinjatxlij xchik'ab wunak tan inje'n pajij swutz pasyon, —stzun Jesús bantz scyetz.

³ Inti yi e' wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' yi e' wi' banl chiwi' yi e' judiy, nin cu' chichamol quibtz wutzk'anil yi ca'l Caifás yi wi'tz pale'. ⁴ Ya'stzun oque't chitxumu'ntz yi xe'n chiban tan suble'n Jesús tan xtx'amxe'n, nin tan quime'n cya'n. ⁵ Cwe'n tzun chitxumultz:

—Ba'n tcu'n quil kanicy' quen te yi k'ej yi tz'ul, na quicunin batz chijepon nil yi e' wunak tan kabiyle'n.

Yi je'n kojij tz'ac'bil twi' Jesús

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Yi na tzan xtxumle'n yi e'chk takle'ne'j, cho'n at tetz Jesús le ca'l Simón le aldey Betania. Yi jun Simona'tz, icy'nak yi yabil te'j yi na bi'aj lepra. ⁷ Te yi at Jesús xe yi ca'la'tz, nin opon xkansal tib jun xna'n te'j. Cy'a'n jun tz'ac'bil ta'n yi na bi'aj nardo. Wi'nin c'o'cal nin wi'nin jamel. Cho'n at tul jun balaj cu'lbil yi alabastro bi'. Te yi c'olchij Jesús wi mes, nin je' kojol yi xna'na'tz yi tz'ac'bil xo'l wi'

Jesús. ⁸ Yi quilol yi e' xchusbe'tz yi mbi mbajij, nin je' xchiwutz, nin e' octz tan yolche'n:

—Lastum yi tx'akxe'n tu' mban yi tz'ac'bile'j.

⁹ Ba'n tcu'n klo' yi nink mben c'a'y, nin yi jamel ja klo' xcon tan quich'eye'n yi e' meba'.

¹⁰ Yi tbital Jesús chiyol, nintzun taltz scyetz:

—Quil tzitak'wok bis te yi xna'ne'j, na yi je'j yi mban i' swe'j, ba'n atit. ¹¹ Inti yi e' meba', ate' nin cyera'tz tzixo'lwok cyakil tiemp. Poro yi in wetz, quil na'tij mas tzixo'l. ¹² Yi tz'ac'bile'j yi wi'nin jamel, yi nje' kojol xo'l inwi', ja xcon tan nuc'le'n chan inwankil tetz quimichil. ¹³ Jun cu'n yol na walnin tzitetz, kale tz'oque't xtxole'n yi balaj stziblal yi at rmeril tan chiclaxe'n wunak, ncha'tz xtxolxok yi mbi cu'n mban yi xna'ne'j. Xtxolxok tan tule'n tx'akx yi balajil yi xna'ne'j xchic'u'l wunak.

*Yi cwe'n xtxumul Judas tan jatxle'n Jesús
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)*

¹⁴⁻¹⁵ Itzun bantz, at jun scyeri yi coblaj xchusbe'tz Jesús yi na bi'aj Judas Iscariot. Nin ben i' tan yol scyetz yi e' wi'tz pale':

—¿Nicy'na' lcyak'u' swetz kol tzinjoy puntil tan xtx'amxe'n Jesús cyanu'?

Nintzun cyak' junaklaj pwok sakal tetz. ¹⁶ Ninin cunin xe'tij Judas tan joyle'n puntil yi xe'n sban i' tan quich'eye'n tan stz'amle'n Jesús.

*Yi wi'tzibil tir yi chiwane'n Jesús scyuch' e'
xchusbe'tz
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹⁷ Itzun bantz tul yi bajx k'ej yi na bajsij yi pam yi qui'c xtx'amil, nin e' oc yi e' x̄chusbe'tz Jesús tan jakle'n tetz:

—Ma jalu' Ta', ¿mbi na tal teru'? ¿Na'l kabene't tan nuc'le'n yi kawa' tetz Pasc, tan kawane'n tuch'u'?

¹⁸—Quibene'nk tnum, le ca'l yi jun yaja'tz yi ilijit nin ita'n. Alwok quen tetz: 'I nsaj tlol chusul ketz: Ja wi't opon oril tan inquime'n, nin na waj lkawan scyuch' e' inchusbe'tz xe ca'lu', tan banle'n tane'n yi Pasc,' x̄chijwok sban.

¹⁹ Chibene'n tzun yi e' x̄chusbe'tz Jesús tan nuc'le'n yi jun wa'a'na'tz tetz Pasc, chi ben alij scyetz.

²⁰ Itzun bantz yi toque'n akale'n, nin te yi c'olchij Jesús te mes scyuch' yi e' x̄chusbe'tz, ²¹ nintzun octz tan yol scyetz:

—Swale' nin tzitetz yi bintzinin, at jun tz-ixo'lwok yi tz'ocopon tan quich'eye'n yi e' incontr tan intz'amle'n, —stzun Jesús scyetz.

²² Yi quibital yi e' x̄chusbe'tz yi xtxolbile'j, wi'nin chibisune'n, nin e' baj oc len tan jakle'n quen tetz Jesús, itzun cyaltz:

—¿In pe' wetz, Ta'? —che'ch len bantz tetz Jesús.

²³ —I'tz jun tzixo'lwok yi na cxwanwok swe'j tul yi jun platu'e'j. Tz'ocopon tan quich'eye'n yi e' incontr. ²⁴ Bintzi, tajwe'n tan tele'n cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen swe'j, yi in Bajx Cy'ajol, poro lastum yi yaj yil chinjatxon nin x̄chik'ab incontr. Ba'n tcu'n klo' yi qui'k itz'nak i'.

²⁵ Toque'n tzun Judastz tan yol tetz Jesús, yi jun Judasa'tz yi nskén xa'k tzaj tan c'aye'n Jesús:

—¿In pe' wetz, Ta'? —stzun i'-tz tetz Jesús.

—I aħa'tz, —chij Jesús tetz.

²⁶ Te yi na chiwan, je'n tzun tcy'al Jesús jun pam, nin tyoħintz tibaj. Kalena's tzun cwe'n piħultz, nin ben jatxoltz scyetz e' ħchusbe'tz:

—Je'j bajswoke'n. Ya'stzun inwankiltz tane'n.

²⁷ Je'n tzun tcy'al jun wastz, yi at quic'a' tul. Yi wi't tyoħine'n tibaj, nin ben tk'ol scyetz:

—Je'j c'ajwoke'n. ²⁸ Na ya'tz inħch'el tane'n, na yil saj kojx inħch'el, sbixek jun ac'aj trat* tan cuyle'n chipaj wi'nin juchul il. ²⁹ Poro swale' tzitetz, qui't lwuc'aj wetz yi t'a'al lo'baje'j, jalen cu'n yil tz'oc Intaj tan cawu'n.

*Yi talol Jesús yi stewe' Lu' yi na xom wi' te Jesús
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

³⁰ Yi wi't stzaje'n wi' yi wi'tzibil chibitz, cho'n tzun chibene'ntz wi Olivo. ³¹ Toque'n tzun Jesús tan yol scyetz:

—Tan yi e'chk takle'n yi sbajok swe'j te akale'ne'j, xitok len itajtza'kl, na at jun xtxolbil tz'iba'nt cyen yi na tal: 'Copon imbiyol yi pstor, nin yi e' cneru' chelepon xit.' ³² Poro yil nitz'ij junt tir chixo'l alma', chimbajxpon wetz Galilea tan ich'iwe'n, —stzun Jesús scyetz.

³³ Poro yi tbital Lu', nintzun taltz:

—Mpe nink xit cyajtza'kl yi e' mas tan qui chixome'n te'ju', poro yi wetz quil xit wajtza'kl.

³⁴ —Jun cu'n yol Lu', te yi ak'bale'j, yi ntaxk ok' jun ajtzo', nsken awal ox tir yi qui xomquiħ swe'j.

* **26:28** Si'leju' yi xtxolbil yi at le Glosario yi at wi'tzibil yi Ac'aj Testamente'j.

³⁵ —Ta', mpe nink chinquim wetz yil quim teru', poro quil wal yi qui xomij inwi' te'ju', —stzun Lu' bantz tetz.

Ite'nin xtxolbila'tz cyal yi e' mas xchusbe'tz Jesús.

Yi toque'n Jesús tan nachle'n Kataj le ama'l Getsemaní

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Quicy'e'n tzun Jesús, cho'n tzun cyopone'n scyuch' e' xchusbe'tz le jun luwar yi na bi'aj Getsemaní. Itzun ben tlol Jesús scyetz:

—C'olchin quen tuwok tzone'j, jalen pe'k nchimben tzaj tan nachle'n Kataj.

³⁷ Ntin Lu' tu yi cob cy'ajl Zebedeo e' ben tcy'al. Xe'te'n nin ban talma' tan txuknewe'n tan paj bis, ³⁸ nin ben tloltz scyetz yi oxa'tz:

—Chin bis nin na nicy'an. Jalt nin tan inquime'n ta'n. Nquentu'wok tzone'j tetz wuxk'ajlab. Quil cxwitwok.

³⁹ Tele'n tzun xkansal tib joylaj len mu'x, nin ben jokbal tib wuxtx'otx' tan jakle'n xch'eybil tetz tetz Ryos: “Ta', ko at rmeril xit cu'nu' yi jun q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz. Poro Ta', qui na waj yi wetz wajbil, ma na i teru',” chij i' bantz.

⁴⁰ Yi pakxe'n tzaj Jesús scye'j yi ox xchusbe'tz, nsken chiwit. Bene'n tzun tlol i' tetz Lu':

—Lastum, qui'c nin plo' rmeril yi siquier nink jun or nink mimuc'wok watl tetz wuxk'ajlab.

⁴¹ Elk iwatl, ej nin nachwok Kataj tan qui ibene'n tul il. Poro bintzinin na el italma' tan wuch'eye'n poro yi iwankil qui na xtx'aj.

⁴² Bene'n tzun Jesús le ca'p tir tan nachle'n Ryos, itzun taltz: “Ta', ilu' Intaj, yi ko qui'c nin rmeril

tan wele'n tk'ab yi q'uixc'uj yi tx'aklij tzinwutz, ilu' cu'n. Bane'u' tajbilu' swe'j.”

⁴³ Yi pakxe'nt tzaj junt tir Jesús, na chiwit len cu'n yi e' xchusbe'tz, na ocnakt quen tunin bow chin watl xchiwutz. ⁴⁴ Qui'c nin oc tajal scyetz, nin bent tan nachle'n Kataj le toxi'n tir. Ite'n nin yola'tz taltz tetz Kataj chi nsken tal. ⁴⁵ Yi stzaje'n wi' yi oración, nintzun pakxij kale ate' cyent yi e' xchusbe'tz. Yi tpone'n, nin jilon nin scyetz:

—Ba'n cxwitwok jalu'. Ba'n cxuje'wok, ko ya'tz itajbil. Poro yi in wetz, yi in Bajx Cy'ajol, ja wi't opon yi oril tan imbene'n jatxij xchik'ab yi e' juchul il. ⁴⁶ Or tzije'n, quin, na je yi jatxol wetz tz'ul tzi'ne'j.

Yi bene'n Jesús pres

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ I cunin na tzan Jesús tan yol yi tpone'n Judas te i'. Yi Judas i' jun scyeri yi coblaj xchusbe'tz Jesús. Xomche' jun c'olaj wunak te'j, cy'a'n len spar tu tze' cya'n. Chakijche' cyak'un e' wi'tz pale' scyuch' yi e' wi' banl chiwi' e' judiy. ⁴⁸ Inti Judas, yi c'ayin nin Jesús, nsken tal i' scyetz yi xe'n sban i' tan xchajle'n Jesús scyetz. Je yol i'e'j: “Yi jun yi tzintz'ube'n xak stzi', itzun i'a'stz, nintzun chitz'ame'nu'-tz.” ⁴⁹ Toque'n tzun xkansal tib Judas te Jesús, nintzun taltz:

—Quech ta', —chij.

Nintzun bentz tan stz'uble'n xak stzi' Jesús.

⁵⁰ —Wamiw, ¿mbi amantar swetz? —chij Jesús bantz tetz.

Chibene'n tzun niltz tan stz'amle'n Jesús, nin cu' chitz'amoltz.

⁵¹ Toque'n tzun jun scyeri yi e' yi xomche'-tz te Jesús tan jutene'n tzaj yi spar, nintzun octz tan biyle'n jun xchakum yi wi'tz pale'. Cho'n tzun noje'n cyen yi spar te xchin, ninin el yi xchin.

⁵² Bene'n tzun tlol Jesús tetz taw spar:

—Col cu'n aspar le soc, na cyakil yi e' yi na chibiyon tan spar, ncha'tz e', xchibiylok tan spar.

⁵³ ¿Qui pe' na el atxum tetz yi ko na waj, ba'n tzinjak cobox mil ángel tetz Intaj? Ninin chu'l jalcu'n tan wuch'eye'n tan chibiyle'n e' incontr. ⁵⁴ Poro qui', na yi ko ya'tz, ¿xe'n tz'el cu'n te yi e'chk xtxolbil yi tz'iba'nt cyen yi na tal yi tajwe'n yil bajij yi e'chk takle'n yi na bajij jalu'? —stzun Jesús tetz.

⁵⁵ Bene'n tzun tlol Jesús scyetz yi e' mas wunak:

—¿Mbi xac yi cy'a'n spar tu tze' cya'nu' tan intz'amle'n? ¿In pe' alk'om xchiwutzu'? ¿Mbi tzuntz yi quinín cho'cu' tan intz'amle'n te yi na chintzan tzaj tan chichusle'nu' le templo? ⁵⁶ Poro yi e'chk takle'ne'j yi na bajij swe'j jalcu'n, tajwe'n cu'n tan tele'n cu'n te'j, na tz'iba'nt cyen cyak'un yi e' elsanl stzi' Ryos tentz, yi ya'stzun sbajok.

Cyele'n tzun ojk cyakil yi e' xchusbe'tz, nin xchuc Jesús cyaj cyen.

Yi tpone'n ticy'le'n Jesús xchiwutz e' wi' banl wi'

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Inti yi e' tz'amol tetz Jesús, nin ben quicy'al Jesús xchiwutz Caifás yi wi'tz pale', scyuch' yi e' tx'olol xo'l yi ley Moisés, scyuch' e' wi' banl wi' tetz tnum yi nskén chimol quib tu Caifás. ⁵⁸ Ma Lu', joylaj xom nin wutz chicoc yi e' tz'amol tetz Jesús. Xom nintz scye'j jalen cu'n cyopone'n le ca'l

yi wi'tz pale'a'tz. Ocopon quen tu' Lu' wutzk'anil, nin c'olequentz xchixo'l e' aj ront cwent pale', tan tilwe'n yi mbi cunin sbajok te Jesús.

⁵⁹ Cyoque'n tzun yi e' wi'tz pale' scyuch' cyakil yi e' wi' banl chiwi' e' judiy tan joyle'n puntil tan jale'n klo' til Jesús. List e' tan joyle'n jun til, yi je tu' klo' teklal, na yi cyetz cyajbil i'tz tan tele'n cu'n swutz. ⁶⁰ Wi'nin wunak e' octz tan tak'le'n til Jesús, poro apart len chicharación. Poro wi'tz bil tlen jal cob testiw yi cu' tu' chitxumul jun la'jil. ⁶¹ Je chiyole'j:

—Yi yaje'j, kubitnak yi yol yi talnak: 'Ba'n tzinxit cu'n yi luwar yi wi'nin xanil, kale najle't Ryos; nin chinxcyek tan txicbaje'n tul ox ntzi' k'ej,' stzunx ban, —che'ch cob yaja'tz.

⁶² Je'n tzun txiclok yi wi'tz pale', nin octz tan yajle'n Jesús:

—¿Mbi tzuntz yi qui'c nin jun yol na awal tzaj tan acolol awib? Bitnin awil yi na tzan tzaj txole'n, —stzun.

⁶³ Poro yi Jesús, quinin ben stza'wel jun yol, cha'stzun te jakol yi wi'tz pale' tetz:

—Swutz cu'n kaRyosil, yi itz' nin tetz, al tzaj swetz yi mero bintzi. ¿I pe axa'tz yi Cristo, yi jun yi bixba'nt tan tule'n? ¿I pe' axa'tz yi Cy'ajl Ryos?

⁶⁴ —I ina'tz chi na tal tzaju' swetz. Ej nin ncha'tz, swale' cyen scyeru', xchinquile'wu' yi c'olxchin xlaj Kataj Ryos, yi Kataj Ryos yi chin cham nin tetz. Nin xchinquile'wu' yi in, yi in Bajx Cy'ajol, yil nu'l tzaj junt tir. Cho'n nopon tzaj tcyaj'j tul noc sbak', —stzun Jesús scyetz.

⁶⁵ Toque'n tzun yi wi'tz pale' tan rit'e'n cu'n yi tetz be'ch tetz tan xchajle'n scyetz yi qui'c xac yi yol Jesús swutz i', nintzun taltz:

—Tan yi yole'j yi ntal yi yaje'j na tzan tan telse'n k'e'j Kataj Ryos. Qui tajwe'n mas stiw tan joyle'n til, na ja wi't quibitu' yi ja wi't el k'e'j Kataj Ryos ta'n.

⁶⁶ I bin jalu', ¿mbi na cyal cyeru' te xtxolbile'j? —stzun yi wi'tz pale' scyetz cyakil yi e' yi ate'.

—At tilx, tajwe'n tan quime'n, —che'ch.

⁶⁷ Cyoque'n tzuntz tan stzube'n quen t'a'al chitzi' twutz Jesús, nin tan biyle'n. At cobox yi oc chilajol k'ab xak stzi' Jesús, ⁶⁸ itzun cyaltz:

—Ko aǎ nin Cristo, al tzaj sketz na' ncǎbiyon, —che'ch ban tetz Jesús.

Yi talol Lu' yi qui xomij wi' te Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Yi na tzan baje'n yi xtxolbila'se'j, yi Lu' cho'n c'olchij wutzk'anil. Tpone'n tzun xkansal tib jun xuntz te Lu'. Yi xuna'tz, mos tu' i'. Itzun taltz:

—Ncha'tz aǎ xomquiǎ te Jesús yi aj Galilea.

⁷⁰ Poro yi Lu', nin juǎ tib, nin tal i' xchiwutz cu'n cyakil wunak:

—Qui na el intxum te ayol, —stzun i'.

⁷¹ Yi tele'n tzaj tzun klo' Lu' tzi puert, nintzun oc junt xun tan yol scyetz cobox wunak yi ate'tz:

—Yi yaje'j, i' jun scyeri e' yi xomche' te Jesús yi aj Nazaret.

⁷² Poro nin juǎ tib Lu' junt tir, nin tal:

—Sak swutz Ryos, qui wajske'n wutz te nocx yaja'tz.

⁷³ At tzun cobox wunak yi ate' tzi puert, ej nin le rat, nin e' oc chixkansal quib te Lu' tan yol:

—Jun cu'n yol, aǎ jun scyeri yi e'a'tz, na tech cu'n tib te cǎjilon, —che'ch bantz tetz Lu'.

⁷⁴ —Sak swutz Ryos, nin ba'n chinquim yi ko nk'era'tz bintzi inyol. Qui wajske'n wutz yi nocxa'tz.

I cunin na el tzaj yi yole'j le stzi' Lu' yi tok'e'n jun ajtzo'. ⁷⁵ Tule'n tzun tx'akx tc'u'l Lu' yi yol Jesús yi alijt ta'n: 'Yi ntaxk ok' jun ajtzo', nskén awal ox tir yi qui xomij awi' swe'j.' Ele'n tzaj nin ban Lu'. Wi'nin bisune'n. Wi'nin tok'e'n.

27

Yi jatxle'n Jesús tk'ab Pilat

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Itzun bantz yi tule'n skil, nin bixe' chitxumu'n yi e' wi'tz pale', scyuch' chibajxom yi e' judiy, yi mbi puntil cyulej tan biyle'n cu'n Jesús. ² Cwe'n tzun chic'aloltz, nintzun ben chicy'al, nin e' jatxtz tk'ab Poncio Pilat, yi gobernador.

Yi quime'n Judas

³ Inti Judas, yi aj negos te Jesús, yi tilol yi nskén bixe' jun c'olój caws, wi'nin tzun bisune'n. Bene'n tzun i' tan tak'le'n junt tir yi junaklaj pwok sakal scyetz yi e' wi'tz pale', scyuch' chibajxom yi e' judiy. ⁴ Nintzun taltz scyetz:

—Chumam nin wil nminjuch tan paj yi ja ben inc'ayil jun yaj yi qui'c nin noc til.

—Cuquen. Qui'c ketz tzawuch'. Nsaj cu'n bina'tz le awi', —che'ch ban nintz tetz Judas.

⁵ Cyaje'n quen tzun c'oxol Judas yi pwok le templo, nintzun el ojkujtz. Je'n tzun ǎinul tibtz jak' jun k'ab tze'. Bek'xe'n nin bantz, nin quimtz.

⁶ Inti e' wi'tz pale', nin e' bentz tan sicy'leje'n yi pwok, nin cyaltz:

—Xan yi nink kak' cu'n yi pwoke'j xo'l yi pwok yi na chamxij tetz templo, na yi pwoke'j ja xcon tetz xo'c jun yaj tan jatxle'n yi tuch' tk'ab quimichil.

⁷ Bixewe'n tzun chitxumu'ntz tan lok'che'n jalaj tx'otx' tetz jun bnol xwok', tan xcone'n tetz chimuk-bil yi e' awer nak. ⁸ Ma jalu' na bi'aj Tx'otx' Jamel Chich'. ⁹ Tan yi xtxolbile'j el cu'n te yi yol yi alijt cyen tan Jeremías, jun scyeri yi e' elsanl stzi' Ryos tentz. Je yol i'e'j: “Ntina'tz junaklaj pwok sakal xchitz'ame' te yi jun yi wi'nin jamel. Lastum, na e' cu'n xonl Israel yi ncu' chibixbal noc jamela'tz. ¹⁰ Ej nin tan yi junaklaj pwok sakala'tz, ja chilok' yi jalaj tx'otx' yi na bi'aj Xtx'otx'il Xwok' chi cyajnak tlol Kajcaw.”

*Yi tpone'n Jesús swutz Pilat
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)*

¹¹ Yi tpone'n ticy'le'n Jesús swutz gobernador, nintzun oc yi gobernador tan jakle'n tetz:

—¿Añ nin pe' chireyil yi e' judiy?

—I ina'tz, chi na tal tzaju' swetz, —stzun Jesús bantz tetz.

¹² Yi cyoque'n yi wi'tz pale', scyuch' e' chibajxom yi e' judiy tan tak'le'n til Jesús, qui'c cunin jun yol tal i'. ¹³ Cha'stzun te toque'n Pilat tan jakle'n tetz:

—¿Qui pe' na awitnin yi awil yi na chitzan wunak tan jale'n te akul?

¹⁴ Poro yi Jesús, qui'c nin na tal nin. Wi'nin tzun tele'n yab yi gobernador te jun ajtza'kla'tz, nin quinín jal puntil ta'n yi mbi sban.

Yi bixewe'n tan cwe'n biyij Jesús
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ At tzun jun ley yi gobernador, ilen na stzakplen jun pres lakak k'ej Pasc. Yi cyajbil wunak ya'stzun na el tzakpu'n. ¹⁶ At tzun jun pres yi bita'nt stziblal cya'n cyakil wunak, Barrabás bi'. ¹⁷ Itzun bantz yi chichamo'n quib wunak swutz Pilat, nin jak i' scyetz:

—¿Na' scyetz te yi coba'tz yil tzintzakplen le chiwutz cyeru'? ¿I pe' Barrabás, nka i Jesús yi na a'lchij Cristo tetz?

¹⁸ Xcon yi jun bi'aj Cristo tan Pilat tan tele'n klo' chitxum wunak tetz yi balajil Jesús, na nin el xtxum tetz yi opon ticy'le'n Jesús swutz i' tan tu' yi wi'nin na chi'ch chic'u'l yi e' wi' banl chiwi' e' judiy te'j.

¹⁹ I cunin c'olchij Pilat tan xtxumle'n yi ko at til Jesús nka qui', yi tpone'n jun aj mantar tan txkel tan talche'n tetz: “I nsaj tlol txkelu' Ta', quil spit tibu' tan joyle'n til yi jun balaj yaja'tz, na ma's at jun wutzicy' chin xo'wbil nin ban te yi jun yaja'tz, chij txkelu' mban tzaj swetz.”

²⁰ Inti e' wi'tz pale', scyuch' e' chibajxom wunak, e' xcy'e' tan jople'n quen chiwutz wunak tan c'uche'n pawor tetz Pilat tan tele'n Barrabás liwr, nin tan biyle'n cu'n Jesús. ²¹ Toque'n tzun junt tir yi gobernador tan yol scyetz wunak, nintzun jaktz scyetz:

—¿Na' scyetz jun scyeri coba'tz tz'elepon liwr le chiwutz cyeru'?

—Barrabás na kaj, —che'ch bantz.

²² —¿ǻ'e'n tzun kulej Jesús, yi na a'lchij Cristo tetz?

Chiǎch'ine'n tzun cyakil wunak:

—¡Jeken swutz pasyon!

²³ —Poro ¿mbi tzun til? —stzun Pilat ban nin scyetz wunak.

Quinin chitza'wej. Ntin ja chiǎch'in junt tir:

—¡Jeken swutz pasyon!

²⁴ Yi tilol Pilat yi qui'c rmeril tan yol scyetz, nin yi tele'n xtxum tetz yi txant tan jale'n jun chin oyintzi', nin octz tan xtx'ajle'n yi k'ab ǎchiwutz. Ya'stzun tulejtz, tetz jun elsawutzil yi qui'c paj i' te yi quime'n Jesús. Itzun ben tlol scyetz wunak:

—Nk'e'tz impaj wetz yi kol quim yi yaje'j, i'tz chipaju'. Na tzinwutz wetz, qui'c til.

²⁵ —¡Ba'n bin yi ko o' ajpaj te'j, nin ko chipaj kanitxa' chicyakil! —che'ch ban nintz tetz.

²⁶ Tele'n tzun stzakpul Pilat yi Barrabás, nintzun cawunin i'-tz tan toque'n biyle'n Jesús tak'un xicy'xab. Kalena's tzun cawune'n nin i'-tz tan bene'n quicy'al sanlar tan je'n swutz pasyon.

²⁷ Toque'n tzun ticy'le'n Jesús cyak'un e' sanlar tpilta'. Yi tocompone'n nin oc chic'opil quib yi e' mas sanlar te'j. ²⁸ Nin el quicy'al yi be'ch tetz Jesús, nin oc jun xbu'k cya'n yi txib yubil. ²⁹ Je cyak'ol jun coron tx'i'x twi', nin oc cyak'ol jun tx'amij tk'ab, nintzun e' baj meje' cyentz swutz. Poro xcy'aklil tu' e' ban cyentz. Nin cyaltz:

—Wi'nin k'uju' Ta', na ilu' chireyil yi e' judiy, —che'ch.

³⁰ Ncha'tz, e' oc tan stzube'n cyen t'a'al chitzi' twutz. Ma yi tx'amij yi oc cyak'ol tetz, nin el chimajol, nin e' octz tan jabe'n cu'n twi'. ³¹ Yi ticy'e'n chipaj tan xcy'aklil te'j, nin el quicy'al yi jun xbu'k yi txib yubil, nin oc cyak'ol yi tetz be'ch

tetz nintz. Bene'n nin bantz cya'n tan je'n swutz pasyon.

Yi je'n Jesús swutz pasyon

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² I cunin na che'l tnum yi chic'ulul quib tu jun yaj aj Cirene yi na bi'aj Simón. Cwe'n tzun chitz'amol e' sanlar yi jun yaja'tz, nin oc chipach'ul tzak' yi pasyon yi cy'a'n tan Jesús.

³³ Cho'n tzun cyopone'ntz le jun luwar yi na bi'aj Gólgota, yi na ele't Wi Bakil Wi'baj. ³⁴ Ya'stzun e' oque't-tz tan suke'n quen mu'x vinagr tetz, yi yuju'n tib tu jun tz'ac'bíl yi chin c'a' nin. Yi je'n pilul, nin nachontz te'j yi chin c'a' nin, cha'stzun te quinín bajtz ta'n.

³⁵ Te yi nsken je' cyak'un swutz pasyon, cyoque'n tzun yi e' sanlar tan tx'ilu'n te be'ch tetz Jesús, na'l camban tetz. Tan yi txxolbile'j na el cu'n te'j yi tz'iba'nt cyen tak'un elsanl stzi' Ryos yi talnak: “Ja cho'c tan tx'ilu'n te be'ch wetz, nin ja cu' chijatxol xchiwutz.”* ³⁶ Nta'tz nin e' c'olecu'ntz tan q'uicy'le'n Jesús. ³⁷ Poro nsken wi't cu' chitz'ibal cobox letrtz tan xchajle'n yi mbi til Jesús scyetz, nin je cyak'oltz twi'. Yi yol yi cu' chitz'ibal i'tz: “Je Jesús'e'j. I' chireyil yi e' judiy.”

³⁸ Ncha'tz at cob alk'om yi e' je'-tz swutz pasyon xlj Jesús, jun le sbal, nin jun le max. ³⁹ Inti yi e' wunak yi na chicy' cu'n, wi'nin chixcy'akline'n quentz tetz Jesús. ⁴⁰ Itzun na cyal quentz:

—I aña'tz, yi awalnak yi ba'n cxcye' tan xite'n cu'n yi templo nin tan je'se'n junt tir tul ox ntzi'

* 27:35 Sal 22.18.

k'ej, colp cu'n tzaj awib swutz pasyon, yi ko bintzi na awal yi aǎ nin cy'ajl Ryos.

⁴¹ Ncha'tz yi e' wi'tz pale', scyuch' e' tx'olol xo'l ley Moisés, e' octz tan yol scyuch' yi e' parisey, nin scyuch' chibajxom yi e' judiy. Nintzun chiyolbej te'j squibil quib:

⁴² —Ja xcy'e' tan tulse'n yos scyuch' wunak, poro i' tetx qui na xcy'e'-x tan colpe'n cu'n tzaj tib. Yi ko bintzinin i' kareyil yi o' aj Israel, cu'ul tzun colpil tibxa'tz swutz pasyon. Ko ya'tz sban, kocse' tzun yol i'-tz. ⁴³ Yi ko k'uklij c'u'lx te Ryos, tz'ul bin Ryosa'tz tan colpe'n cu'n tzajx. Yi najk pek' Ryos te'j, ja klo' wi't oc Ryos tan xch'eye'nx, wech na talnak yi Cy'ajl Ryos i'-x.

⁴⁴ Ncha'tz tzun tane'n jun scyeri cob alk'om yi ate' swutz pasyon xlaw i', na xcy'aklin nin tetz.

Yi quime'n Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Itzun bantz, yi tpone'n chajcu'n k'ej, tz'o'tz nin tunin ban wuxtx'otx' jalen cu'n tpone'n ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej. Kalena's tzun skiline'n. ⁴⁶ Poro yi ntaxk skilin, ox ch'ich' cu'lbe'n k'ej, chin wi' nin Jesús ban tan yol: “Elí, Elí, ¿lama sabactani?” Yi na elepont jun yola'tz i'tz: “Ay Ta', ilu' inRyosil, ¿mbi tzuntz yi nchincyaj tilolu'?”

⁴⁷ At tzun cobox yi quibit yi yol Jesús, nintzun cyaltz:

—Na lo' tzan i' tan xchakle'n k'ajtzun Elías, —che'ch bantz squibil quib.

⁴⁸ Lajke'l tzun bene'n jun tan ticy'le'n tzaj jun esponja, nin cu' mu'ul tul mu'x vinagr, nin ben

ḡocbal swi' jun aj tan tak'le'n klo' tetz Jesús. ⁴⁹ Poro yi e' mas tuch', nin ben cyalol:

—Skile' bajx kol tz'ul Elías tan colpe'n cu'n tzaj, —che'ch.

⁵⁰ Ḳch'ine'n tzun junt tir Jesús, quimich nin bantz. ⁵¹ Na quim cunin Jesús yi je'n jakx yi xbu'k yi at swutz yi luwar le templo yi chin xan nin. Cho'n xe'te'n tzaj swi'e'n jalen tzkan. Cwe'n tzun jun chin coblajnob, ninin aj pax e'chk c'ub.

⁵² Ncha'tz at e'chk nichil alma' yi ninin je' c'abx, nin te yi nskén itz'ij junt tir Jesús at e' alma' yi cyocsnak yi yol Ryos yi e' itz'ij junt tir. ⁵³ E' opon le tnum Jerusalén, yi tnum yi wi'nin k'ej swutz Ryos. Ej nin at wunak yi quil chiwutz yi e'a'tz yi e' itz'ij junt tir.

⁵⁴ Inti yi capitán scyuch' yi e' yi xomche' te'j tan q'uicy'le'n Jesús, yi chinachone'n te yi jun chin wutzile'n coblajnob, nin yi quilol yi mbi cunin bajij, wi'nin chixobe'n, nin cyaltz:

—Jun cu'n yol, yi yaje'j i' Cy'ajl Ryos.

⁵⁵ Ncha'tz at xna'n yi joylaj len na chixmayin tzaj. Yi e' xna'na'tz, ya'stzun yi e' xna'n yi e' xom tzaj te Jesús tan ḡch'eye'n yi tele'n tzaj i' Galilea.

⁵⁶ Ḳchixo'l yi cobox xna'na'tz, at Lu'ch, Mat, ej nin yi Lu'ch yi chitxu' Jacow tu Ḳep. Ncha'tz at chitxu' yi e' nitxajil Zebedeo.

Yi mukxe'n Jesús

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ At jun yaj yi chin ric nin, yi cho'n najlij le tnum Jerusalén. Ḳep bi'. Cho'n xomij wi' i' te Jesús. ⁵⁸ Itzun bantz yi txant tan toque'n akale'n, nintzun bentz tan jakle'n yi wankil Jesús tetz Pilat.

Inti Pilat, nintzun cawun nintz tan tak'le'n ama'l tetz. ⁵⁹ Cwe'n tzaj tzun tcy'al X̄ep yi wankil Jesús, nin cu' tk'ol tul jun xbu'k yi chin skoj nin, ⁶⁰ nin bentz tan mukle'n tul yi tetz nichil yi ac'aj cunin kopxle'nix wutz c'ub. Yi toque'n cyen yi wankil Jesús tjul, oc cyen jun chin c'ub tan jople'n stzi' jul. Yi mukxe'n cyen, aje'n nin ban tetz X̄ep xe ca'l. ⁶¹ Poro yi e' Lu'ch Mat, tu yi junt Lu'ch, nta'ste'n nin e' c'olequentz stzi' jula'tz.

Yi e' q'uicy'lom yi e' cyaj tzi jul

⁶² Itzun bantz le junt eklok, le sawr, nintzun e' ben yi e' wi'tz ajcaw scyetz pale', scyuch' e' parisey, tan yol tetz Pilat:

⁶³ —Max c'u'lu' ta', ja ul tx'akxuj tkac'u'l cobox yol yi alijt cyen tak'un jun yaja'tz yi ntaxk quim. Talnak i': 'Le toxi'n k'ej nitz'ok junt tir x̄chixo'l alma.' ⁶⁴ Ma jalu' ta', na klo' kaj sbanu' pawor tan chibene'n cobox q'uicy'lom tzi jul. Na klo' kaj yil chicyaj tan q'uicy'le'n jalen cu'n tz'icy' yi ox k'eja'tz. Na qui na kaj yi nink chiben yi e' x̄chusbe'tz lak'bal tan telse'n tzaj wankil tjul. Na kol tz'el tzaj cya'n, scyale' scyetz wunak yi ja itz'ij junt tir x̄chixo'l alma'. Pyor tcu'n sbne' yi junt la'jila'tz swutz yi la'jil yi alijt cyen ta'n.

⁶⁵ —Quicy'aj nin binu' yi cobox sanlare'j. Chitx-ume'u' x̄e'n cyuleju' tan q'uicy'le'n tzi jul, —stzun Pilat bantz scyetz.

⁶⁶ Chibene'n tzuntz tzi jul. Toque'n tzun jun techl cyak'un tan x̄chajle'n yi qui'c cu ljakxij. Nintzun e' cyaj cyen yi e' sanlar tan q'uicy'le'n yi jul.

28

Yi titz'e'n junt tir Jesús xchixo'l alma'
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Itzun bantz yi nsken icy'pon jun k'ej ule'n, chin bixe' skil nin te yi bajx k'ej te sman, yi chibene'n Lu'ch Mat tu junt Lu'ch tan tilwe'n kale oc cyent yi wankil Jesús. ² Na chopon cunin yi yucane'n yi tx'otx' tan jun chin wutzile'n coblajnob, nin cu'ul jun ángel cwent Ryos. Yi tpone'n yi ángel tzi jul, nin octz tan patx'que'n len yi c'ub yi at tzi jul, nin cu' c'olchoktz tibaj. ³ Wi'nin litz'une'n wutz yi jun ángela'tz, nin yi be'ch tetz, chin stum nin. ⁴ Yi quilol yi e' sanlar yi xtxolbile'j, wi'nin chixobe'n, ninin e' baj yentijtz ta'n. ⁵ Toque'n tzun yi ángel tan yol scyetz e' xna'n. Itzun taltz:

—Qui bin cxobwok, na na el intxum tetz yi na cxtzanwok tan joyle'n Jesús, yi jun yi je' pajij swutz pasyon. ⁶ Qui'ct at tzone'j. Ja wi't itz'ij junt tir, chi alijt cyen ta'n. Or itetz, xmaywok cyen kale oc cyent. ⁷ Ma jalu', quibene'nk lajke'l tan talche'n scyetz yi e' xchusbe'tz yi ja wi't itz'ij junt tir xchixo'l alma'. Alwok scyetz yi bajxpon i' Galilea. Ya'stzun quilwit wutz. Tina'tz cuntu' inyol yi tajwe'n tan walol tzitetz, —stzun yi ángel ban scyetz.

⁸ Yi quibital yi xna'n yi xtxolbile'j, lajke'l nin cyele'ntz tzi jul. Cy'a'nt nin xo'wtz cya'n, nin cy'a'nt nin tzatzintz cya'n yi chibene'n tz'itpuj tan talche'n stziblal scyetz yi e' xchusbe'tz Jesús. ⁹ Te yi na chixon tbe', xchaj tib Jesússtz xchiwutz, nin tal jun yos scyetz. Inti e' cyetz, nin oc chi'kansal quib te Jesús tan c'u'laje'n, nin tan k'ale'n tkan.

¹⁰ —Quil cxobwok, ntin alwok quen scyetz e' witz'un yi tajwe'n tan chibene'n jalen Galilea. Squile' inwutz chone'j, —stzun i' scyetz.

Yi xtxolbil yi cyal e' sanlar

¹¹ Te yi na chixon yi e' xna'n tbe', nin e' ben cobox scyeri e' sanlar tnum tan tak'le'n part scyetz e' wi'tz ajcaw, nin scyetz pale'. ¹² Chibene'n tzun yi e' wi'tz ajcaw scye'j yi e' chibajxom yi e' judiy tan txumle'n yi mbi cu'n chiban. Yi bixewe'n chitxumu'n, nin cyak' wi'nin pwok scyetz e' sanlar tan qui cyalol yi mbi bajij, ¹³ nintzun cyaltz scyetz:

—Ba'n cyalu': 'Te yi na kawit lak'bal tzi jul, ja chopon yi e' xchusbe'tz Jesús tan telse'n tzaj yi wankil tjul,' che'chu' sban. ¹⁴ Ej nin kol tbit yi gobernador yi xtxolbile'j, kocopon tan tocse'n c'u'l i' tan qui toque'n tan chibuchle'nu', —che'ch e' wi'tz ajcaw scyetz e' sanlar.

¹⁵ Saje'n tzun chitz'amol yi pwok nin e' bentz tan talche'n yi mbi cunin txolij scyetz. Ite'n xtxolbila'stz na cyal yi e' judiy jalu'.

*Yi e' bene'n xchakol Jesús yi e' apostl
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁶ Inti yi e' xchusbe'tz Jesús, nin e' bentz jalen Galilea. E' je' wi jun wutz yi alijt tan Jesús scyetz.

¹⁷ Yi quilol wutz Jesús, nintzun e' cu' mejloktz swutz tan c'u'laje'n. Poro ilenin at cobox yi chicabej chic'u'l te'j. ¹⁸ Toque'n tzun xkansal tib Jesús scye'j, nintzun taltz:

—Ak'ij wetz ink'ej tan cawu'n tcya'j, nin tan cawu'n wuxtx'otx'. ¹⁹ Cha'stzun te quibene'nk chixo'l cyakil yi jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt. Chuswoke' te weri inchusu'n; nin banwoke'

bautizar tan bi' Intaj, nin tan wetz imbi' yi in
Cy'ajol, tu yi bi' yi Espíritu Sant. ²⁰ Chuswoke' yi
tajwe'n tan chibnol tane'n cyakil yi ca'wl yi alijt
wa'n tzitetz. Ba'n k'uke' ic'u'l yi xomchin tzite'j
jalen yil tzaj wi' yi tiempe'j, —stzun Jesús bantz
scyetz. Amén.

Yi Antiw Bible / Yi Ac'aj Testament Bible in Aguacateco (GT:agu:Aguacateco)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Aguacateco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible

in Aguacateco

**© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
d6948788-e726-52d3-a772-47803a4a6354